

ÅRSRAPPORT 2018

SpareBank 1 Gruppen

INNHOOLD

Styrets årsberetning	3	Note 23 Klassifisering av finansielle eiendeler og forpliktelser	61
Resultatregnskap	13	Note 24 Verdssettelseshierarki	63
Utvidet resultat	14	Note 25 Verdipapirer til virkelig verdi	66
Balanse	15	Note 26 Obligasjoner målt til amortisert kost	67
Endring i egenkapital	17	Note 27 Virkelig verdi på finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	67
Kontantstrømoppstilling	20	Note 28 Investeringer i datterselskaper	69
Noter		Note 29 Investeringer i tilknyttede selskap	69
Note 1 Generell informasjon	20	Note 30 Investeringseiendommer	71
Note 2 Regnskapsprinsipper	20	Note 31 Eiendom, anlegg og utstyr	74
Note 3 Kritiske estimater og vurderinger vedrørende regnskapsprinsipper	30	Note 32 Goodwill	75
Note 4 Segmentinformasjon	32	Note 33 Andre immaterielle eiendeler	76
Note 5 Solvens II	33	Note 34 Driftskostnader	77
Risikonoter		Note 35 Skatt	77
Note 6 Finansiell risikostyring	35	Note 36 Lønn og annen godtgjørelse til administrerende direktør og ledende ansatte	79
Markedsrisiko		Note 37 Vesentlige transaksjoner med nærstående parter	80
Note 7 Markedsrisiko knyttet til renterisiko	43	Note 38 Antall ansatte og årsverk	81
Note 8 Markedsrisiko knyttet til valutarisiko	44	Note 39 Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	82
Note 9 Finansielle derivater	44	Note 40 Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	82
Forsikringsrisiko		Øvrige noter	
Note 10 Forsikringsrisiko i livsforsikring	45	Note 41 Eierstruktur	82
Note 11 Forsikringsrisiko i skadeforsikring	48	Note 42 Hendelser etter balansedagen	83
Kredittrisiko		Revisjonsberetning	84
Note 12 Kreditteksponering for hver interne risikorating	51	Styrets redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse	87
Note 13 Maksimal kreditteksponering, ikke hensyntatt pantestillelser	51	Revisjonsutvalget	90
Note 14 Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne utlån og premieinntekter	52	Risikoutvalget	91
Likviditetsrisiko		Godtgjørelsesutvalget	92
Note 15 Gjenværende kontraktmessig løpetid på finansielle forpliktelser	52		
Resultat og balansenoter			
Note 16 Netto premieinntekter forsikring	54		
Note 17 Netto forsikringsytelser og erstatninger for egen regning	55		
Note 18 Forsikringsforpliktelser i livsforsikring	56		
Note 19 Forsikringsteknisk avsetning i skadeforsikring	58		
Note 20 Fordring på reassurandør	60		
Note 21 Fordring på forsikringstaker	60		
Note 22 Inntekter og kostnader fra finansielle eiendeler og gjeld	60		

STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2018

SpareBank 1 Gruppen

VIRKSOMHETEN I 2018

- Konsernresultat før skatt i 2018 ble 1.384 (2.210) mill. kroner¹. Annualisert egenkapitalavkastning ble 18,6 (22,7) %.
- SpareBank 1 Forsikring AS (livsforsikring) hadde et resultat før skatt på 645 (836) mill. kroner. Resultatnedgangen skyldes i hovedsak svakere risikoresultat og administrasjonsresultat som følge av økte forsikringsmessige avsetninger.
- SpareBank 1 Skadeforsikring konsern oppnådde et resultat før skatt på 716 mill. kroner, som var 596 mill. kroner svakere enn i 2017. Resultatnedgangen skyldes både svakere finansresultat og et lavere forsikringsresultat.
- ODIN Forvaltning AS oppnådde et resultat før skatt på 109 (106) mill. kroner. Forvaltningskapitalen ble noe redusert, men lavere kostnader bidro til å opprettholde driftsresultatet.
- SpareBank 1 Factoring AS fikk et resultat før skatt på 64 mill. kroner, som var 5 mill. kroner bedre enn i 2017.
- SpareBank 1 Portefølje AS fortsatte veksten i 2018 og oppnådde et resultat på 83 mill. kroner før skatt, som var 43 mill. kroner bedre enn i 2017.
- Conecto AS fikk et resultat på 19 (23) mill. kroner.
- I september inngikk SpareBank 1 Gruppen AS og DNB ASA avtale om å slå sammen sine forsikringsvirksomheter.

SpareBank 1 Gruppen AS er et holdingselskap som gjennom sine datterselskaper produserer, leverer og distribuerer produkter innenfor skadeforsikring, livsforsikring, fondsforvaltning, factoring, porteføljekjøp, innfordringstjenester og folkefinansiering. SpareBank 1 Gruppen AS kjøpte alle aksjene i SpareBank 1 Spleis AS fra SpareBank 1 Banksamarbeidet DA med regnskapsmessig virkning fra 1. januar 2018. Selskapet ble etablert i 2017 og organiserer folkefinansiering ved å bidra til innsamling av midler til bestemte formål.

Den 24. september 2018 inngikk SpareBank 1 Gruppen AS og DNB ASA en avtale om å slå sammen sine forsikringsvirksomheter. Fusjonen trådte i kraft 1. januar 2019 og det fusjonerte selskapet fikk navnet Fremtind Forsikring AS. Kort tid etter fusjonen kjøpte DNB ASA seg opp fra en eierandel på 20 % til en eierandel på 35 % i det nye selskapet. DNB har en opsjon, som utløper 31. mars 2020, på å kjøpe seg opp til 40 % eierandel. Fremtind Forsikring AS er et datterselskap av SpareBank 1 Gruppen AS. Det vises for øvrig til note 42 «Hendelser etter balansedagen» for mer utfyllende informasjon.

¹ Tall i parentes angir beløpet eller prosenten for 2017.

SpareBank 1 Gruppen AS har kontoradresse i Tromsø, og konsernets primærmarked er Norge. I årsberetningen benyttes SpareBank 1 Gruppen AS om holdingselskapet, og SpareBank 1 Gruppen om konsernet.

SpareBank 1 Gruppen AS og konsernet avlegger regnskap i tråd med EU-godkjent IFRS (International Financial Reporting Standards).

SpareBank 1 Gruppen oppnådde et resultat før skatt på 1.384 (2.210) mill. kroner. Resultat etter skatt ble 1.480 (1.811) mill. kroner. Som følge av endringer i skatteregler for forsikringsselskap, som ble gjennomført med virkning for regnskapsåret 2018, bokførte konsernet et positiv skattekostnad på 95 mill. kroner. Resultatet ga en annualisert egenkapitalavkastning på 18,6 % (22,7 %). Svakere resultater i forsikringsselskapene som følge av lavere finansinntekter, høyere forsikringsmessige avsetninger og økte skadepresenter, er hovedforklaringer på resultatsvekkelsen fra 2017 til 2018. I konsernregnskapet ble det foretatt en nedskrivning av goodwill i Conecto AS med 72 mill. kroner.

Samlet forvaltningskapital for SpareBank 1 Gruppen var 76 mrd. kroner per 31. desember 2018. Dette representerer en vekst på 7% fra 2017.

SpareBank 1 Gruppen – resultater og nøkkeltall:

Mill. kroner	2018	2017
Andel resultat fra datterselskapene før skatt:		
- SpareBank 1 Forsikring AS	644,6	835,5
- SpareBank 1 Skadeforsikring konsern	715,6	1 311,4
- ODIN Forvaltning konsern	108,7	105,7
- Lofavør	1,4	7,2
- SpareBank 1 Factoring AS	63,8	58,6
- SpareBank 1 Portefølje AS	82,5	39,8
- Conecto AS	18,9	22,5
- SpareBank 1 Spleis AS	-14,5	-
- Konsernjusteringer	-28,0	-57,0
Sum resultat datterselskaper før skatt	1 593,1	2 323,6
Driftskostnader morselskapet	-87,8	-68,9
Netto finans morselskap	-47,9	-46,9
Tilknyttet selskap og fellekontrollert virksomhet	-1,4	1,8
Resultat før avskrivninger merverdier og nedskrivninger	1 456,0	2 209,7
Goodwill avskrivning	-71,6	-
RESULTAT FØR SKATT	1 384,3	2 209,7
Skattekostnad	95,1	-398,4
RESULTAT ETTER SKATT	1 479,5	1 811,3

SpareBank 1 Gruppen er, som et forsikringsdominert finanskonsern, underlagt Solvens II-regelverket. Solvensmarginen per 31. desember 2018 på konsolidert nivå var 164 (166) % uten bruk av overgangsregler. Det er fastsatt et mål om en solvensmargin på 150 % på konsolidert nivå.

EIERSTYRING OG SELSKAPSELEDELSE

Aksjene i SpareBank 1 Gruppen AS er ikke børsnotert, og selskapet hadde per 31. desember 2018 heller ikke børsnoterte obligasjonslån. Selskapet har en konsentrert eierstruktur, og aksjene er ikke gjenstand for regelmessig omsetning. SpareBank 1 Gruppen AS var per 31. desember 2018 eid av SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 %), SpareBank 1 SMN (19,5 %), SpareBank 1 SR-Bank ASA (19,5 %), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 %), SpareBank 1 Østlandet (12,4 %) og Landsorganisasjonen i Norge (LO) og forbund tilknyttet LO (9,6 %). Alle aksjeeiere og aksjeeiergrupperinger er representert i selskapets styre enten direkte eller indirekte. Det er løpende og god kontakt med alle aksjeeiere og aksjeeiergrupperinger i selskapet. Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har drøftet «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse», og sluttet seg til denne der den gir føringer som er aktuelle og relevante for et selskap som ikke har aksjer notert på børs, og hvor aksjene heller ikke er gjenstand for regelmessig omsetning.

Styrets samlede redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse er inntatt i årsrapporten for 2018.

LEDELSEN

SpareBank 1 Gruppen AS' rolle er å se til at den samlede virksomheten i konsernet er organisert og drives på en forsvarlig måte. I 2018 har morselskapet ikke utøvd egen virksomhet ut over dette. Ansatte og funksjoner i morselskapet har derfor vært begrenset til i all hovedsak risiko- og økonomistyring. Rapporteringslinjen fra datterselskapene til SpareBank 1 Gruppen AS skjer fra administrerende direktør i datterselskapene via styreleder til konsernsjef. I 2018 har det følgelig vært få ansatte i SpareBank 1 Gruppen AS med en ledergruppe bestående av konsernsjef, konserndirektør for risikostyring og compliance, finansdirektør, juridisk direktør og direktør for samfunnskontakt. Med virkning fra 1. januar 2019 ble en rekke støttefunksjoner overført fra SpareBank 1 Forsikring AS til SpareBank 1 Gruppen AS. Dette innebærer at morselskapet fra samme tidspunkt leverer tjenester til datterselskapene.

OPPLYSNING OM GODTGJØRELSE

Opplysninger om godtgjørelse til administrerende direktør, ledende ansatte og styret fremgår av regnskapets note 36, og opplysninger om godtgjørelse til revisor fremgår av note 34.

UTBYTTEPOLITIKK

SpareBank 1 Gruppen AS har som mål å utbetale 60-70 % av overskuddet på konsolidert nivå som netto utbytte. Ved

fastleggelse av utbytte for SpareBank 1 Gruppen AS skal det legges vesentlig vekt på at man har en tilfredsstillende solvensmargin, basert både på gjeldende regelverk og de mål som er fastsatt av styret. I vurderingen av solvenssituasjonen skal det hensyntas kapitalbehov for fremtidig vekst samt selskapets ORSA-beregninger og likviditetssituasjon.

Det er resultat etter skatt i morselskapet, SpareBank 1 Gruppen AS, som danner grunnlag for fastsettelse av størrelsen på utbyttet.

Styrets forslag til utbytte for 2018 vektlegger at konsernet vurderes å være tilstrekkelig kapitalisert.

FORRETNINGSOMRÅDER – RESULTATER OG NØKKELTALL

SPAREBANK 1 FORSIKRING AS

SpareBank 1 Forsikring AS har satsingsområdene sine innenfor innskuddspensjon, hybridpensjon, gruppelevsforikring og individuelle risikoforsikringer. Selskapets produkter distribueres hovedsakelig gjennom bankene i SpareBank 1-alliansen, til LO og LO-forbund, samt via meglerkanalen til bedriftsmarkedskunder

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Risikoresultat netto	223,7	334,2
Administrasjonsresultat netto	-75,2	5,4
Renteresultat	750,7	753,3
Vederlag for rentegarantien	21,2	22,6
RESULTAT FØR TILLEGGSAVSETNINGER	920,4	1 115,5
Avsetning tilleggsavsetninger	-178,8	-245,6
Resultat til kunder	-195,7	-297,3
Ufordelt resultat til kunder	-374,6	-542,9
Avkastning på finansielle eiendeler i selskapsporteføljen	168,5	309,6
Andre inntekter og kostnader	-69,7	-46,7
RESULTAT TIL EIER FØR SKATT	644,6	835,5
Skattekostnad	42,7	-164,2
Resultat etter skatt	687,4	671,4

SpareBank 1 Forsikring AS oppnådde et resultat før skatt på 645 (836) mill. kroner. Både risiko- og administrasjonsresultatet var svakere enn i 2017, i hovedsak som følge av økning i forsikringsmessige avsetninger. Denne økningen skyldes blant annet oppdaterte parametere og forutsetninger i avsetningsmodellene. Lavere avkastning i selskapsporteføljen bidro også til resultatsvekkelsen.

Som et ledd i fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS, vil personrisikoprodukter bli overført fra SpareBank 1 Forsikring AS til det nye skadeforsikringselskapet gjennom en fisjon. SpareBank 1 Forsikring AS vil da bli et rent

pensjonsforsikringssselskap. Fisjonen forutsetter godkjenning fra Finanstilsynet.

Gjennom 2018 ble kursreguleringsfondet redusert med 742 mill. kroner slik at dette utgjorde 1.545 mill. kroner ved utgangen av 2018. Reduksjonen skyldes i all hovedsak høye realiseringer av finansaktiva som et ledd i forberedelsen til ovennevnte fisjon.

Netto risikoresultat før oppreservering utgjorde 224 (334) mill. kroner. Svakere risikoresultat skyldes i hovedsak lavere risikoresultat innenfor produkter uten overskuddsrett.

Netto administrasjonsresultat ble -75 (5) mill. kroner. Svekkelsen av administrasjonsresultatet skyldes at det ble avsatt 90 mill. kroner til administrasjonsavsetninger innen fripoliser og hybridpensjon. Driftskostnadene, eksklusive provisjoner, var 790 mill. kroner i 2018. Dette er en økning på 55 mill. kroner sammenlignet med 2017. Økning i personalkostnader, i hovedsak som følge av en økning i antall ansatte, forklarer en vesentlig del av kostnadsøkningen fra 2017.

Selskapet fikk et renteresultat på 751 (753) mill. kroner. Renteresultatet for 2018 er i stor grad preget av realisering av gevinster i porteføljen til personrisikoproduktene som en forberedelse av utfisjonering av dette produktområdet til Fremtind Forsikring AS. Vektet gjennomsnittlig bokført avkastning i kollektivporteføljene ble 5,8 (6,1) %, mens verdijustert avkastning ble 2,3 (8,0) %. I selskapets ordinære kollektivportefølje ble avkastningen fra aksjporteføljen minus 9,8 (19,2) %, mens rentebærende verdipapirer til virkelig verdi ga en avkastning på 0,1 (3,6) %. Avkastningen fra eiendomsporteføljen ble 11,1 (18,2) %. Porteføljen består i hovedsak av kontoreiendommer i sentrale deler av Oslo. Verdien av eiendomsinvesteringene ble i 2018 oppregulert med 351 mill. kroner, tilsvarende 6,9 % av bokført verdi.

Brutto premieinntekter, eksklusive tilflyttet kapital, var 7.016 (6.237) mill. kroner. Dette tilsvarer en økning på 13 %.

Selskapet oppnådde en verdijustert kapitalavkastning i kollektivporteføljen på 2,3 (8,0) %, mens den bokførte kapitalavkastningen ble 5,8 (6,1) %. I selskapsporteføljen ble kapitalavkastningen 2,8 % i 2018, mot 5,4 % i 2017. Selskapets gjennomsnittlige årlig garanterte rente er 2,3 %.

Selskapets samlede forsikringsforpliktelser økte med 341 mill. kroner i 2018 til 23.205 mill. kroner, en økning på 1,5 %.

Selskapet fikk en skatteinntekt på 43 mill. kroner i 2018. Hovedårsaken til dette var beregnet effekt av sjablongfradraget knyttet til aksje- og eiendomsinvesteringene i kollektivporteføljene i forbindelse med overgangsreglene ved ny beskatning av livsforsikringsforetak. Avsatt skattegjeld var større enn den kostnaden som ble beregnet etter de nye reglene.

Selskapets solvensmargin per 31. desember 2018 var 188 %, uten bruk av overgangsregler, sammenlignet med 167 % ved

utgangen av 2017. Selskapets mål for solvensmarginen er 140-160 %.

SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING KONSERN

SpareBank 1 Skadeforsikring konsern er det ledende norske selskapet på salg av forsikring gjennom bank, til bankkunder og medlemmer av LO-forbund. Den 24. september 2018 inngikk SpareBank 1 Gruppen AS og DNB ASA en avtale om å slå sammen sine skadeforsikringssselskap. Fusjonen ble gjennomført med virkning fra 1. januar 2019. SpareBank 1 Gruppen AS har ved fusjonstidspunktet en eierandel på 65 % og DNB ASA 35 % i det nye selskapet; Fremtind Forsikring AS. DNB har en opsjon på å kjøpe seg opp til 40 % eierandel.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Opptjente premier for egen regning	5 803,2	5 487,6
Påløpte erstatninger for egen regning	-3 774,7	-3 321,0
Forsikringsrelaterte driftskostnader for egen regning	-1 407,8	-1 327,8
Andre forsikringsrelaterte inntekter/kostnader	2,8	5,8
Andre tekniske avsetninger	-30,8	-68,3
Forsikringsresultat	592,7	776,2
Netto finansinntekter	126,6	526,3
Andre kostnader	-3,7	8,9
Resultat før skatt	715,6	1 311,4
Skattekostnad	-221,5	-221,9
Resultat etter skatt	494,1	1 089,5

SpareBank 1 Skadeforsikring konsern oppnådde et resultat før skatt på 716 mill. kroner, mot 1.311 mill. kroner i 2017. SpareBank 1 Skadeforsikring konsern består av SpareBank 1 Skadeforsikring AS, eiendomsdøtre og aksjer i felles kontrollert virksomhet.

Resultatnedgangen skyldes i hovedsak lavere finansinntekter og høyere erstatningskostnader. Til tross for noe lavere forsikringsresultat så er det fortsatt høy forsikringsteknisk lønnsomhet med en brutto combined ratio på 87,7 % i 2018.

Selskapets brutto premieinntekter ble 5.847 mill. kroner, tilsvarende en økning på 317 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Brutto erstatningskostnader utgjorde 3.713 mill. kroner, noe som er en økning på 467 mill. kroner sammenlignet med 2017. Økningen i brutto erstatningskostnader skyldes både lavere avviklingsgevinster og økt skadefrekvens.

Færre naturskadehendelser i 2018 har redusert naturskadeerstatningene med 25 mill. kroner sammenlignet med 2017. I 2018 ble det inntektsført 361 (434) mill. kroner i avviklingsgevinster. Oppdaterte modeller indikerte konservative erstatningsnivåer for Motor ansvar og Yrkesskade. Gitt at dette er en varig trend vil gevinsten gradvis realiseres. Av årets avviklingsgevinster utgjør årlig nedtrapping i henhold til plan 230

mill. kroner. Nedtrappingsplanen som ble etablert i 2016 er oppdatert med nye modeller, og dette økte årlig nedtrappingsplan med 42 mill. kroner til 230 mill. kroner.

I 2018 inntraff én storskade med samlet erstatningssum på 22 mill. kroner. I 2017 var det tre storskader på til sammen 32 mill. kroner.

Brutto skadeprosent i konsernet utgjorde 63,5 %. Dette er 4,8 prosentpoeng høyere enn i 2017. Økt skadeprosent i Personmarkedet har sammenheng med vinterrelaterte skader og vannskader.

SpareBank 1 Skadeforsikring konserns netto inntekter fra investeringer utgjorde 127 (526) mill. kroner. Reduksjonen skyldes lavere avkastning både for aksjer og eiendom. Aksjeporteføljen, som utgjorde 892 mill. kroner ved utgangen av 2018, ga en avkastning på -7,3 (19,2) %. Eiendomsporteføljen ga en avkastning på 5,3 (17,2) %. Det ble foretatt en betydelig oppskrivning av eiendomsporteføljen i 2017.

Finansavkastningen ble 1,6 (5,7) %. Ved utgangen av 2018 hadde SpareBank 1 Skadeforsikring konsern en investeringsportefølje på 10,1 mrd. kroner.

Selskapets brutto driftskostnader utgjorde 1.415 mill. kroner, tilsvarende en økning på 71 mill. kroner sammenlignet med 2016. Kostnadsprosenten ble redusert med 0,1 prosentpoeng, og endte på 24,2 %. Selskapets driftskostnader er sammensatt av interne driftskostnader og provisjoner til distributørene. Interne driftskostnader økte med 72 mill. kroner fra 2017 til 2018. Økningen skyldes hovedsakelig økte lønnskostnader på grunn av et høyere antall ansatte som følge av bevisst satsing innenfor blant annet IKT og CRM/Kundedialog. Provisjonskostnadene til distributørene var totalt 617 mill. kroner i 2018, noe som var på linje med 2017. En økning i salgsprovisjonene har blitt utlignet av en reduksjon i lønnsomhetsprovisjonene.

SpareBank 1 Skadeforsikring hadde en markedsandel på 10,7 (10,4) % ved utgangen av året. Selskapet er Norges tredje største selskap innen privat skadeforsikring. Kjerneproduktene Bil, Hus og Reise hadde en meget god salgsutvikling i 2018.

Kundetilfredsheten er høy, og selskapet ble i 2018 nok en gang kåret til bransjevinner i Norsk Kundebarometers årlige kundetilfredshetsundersøkelse.

Solvensmarginen per 31. desember 2018 var 234 (192) %, uten bruk av overgangsregler. Selskapets mål for solvensmarginen er 160 %.

ODIN FORVALTNING KONSERN

ODIN Forvaltnings fond forvaltes aktivt og langsiktig.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Forvaltningshonorar	383,0	389,8
Sum driftsinntekter	383,0	389,8
Lønnskostnader	-145,4	-162,6
Avskrivninger	-15,3	-12,0
Andre driftskostnader	-115,7	-111,3
Sum driftskostnader	-276,4	-285,9
Driftsresultat	106,5	103,9
Netto finansinntekter	2,2	1,7
Resultat før skatt	108,7	105,7
Skattekostnad	-27,6	-26,5
Resultat etter skatt	81,1	79,1

ODIN Forvaltning konsern oppnådde et resultat før skatt på 109 (106) mill. kroner. Lavere forvaltningskapital, samt en reduksjon i forvaltningshonorar for enkelte fond, ga et fall i inntektene fra 2017 til 2018.

Ved utgangen av 2018 forvaltet ODIN Forvaltning konsern til sammen 50 (54) mrd. kroner. ODIN Forvaltning hadde netto innløsning i aksjefond på 1,6 mrd. kroner, mens det var nettotegning på 0,5 mrd. kroner i kombinasjonsfond og 1,1 mrd. kroner i rentefond. Markedsandelen for aksjefond ble redusert med 0,7 prosentpoeng til 6,9 %, mens markedsandelen for kombinasjonsfond økte med 1,1 prosentpoeng til 9,8 % ved utgangen av 2018.

SPAREBANK 1 FACTORING AS

SpareBank 1 Factoring AS tilbyr administrasjon, finansiering og kredittsikring av kundefordringer

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Netto rente- og provisjonsinntekter	119,4	103,0
Driftskostnader	-54,5	-44,0
Tap på utlån	-1,1	-0,4
Resultat før skatt	63,8	58,6
Skattekostnad	-15,9	-14,7
Resultat etter skatt	47,9	44,0

SpareBank 1 Factoring AS oppnådde et resultat før skatt på 64 (59) mill. kroner. Selskapet kan vise til fortsatt god volum- og inntektsvekst. Samlet forvaltningskapital har i løpet av 2018 økt med 574 mill. kroner, eller 25 % til 2.887 mill. kroner. Økningen i forvaltningskapital skyldes god vekst i factoringutlåne.

SPAREBANK 1 PORTEFØLJE AS

SpareBank 1 Portefølje AS har sin virksomhet innen porteføljekjøp og porteføljeforvaltning. Confide AS er 100 % eiet datterselskap som driver inkassovirksomhet.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Netto rente- og provisjonsinntekter	161,3	98,8
Driftskostnader	-79,1	-59,0
Resultat før skatt	82,2	39,8
Skattekostnad	-20,6	-10,0
Resultat etter skatt	61,6	29,8

* SpareBank 1 Portefølje kjøpte Confide AS per 1. desember 2018. Confide AS er inkludert i 2018-tallene.

SpareBank 1 Portefølje AS oppnådde et resultat før skatt på 83 (40) mill. kroner. Selskapet viser en fortsatt god utvikling på inntektssiden, og opprettholder en høy innfordring. Økte driftskostnader skyldes i hovedsak en økning i antall ansatte. Selskapet samarbeidet med Conecto AS, som driver inkassovirksomhet, i store deler av 2018. I 4. kvartal ble den delen av inkassodriften som relaterer seg til SpareBank 1 Portefølje AS, overført fra Conecto AS til Confide AS som er et 100 % eiet datterselskap av SpareBank 1 Portefølje AS.

CONECTO AS

Conecto AS er leverandør av innfordringstjenester til bedrifter, organisasjoner, bank- og finansinstitusjoner, og investorer som kjøper porteføljer av forfalte krav. Conecto AS' forretningsfilosofi er å gjenvinne mest mulig av kundenes fordringer samtidig som deres omdømme ivaretas på en god måte.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Driftsinntekter	193,0	199,5
Driftskostnader	-174,9	-177,7
Driftsresultat	18,1	21,8
Netto finansinntekter	0,8	0,7
Resultat før skatt	18,9	22,5
Skattekostnad	-4,4	-5,2
Resultat etter skatt	14,6	17,2

Resultat før skatt hittil i år ble 19 (23) mill. kroner. Driftsinntektene på 193 mill. kroner var noe lavere enn i 2017. Det skyldes blant annet at den delen av inkassovirksomheten som er knyttet til SpareBank 1 Portefølje AS ble utfisjonert til dette selskapet fra Conecto AS i 4. kvartal 2018. SpareBank 1 Portefølje AS har etablert egen innfordring gjennom sitt 100 % eide datterselskap Confide AS. Driftskostnadene var noe lavere i 2018 enn i 2017, blant annet som følge av redusert bemanning.

I løpet av 2018 hadde alle bankene i SpareBank 1 alliansen, som de første bankene i landet, satt i drift produktet «Utsett Betaling Mobilbank». Dette produktet gjør det mulig for kunder å utsette regningsbetalinger i mobilbanken.

LOfavør AS

LOfavør AS (tidligere SpareBank 1 Medlemskort AS) har som formål å drifte LO-forbundenes felles medlemsdatabase for

medlemskortleveranse, innkreving av forsikringspremie for kollektiv forsikring, samt drift og administrasjon av fordelsprogrammet LOfavør for over 900.000 medlemmer. Selskapet samarbeider tett med LO og forbundene. SpareBank 1 Gruppen AS eier 51 % av aksjene i selskapet. De øvrige 49 % eies av LO.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017
Driftsinntekter	64,2	76,0
Driftskostnader	-63,4	-69,2
Driftsresultat	0,8	6,8
Netto finansinntekter	0,6	0,4
Resultat før skatt	1,4	7,2
Skattekostnad	-0,3	-1,7
Resultat etter skatt	1,1	5,4

SPAREBANK 1 SPLEIS AS

SpareBank 1 Spleis AS organiserer folkefinansiering ved å bidra til innsamling av midler til bestemte formål, eksempelvis klubber, foreninger og lag som har behov for penger til ulike tiltak.

Resultatutvikling:

Mill. kroner	2018	2017*
Driftsinntekter	1,2	3,3
Driftskostnader	-15,8	-2,5
Driftsresultat	-14,6	0,8
Netto finansinntekter	0,3	0,0
Resultat før skatt	-14,3	0,8

* Sammenligningstall 2017.

SpareBank 1 Gruppen AS kjøpte alle aksjene i SpareBank 1 Spleis AS fra SpareBank 1 Banksamarbeidet DA med regnskapsmessig virkning fra 1. januar 2018. Selskapet ble etablert i 2017. I 2018 ble det aktivert 5.307 nye spleiser og totalt samlet inn 63 mill. kroner. Til sammenligning ble det totalt innsamlet 41 mill. kroner i 2017.

SPAREBANK 1 GRUPPEN AS

SpareBank 1 Gruppen AS fikk et resultat på 1.869 mill. kroner før skatt i 2018, mot 1.793 mill. kroner i 2017. Morselskapets inntekter består i all hovedsak av utbytte og konsernbidrag fra datterselskapene.

SpareBank 1 Gruppen AS' eiendeler utgjorde 10.293 mill. kroner per 31. desember 2018 og består i all hovedsak av aksjer i datterselskaper og fordringer på kredittinstitusjoner.

Egenkapitalen består av aksjekapital, overkursfond og opptjent egenkapital. Aksjekapitalen i SpareBank 1 Gruppen AS var 1.956 mill. kroner per 31. desember 2018, mens samlet egenkapital utgjorde 4.936 mill. kroner.

SPAREBANK 1 GRUPPEN

Beholdningen av kontanter og kontantekvivalenter i konsernet ble i løpet av 2018 redusert med 332 mill. kroner til 374 mill. kroner. Det var en økning fra operasjonelle aktiviteter med 668 mill. kroner i løpet av 2018. Når det gjelder investeringsaktiviteter var det en netto negativ kontantstrøm som hovedsakelig skyldes tilgang på investeringseiendom, immaterielle eiendeler og anlegg og utstyr. Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter utgjorde -498 mill. kroner som følge av utbetaling av utbytte på 1.469 mill. kroner og netto opptak av lån på 971 mill. kroner.

SpareBank 1 Gruppen hadde en samlet egenkapital ved årsskiftet på 8.206 mill. kroner, mot 8.265 mill. kroner ved utgangen av 2017. Balanseført goodwill i konsernet per 31. desember 2018 utgjorde 690 mill. kroner.

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Styret finner at forutsetningene for fortsatt drift er ivarett gjennom det fremlagte årsregnskapet for 2018 og resultatprognoser for 2019. Utover forhold som er nevnt i beretningen, er det ikke inntrådt hendelser etter regnskapsårets utgang som er av vesentlig betydning for å vurdere selskapets stilling og resultat.

UTBYTTE

Styret foreslår at det for 2018 deles ut et samlet utbytte på 1.698 mill. kroner fra SpareBank 1 Gruppen AS.

RISIKOFORHOLD

Virksomheten i SpareBank 1 Gruppen konsern er organisert i ulike forretningsområder gjennom datterselskaper. Det er store forskjeller i de enkelte datterselskapers risikoprofiler. De viktigste risikoer konsernet er eksponert mot er markedsrisiko, forsikringsrisiko, motpartsrisiko, kredittrisiko, eierrisiko, operasjonell risiko, likviditetsrisiko, konsentrasjonsrisiko, strategisk og forretningsmessig risiko.

Det vises til note 6 om finansiell risikostyring for en mer detaljert beskrivelse av den samlede risikostyringen, og oppfølging av ulike typer risiko i SpareBank 1 Gruppen konsern.

ANSVAR FOR RISIKOSTYRING, COMPLIANCE OG KONTROLL

Konsernstyret er ansvarlig for virksomhetens risikostyring og compliance. Selskapsstyrene har et ansvar for risikostyringen og compliance i eget selskap.

Ansvaret for den samlede risikostyringen i konsernet er organisatorisk lagt til Konserndirektør for Risikostyring og Compliance. Stillingen er direkte underlagt administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS.

Risikostyringen i SpareBank 1 Gruppen konsern skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikre oppfyllelse av lovmessige kapitalkrav. Det er gjennomført en matriseorganisering av konsernets risikostyring med betydelig samarbeid mellom mor- og datterselskapene. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En moderat risikoprofil
- En sterk risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- Å tilstrebe en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- Et tilstrekkelig nivå på kjernekapital og solvensmargin ut fra valgt risikoprofil
- Å sikre at konsernet oppfyller alle regulatoriske og målsatte kapital- og solvensmarginkrav

Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS estimerer konsernets risikoprofil hvert kvartal. Minst en gang per år gjennomføres en mer helhetlig egenvurdering av konsernets samlede kapitalbehov. Formålet med risikoberegningene er overvåking av konsernets risikoeksponeringer, og vurdering av konsernets fremtidige kapitalbehov, sett opp mot eiernes risikotoleranse. Risikoberegningene er videre knyttet opp mot etablerte likviditets- og beredskapsplaner.

Internkontrollen i konsernet er regulert i sentrale styringsdokumenter, men er i hovedsak definert som et linjeansvar. I samsvar med Solvens II forskriften, krav til styring og kontroll, og konsernets egne retningslinjer foretas det en årlig gjennomgang av risikoforhold i virksomheten. Som en del av denne prosessen utarbeides tiltaksplaner i alle enheter med rapportering til de respektive selskapsstyrene. Informasjon fra den selskapsvise rapporteringen aggregeres og rapporteres til konsernets styre. I tillegg gjennomføres også undersøkelser på tvers i konsernet i relasjon til IT, personopplysningsloven, hvitvaskingsloven, og andre sikkerhetsmessige forhold. SpareBank 1 Gruppen konsern har utkontraktert internrevisjonen til EY AS. Gjennom dette får konsernet tilført økt kompetanse. Internrevisjonens virksomhet dekker også datterselskapene.

UTVIKLING AV RISIKOSTYRINGEN I 2018

I 2018 har det, likhet med de senere år, vært utført arbeid med å videreutvikle konsernets risikostyring. Arbeidet har primært vært rettet inn mot Solvens II leveranser for forsikringsvirksomheten hvor hovedfokus har vært på raskere leveranser og økt kvalitet innen solvenskravberegning, egenvurdering av risiko og solvens, og ekstern rapportering. I tillegg er det i løpet av året utført vesentlig arbeid for etterlevelse av personopplysningsloven og GDPR, samt etterlevelse av hvitvaskingsloven.

SpareBank 1 Gruppen konsern fremstår som godt kapitalisert i henhold til etablerte kapitalmål etter Solvens II.

ORGANISASJON OG ARBEIDSMILJØ I SPAREBANK 1 GRUPPEN

ORGANISASJON

I SpareBank 1 Gruppen med datterselskaper var det per 31. desember 2018 totalt 1.072 (1.074) ansatte fordelt på 1.047 (1.049) årsverk. I SpareBank 1 Gruppen AS var det 11 (12) ansatte fordelt på 11 (12) årsverk.

Det var til sammen 83 medarbeidere som sluttet i løpet av 2018. Total turnover i 2018 var 7,8 (5,6) %. Korrigert for medarbeidere med avtalefestet førtidspensjon, alderspensjon og uførepensjon var konsernets turnover 6,5 (4,6) % i 2018.

HR-STRATEGI

Sentrale områder i konsernets HR-strategi er: kompetanseutvikling, karrieremuligheter, lønn og belønning, livsfasepolitikk, friskvern (HMS) og likestilling. HR-strategien inneholder retningslinjer som skal bidra til at SpareBank 1 Gruppen skal være en attraktiv og inkluderende arbeidsplass uten noen form for diskriminering.

ARBEIDSMILJØ OG SYKEFRAVÆR

Arbeidsmiljøet i konsernet vurderes å være godt.

Samarbeidet med de ansattes organisasjoner har vært konstruktivt og bidratt positivt til driften og resultatene i 2018. Konsernet har medarbeidere som er organiserte i LO Finans og Finansforbundet. Det er selskapsvise Arbeidsmiljøutvalg for å sikre kort vei mellom eventuelle utfordringer i arbeidsmiljøet og myndighet til å løse disse. SpareBank 1 Gruppen har et AKAN-arbeid som ivaretas av Arbeidsmiljøutvalgene i det enkelte datterselskap.

SpareBank 1 Gruppen har også i 2018 hatt fokus på sykefraværsoppfølging og forebyggende arbeid. Sykefraværet i 2018 var under gjennomsnittlig fravær for finans- og forsikringsbransjen. SpareBank 1 Gruppens sykefravær i 2018 var 3,3 %, fordelt på henholdsvis 2,6 % legemeldt og 0,7 % egenmeldt fravær.

I SpareBank 1 Gruppens etiske retningslinjer er det fastsatt regler for hvordan ansatte og tillitsvalgte skal varsle dersom de får kunnskap om forhold som er i strid med blant annet lover, forskrifter eller konsernets interne regler. Det er også etablert en egen varslingsrutine. Det ble i 2018 varslet i fire slike saker. Alle disse sakene var behandlet og avsluttet per 31. desember 2018.

LIKESTILLING OG LIVSFASE

I alle rekrutteringsprosesser vektlegges fokus på å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, nedsatt

funksjonsevne, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, seksuell orientering, religion og livssyn. Det fokuseres på at fordeling av kjønn blant ledere gjenspeiler den generelle kjønnssammensetningen i selskapene.

Av de ansatte i konsernet var 50,6 % kvinner og 49,4 % menn. Av alle de ansatte jobbet 5,6 % av kvinnene deltid, mens 1,7 % av mennene jobbet deltid. Blant alle lederne er det 50 % kvinner.

SpareBank 1 Gruppen anvender en metodikk for vurdering av roller og stillinger, for å sikre objektiv lønnsfastsettelse. I forbindelse med de årlige vurderingene av lønn er også likelønn for arbeid av lik verdi et tema. I konsernet var kvinnes andel av menns lønn 83 %. Hovedårsaken til at det var et noe høyere lønnsnivå for menn skyldes at det var flere menn enn kvinner i tunge faglige stillinger. Selskapet jobber både med kompetansebygging og i rekrutteringssammenheng for å få flere kvinner i slike stillinger.

Blant mannlige medarbeidere som hadde rett til foreldrepermisjon benyttet 100 % seg av retten til dette.

ATTRAKTIV ARBEIDSGIVER

SpareBank 1 Gruppen opplever en økende interesse fra unge arbeidstakere. Konsernet ser på dette som et resultat av at SpareBank 1 fremstår som et sterkt varemerke.

SpareBank 1 Gruppen rekrutterte 93 nye medarbeidere i 2018. 92 % av de som ble ansatt hadde minst 3 års utdanning utover videregående skole. Gjennomsnittsalderen for nyansatte i 2018 var 35 år, mens gjennomsnittsalderen for medarbeidere i SpareBank 1 Gruppen var 45 år per 31. desember 2018.

SAMFUNNSANSVAR

Verden opplever store utfordringer relatert til bærekraft. Problematikk rundt menneskeskapt klimaendring er godt kjent, og rammebetingelser for næringslivet endres som følge av dette. I større grad enn tidligere blir bærekraft generelt, og klima spesielt, trukket inn i strategiske diskusjoner i virksomheten. For finansaktører er det forretningsmessig risiko knyttet til klimaendringer, men det er også forretningsmuligheter forbundet med å bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling.

SpareBank 1 Gruppen bygger videre på grunnfilosofien til sparebankene som en engasjert og ansvarlig samfunnsaktør. SpareBank 1 Gruppen søker å redusere sitt miljøfotavtrykk og samtidig støtte opp under en grønn omstilling. FNs bærekraftsmål definerer retning verden må ta. Gjennom interne operasjoner, innkjøp og egne produkter har SpareBank 1 Gruppen effekt på mennesker, miljø og samfunn. Å være en positiv bidragsyter til bærekraft forutsetter et langsiktig perspektiv og at det stilles krav utover lovgivningen som finansmarkedet er underlagt.

SpareBank 1 Gruppen opplever at interessentene har økte forventninger til hvordan virksomheten skal bidra til bærekraft. Det stilles også stadig høyere krav til rapportering og åpenhet rundt bærekraftig virksomhetsstyring. Bærekraft håndteres ulikt i datterselskapene. Tilnærming er gitt av selskapets struktur og produkter.

DET YTRE MILJØ

SpareBank 1 Gruppen har gjennom sin forretningsdrift en påvirkning på miljøet – både direkte og indirekte. Selskapet er forbruker av naturressurser (inkludert energi og vann), produserer avfall, og er ansvarlig for transport og reiser.

SpareBank 1 Gruppen søker å minimere den negative miljøeffekten av sin virksomhet, og jobber systematisk med miljøtiltak i hverdagen. Målinger gir et godt utgangspunkt for målsetting og reduksjoner. SpareBank 1 Gruppen vil for ellefte år på rad utarbeide et klimaregnskap basert på det samlede energiforbruket knyttet til daglig drift av virksomheten. Klimaregnskapet omfatter den delen av virksomheten som sitter i Hammersborggata 2, med omtrent 78% av de ansatte.

Klimaregnskapet blir publisert på www.sparebank1.no under Om oss/Samfunnsansvar.

MENNESKERETTIGHETER OG SOSIALE FORHOLD

SpareBank 1 Gruppen har lagt forholdene til rette for en god balanse mellom arbeid og fritid, hvor arbeidsdagen skal bidra til personlig utvikling. Konsernet har også avtale om inkluderende arbeidsliv.

Menneskerettigheter anses å være dekket gjennom konsernets etiske regler som angir hovedprinsipper for hvordan ansatte og tillitsvalgte i konsernet skal opptre og hvilke holdninger som skal ligge til grunn for beslutninger i gitte situasjoner.

BEKJEMPELSE AV KORRUPTION

Konsernets etiske retningslinjer, som er en del av ansettelseskontrakten, beskriver hvordan medarbeiderne skal forholde seg til gaver, kunder og representasjon. Konsernet har også rutiner for varsling av kritikkverdige forhold og sikkerhetsbrudd.

ANSVARLIG FORVALTNING

Bærekraft er godt integrert i SpareBank 1 Gruppens investeringsvirksomhet, og arbeidet er basert på internasjonalt anerkjente prinsipper for ansvarlig forvaltning. Bærekraftvurderinger inngår, på linje med andre finansielle faktorer, i investeringsbeslutninger. Det er en nær sammenheng mellom langsiktig verdiskaping, ansvarlig drift og god eierstyring. Integrerte bærekraftvurderinger bidrar derfor til at våre kunder får en god risikojustert avkastning.

Bærekraftmetodene som brukes i forvaltningen avhenger av aktivklasse og strategi. I aksjeforvaltningen vil man som en

aktiv eier kunne bidra til å påvirke selskapene i porteføljen i en mer bærekraftig retning. Obligasjonsinvesteringer vil ikke gi de samme rettighetene overfor et selskap som aksjer, og dermed ikke samme mulighet til å påvirke. Da er bærekraftvurderingen knyttet til hva slags papirer man velger å være eier av.

I Eiendomsforvaltningen jobbes det for å redusere de negative miljøeffektene av porteføljen gjennom hele byggets levetid. Det stilles miljøkrav til leverandører og SpareBank 1 Gruppen samarbeider med kunder for trygg materialbruk, energieffektiv drift og god avfallshåndtering.

KRAV TIL LEVERANDØRER

SpareBank 1 Gruppens innkjøpspolicy krever at alle innkjøpsavtaler inkluderer et vedlegg om samfunnsansvar. Leverandørene skal som et minimum tilfredsstillende og rette seg etter lokale, nasjonale og internasjonale lover, regler og prinsipper, herunder bestemmelser om forhold som lønn arbeidstid og HMS (helse, miljø og sikkerhet), samt miljø og anti-korrupsjon.

Leverandørene forplikter seg til å opptre etisk korrekt i enhver sammenheng i forbindelse med produksjon og leveranser til SpareBank 1 Gruppen. De samme krav gjelder for leverandørens underleverandør og samarbeidspartner tilknyttet leveranse til SpareBank 1 Gruppen. Brudd på bestemmelsene om samfunnsansvar anses som kontraktsbrudd og kan gi grunnlag for heving av avtalen.

Det vises til datterselskapenes årsrapporter for ytterligere beskrivelse av hvordan samfunnsansvar og bærekraft praktiseres innenfor SpareBank 1 Gruppen. Disse er offentliggjort på www.sparebank1.no under Om oss/Investor.

FREMTIDSUTSIKTER

SpareBank 1 Gruppen leverte et godt resultat i 2018 til tross for krevende finansmarkeder og vil, i tett samarbeid med alliansebankene, fortsette arbeidet med å styrke SpareBank 1-alliansens posisjon i markedet.

I januar 2019 fusjonerte SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS og dannet Fremtind Forsikring AS. SpareBank 1 Gruppen AS hadde på fusjonstidspunktet en eierandel på 65 %, og DNB ASA en eierandel på 35 % i det nye skadeforsikringselskapet. DNB ASA har opsjon på å kjøpe seg opp til 40 % eierandel. Som ledd i transaksjonen er planen å fisjonere personrisikoprodukter fra SpareBank 1 Forsikring AS (liveselskapet) og DNB Livsforsikring AS til Fremtind Forsikring AS i løpet av 2019.

Det nye selskapet vil ved fusjonstidspunktet være landets tredje største forsikringselskap, og landets største med distribusjon gjennom bank. Sammen med DNB vil SpareBank 1 nå styrke

distribusjonen av forsikring gjennom bankene. Det nye selskapet vil få større kraft til å videreutvikle innovative og kundevennlige løsninger, og komme enda raskere på banen med nye produkter til kundene.

Økt fokus i samfunnet på pensjon tilsier langsiktig vekst i markedet for trygghetsprodukter og pensjonssparing. Et helhetlig forsikringstilbud, samarbeidet med LO og SpareBank 1 bankenes distribusjonsnett, gir et godt utgangspunkt for fortsatt økt forretningsvolum. SpareBank 1 Forsikring AS har tatt en ledende posisjon i markedet for hybridpensjon og selskapet har i 2018 økt sin markedsandel innenfor innskudds- og hybridpensjon. Styret har forventninger om at selskapet vil forsterke sin posisjon ytterligere i dette markedssegmentet. Etter planen vil personrisikoprodukter bli utfisjonert fra livselskapet til Fremtind Forsikring AS i løpet av 2019 og SpareBank 1 Forsikring AS vil etter dette fremstå som et rent pensjonsselskap.

Forsikringselskapenes finansielle avkastning i 2018 var vesentlig lavere enn i 2017, men utgjorde like fullt et viktig bidrag til selskapenes resultater. Det forventes også et vesentlig resultatbidrag fra finansielle investeringer i 2019 selv om det naturligvis er betydelig usikkerhet knyttet til de faktorene som påvirker finansavkastningen.

Det må forventes fortsatt debatt i media og i politisk miljø rundt inkassobransjen, og det er en viss usikkerhet knyttet til det fremtidige inntektsregimet for innkassobransjen og hvilke konsekvenser dette vil kunne få for inntjeningen til Conecto AS.

Porteføljeverksamheten forventes å fortsette sin vekst gjennom flere oppkjøp av porteføljer, både i Norge og i utlandet. Factoringvirksomheten hadde i 2018 nok et år med god vekst og økt inntjening. Det er grunn til å anta at factoringsselskapet også i 2019 vil fortsette vekst og også ta ytterligere markedsandeler.

ODIN Forvaltnings utvikling fremover avhenger av aksjemarkedenes utvikling, fondenes avkastning og netto nyttegning. ODIN Forvaltning har som sitt primære mål å gi andelseierne i fondene bedre avkastning enn markedene fondene investerer i, og å øke sine markedsandeler i et spare- og plasseringsmarked som forventes å vokse i årene som kommer. God langsiktig historisk avkastning, et godt fondstilbud og SpareBank 1-bankenes brede distribusjonsnettverk gir et godt utgangspunkt for 2019. Samtidig forventer styret at fortsatt press på forvaltningshonorarer vil gjøre det krevende å oppnå økte inntekter i selskapet.

Styret forventer at også 2019 vil gi grunnlag for lønnsom vekst for SpareBank 1 Gruppen som har en diversifisert selskaps- og produktportefølje.

Oslo, 12. mars 2019

Odd Einar Folland
Styrets leder

Jan-Frode Janson

Finn Haugan

Richard Heiberg

Arne Austreid

Tor-Arne Solbakken

Åse Blomkvist

Tom Egil Tjærebråten

Sigurd Aune
Konstituert adm. direktør

ÅRSREGNSKAP 2018

SpareBank 1 Gruppen

RESULTATREGNSKAP FOR SPAREBANK 1 GRUPPEN

Morselskapet			Konsernet		
2018	2017	NOK 1 000	Note	2018	2017
-	-	Premieinntekter skadeforsikring		5 803 219	5 487 577
-	-	Premieinntekter livsforsikring		8 996 588	7 641 632
-	-	Netto premieinntekter forsikring	16	14 799 807	13 129 210
24 349	26 910	Renteinntekter	22	350 320	268 011
-82 102	-81 231	Rentekostnader	22	-181 277	-173 188
-57 754	-54 322	Netto renteinntekter		169 043	94 823
-	-	Provisjonsinntekter		789 941	903 812
-	-	Provisjonskostnader		-1 324 719	-1 336 957
-	-	Netto provisjonsinntekter		-534 779	-433 146
-	-	Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	22	-2 003 998	3 638 892
-	-	Netto inntekter fra verdipapirer tilgjengelig for salg	22	-	45
-	-	Netto inntekter fra obligasjoner til amortisert kost	22	287 783	246 603
-	-	Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall	22	109 777	134 731
-	-	Netto inntekter investeringseiendommer		582 477	779 285
2 104 192	1 916 585	Utbytte og konsernbidrag fra datterselskaper		11 066	7 576
-	-	Andre inntekter		297 224	312 632
2 046 438	1 862 263	Sum netto inntekter		13 718 399	17 910 652
-	-	Forsikringsytelser og erstatninger i skadeforsikring		3 774 743	3 321 037
-	-	Endring i andre tekniske avsetninger i skadeforsikring		30 841	68 337
-	-	Forsikringsytelser og erstatninger i livsforsikring		3 055 874	2 867 479
-	-	Endringer i avsetninger i livsforsikring		3 001 958	7 298 270
-	-	Tap på utlån, garantier mv		1 106	357
87 809	68 852	Driftskostnader	34, 36	2 208 192	1 976 799
87 000	-	Avskrivninger og nedskrivninger	31, 32, 33	245 854	148 849
1 209	134	Andre kostnader		14 020	21 628
176 017	68 986	Sum kostnader		12 332 588	15 702 756
1 870 421	1 793 278	Driftsresultat		1 385 811	2 207 896
-1 634	-	Andel av resultat fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet regnskapsført etter egenkapitalmetoden	29	-1 389	1 790
1 868 787	1 793 278	Resultat før skattekostnad		1 384 421	2 209 686
169 737	323 720	Skattekostnad	35	-95 197	398 365
1 699 050	1 469 557	Årsresultat etter skatt		1 479 618	1 811 321
		Resultatet tilordnes:			
		Kontrollerende interesses andel		1 479 147	1 808 660
		Ikke-kontrollerende interesses andel		471	2 661

UTVIDET RESULTAT FOR SPAREBANK 1 GRUPPEN

Oppstilling over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer

Morselskapet			Konsernet		
2018	2017 NOK 1 000	Note	2018	2017	
1 699 050	1 469 557		1 479 618	1 811 321	Resultat fra resultatregnskapet
Oppstilling av andre inntekter og kostnader					
<i>Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultatet:</i>					
-21 764	-8 095		-21 764	-5 475	Pensjonsavtale
-	-	31	63 137	177 016	- Revaluering eiendom
-	-		-41 235	-140 693	- Verdiregulering allokert til forsikringskunder
5 441	2 024	35	-35	-7 712	Skatt
-16 323	-6 071		104	23 137	Sum
<i>Poster som senere vil bli reklassifisert til resultatet:</i>					
9 786	15 284		9 748	15 333	Verdiendring verdipapirer tilgjengelig for salg
-	-	2	107	964	- Omregningsdifferanse
9 786	15 284		9 854	16 297	Sum
-6 537	9 213		9 958	39 433	Andre inntekter og kostnader (etter skatt)
1 692 513	1 478 770		1 489 576	1 850 755	Totalt regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer

BALANSE FOR SPAREBANK 1 GRUPPEN

Morselskapet

Konsernet

31.12.2018	31.12.2017	NOK 1 000	Note	31.12.2018	31.12.2017
EIENDELER					
66 080	55 103	Eiendel ved utsatt skatt	35	-	-
-	-	- Goodwill	32	690 315	761 332
-	-	- Andre immaterielle eiendeler	33	228 290	245 956
6 904 035	6 731 810	Investering i datterselskaper	28	-	-
122 988	10 147	Investering i tilknyttet selskap	29	129 061	15 974
-	-	- Eiendom, anlegg og utstyr	31	1 194 574	1 187 870
-	-	- Fordring på reassurandør	20	692 208	786 615
-481	6 123	Andre eiendeler		64 875	62 474
-	-	- Investeringseiendommer	30	5 963 437	5 163 726
-	-	- Obligasjoner holdt til forfall	23, 26, 27	2 178 012	2 704 972
-	-	- Obligasjoner til amortisert kost	23, 26, 27	9 492 132	8 455 438
33 335	110 931	Verdipapirer – tilgjengelig for salg	23, 24	46 656	118 049
3 133 966	1 832 094	Utlån til kunder og fordringer på kredittinstitusjoner	14, 23, 27	3 766 129	2 628 027
-	-	- Verdipapirer til virkelig verdi	23, 24, 25	48 366 052	45 607 087
-	-	- Finansielle derivater	9, 23, 24	3 349	51 379
2 682	1 869	Finansielle eiendeler		80 501	89 125
-	-	- Fordring på forsikringstaker	21	2 330 524	2 074 208
30 869	330 299	Bankinnskudd og kontanter	23, 27	374 433	706 086
10 293 475	9 078 375	SUM EIENDELER		75 600 546	70 658 320
EGENKAPITAL OG GJELD					
2 400 277	2 400 277	Innskutt egenkapital	41	2 400 277	2 400 277
2 535 993	2 328 654	Opptjent egenkapital		5 792 757	5 852 406
-	-	- Ikke-kontrollerende eierinteresser		12 849	12 378
4 936 271	4 728 931	Sum egenkapital		8 205 883	8 265 062
283 464	283 415	Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	15, 23, 27, 39	1 285 707	1 285 436
-	-	- Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	18	50 875 684	47 758 345
-	-	- Premie og erstatningsavsetninger i skadeforsikring	19	6 961 938	7 066 364
-	64 031	Netto pensjonsforpliktelser		-	82 018
-	-	- Forpliktelse ved utsatt skatt	35	1 026 790	1 423 346
-	-	- Betalbar skatt	35	377 710	117 819
-	-	- Gjeld vedrørende gjenforsikring		4 485	27 812
-	-	- Finansielle derivater	9, 24	559 703	105 922
103 216	968	Finansielle forpliktelser	23	1 841 941	1 006 288
7 741	6 705	Andre forpliktelser		268 974	274 259
4 962 784	3 994 325	Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	15, 23, 40	4 191 730	3 245 652
10 293 475	9 078 375	SUM EGENKAPITAL OG GJELD		75 600 546	70 658 320

Oslo, 12. mars 2019

Odd Einar Folland
Styrets leder

Jan-Frode Janson

Finn Haugen

Richard Heiberg

Arne Austreid

Tor-Arne Solbakken

Åse Blomkvist

Tom Egil Tjærebråten

Sigurd Aune
Konstituert adm. direktør

ENDRING I EGENKAPITAL

Morselskapet

NOK 1 000	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 01.01.2017	1 956 400	443 877	2 019 811	4 420 089
Årsresultat	-	-	1 469 557	1 469 557
Årets utvidede resultat	-	-	9 213	9 213
Årets totalresultat	-	-	1 478 770	1 478 770
Utbetalt utbytte	-	-	-1 169 927	-1 169 927
Transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-1 169 927	-1 169 927
Egenkapital per 31.12.2017	1 956 400	443 877	2 328 654	4 728 931
Årsresultat	-	-	1 699 050	1 699 050
Årets utvidede resultat	-	-	-6 537	-6 537
Årets totalresultat	-	-	1 692 513	1 692 513
Utbetalt utbytte	-	-	-1 469 256	-1 469 256
Sum transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-1 469 256	-1 469 256
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	-15 917	-15 917
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	-15 917	-15 917
Egenkapital per 31.12.2018	1 956 400	443 877	2 535 993	4 936 271

Konsernet

NOK 1 000	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Ikke kontrollerende interesse	Sum egenkapital
Egenkapital per 01.01.2017	1 956 400	443 877	5 287 075	9 638	7 696 990
Årsresultat	-	-	1 808 660	2 661	1 811 321
Årets utvidede resultat	-	-	39 354	79	39 433
Årets totalresultat	-	-	1 848 014	2 740	1 850 755
Utbetalt utbytte	-	-	-1 169 927	-	-1 169 927
Transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-1 169 927	-	-1 169 927
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	2 963	0	2 963
Korrigering tidligere års feil ¹⁾	-	-	-115 718	0	-115 718
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	-112 756	-	-112 756
Egenkapital per 31.12.2017	1 956 400	443 877	5 852 406	12 378	8 265 062
Årsresultat	-	-	1 479 147	471	1 479 618
Årets utvidede resultat	-	-	9 958	-	9 958
Årets totalresultat	-	-	1 489 105	471	1 489 576
Utbetalt utbytte	-	-	-1 469 256	-	-1 469 256
Sum transaksjoner med aksjeeiere	-	-	-1 469 256	-	-1 469 256
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	-79 498	-	-79 498
Andre føringer direkte mot egenkapital	-	-	-79 498	-	-79 498
Egenkapital per 31.12.2018	1 956 400	443 877	5 792 757	12 849	8 205 883

- 1) Det ble i 2017 avdekket at det i perioden 2013 - 2017 var avsatt for lite til fond for selv bærende ordninger. Feilen ble korrigerert direkte mot egenkapitalen med totalt 115,7 MNOK.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Morselskapet

Konsernet

2018	2017 NOK 1.000	Note	2018	2017
	KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER			
1 868 787	1 793 278		1 384 421	2 209 686
-2 103 385	-1 915 785		-10 259	-6 776
	Andel av resultat fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert			
1 634	-	29	1 389	-1 790
87 000	-	31, 33	245 854	148 849
-	-	30	-422 657	-581 854
-	-	25	2 422 320	-1 615 512
-	-		-441	5 955
-	2 915		-	3 715
57 754	54 322	22	-169 043	-94 823
-79 466	-82 988		-178 419	-174 708
24 349	26 910		357 834	268 407
-106 058	-318 855		-114 720	-334 454
-	-	20	94 408	127 882
-1 029 839	-38 321		-2 439 974	-286 014
-	-		1 301 872	0
-	-	18, 19	3 021 252	7 339 400
693 839	199 321	40	15 397	5 711 363
-	-	40	-43 013	-5 625 520
-60 503	-5 756		398 954	-436 075
-	-		-4 679 473	-3 780 094
-	-	26	-1 088 010	-1 727 149
-	-	26	570 763	593 500
-645 803	-272 296		693 785	1 702 852
	KONTANTSTRØMMER FRA INVESTERINGSAKTIVITETER			
-28 530	-		-34 772	-1 933
-211 553	-		-	-
2 103 385	1 915 785		10 259	6 776
-47 672	-170 000		-	-
-	-		-596	-
-	-	30	-402 300	-98 128
-	-	33	-67 427	-77 257
-	-	31	-33 539	-29 587
-	-	31	1 085	-5 891
1 815 630	1 745 785		-527 289	-206 020
	KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER			
-1 469 256	-1 169 927		-1 469 256	-1 169 927
-	-		971 107	-
-	-		-	-605 026
-1 469 256	-1 169 927		-498 149	-1 774 953
-299 429	303 562		-331 654	-278 121
330 298	26 736		706 086	984 208
30 868	330 298		374 433	706 086

NOTER TIL REGNSKAPET

NOTE 1 – GENERELL INFORMASJON

SpareBank 1 Gruppen bestod 31. desember 2018 av morselskapet SpareBank 1 Gruppen AS samt de heleide datterselskapene SpareBank 1 Forsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS og dets datterselskap Confide AS, Conecto AS, SpareBank 1 Spleis AS samt LOfavør AS (tidligere SpareBank 1 Medlemskort AS) som eies med 51 %.

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA behandles etter egenkapitalmetoden, og SpareBank 1 Gruppen AS sin eierandel er på 10%.

SpareBank 1 Gruppen AS har kontoradresse i Tromsø.

SpareBank 1 Gruppen AS er et holdingselskap som gjennom datterselskaper produserer, leverer og distribuerer produkter innenfor skadeforsikring, livsforsikring, fondsforvaltning, factoring, inkasso og langtidsovervåkning. Konsernets primærmarked er Norge.

Konsernregnskapet er endelig godkjent av generalforsamlingen den 4. april 2019. Generalforsamlingen er konsernets øverste organ.

NOTE 2 – REGNSKAPSPRINSIPPER

GRUNNLAGET FOR UTARBEIDELSE AV DET KONSOLIDERTE ÅRSREGNSKAPET

Konsernregnskapet og morselskapets regnskap 2018 for SpareBank 1 Gruppen er utarbeidet i samsvar med "International Financial Reporting Standards" (IFRS) og fortolkninger fra IFRS fortolkningskomité (IFRIC), som er godkjent av EU, samt ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven.

Konsernregnskapet er basert på historisk kostprinsipp. Avvikene gjelder i hovedsak finansielle derivater, finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet og finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, samt eiendommer hvor man benytter verdireguleringsmodellen etter IAS 16.31 og eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40.

Utarbeidelsen av regnskap i samsvar med IFRS krever bruk av estimater. Videre krever anvendelse av konsernets regnskapsprinsipper at ledelsen må utøve skjønn. Områder som i stor grad inneholder slike skjønnsmessige estimater, høy kompleksitet, eller områder hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for konsernregnskapet, er beskrevet i note 3.

Konsernregnskapet er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift.

NYE OG ENDREDE STANDARDER TATT I BRUK AV KONSERNET

IFRS 15 ble tatt i bruk av ett av våre datterselskaper i 2018. Dette har ikke hatt en vesentlig påvirkning av konsernets årsregnskap.

STANDARDER, ENDRINGER OG FORTOLKNINGER TIL EKSISTERENDE STANDARDER SOM IKKE ER TRÅDT I KRAFT OG HVOR KONSERNET IKKE HAR VALGT TIDLIG ANVENDELSE

Konsernet har ikke valgt tidlig anvendelse av noen nye eller endrede IFRS'er eller IFRIC-fortolkninger.

IFRS 9 «Finansielle instrumenter» omhandler klassifikasjon, måling, innregning og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser, samt sikringsbokføring. Den komplette versjonen av IFRS 9 ble utgitt i juli 2014 og ble EU godkjent 22.11.2016. Den erstatter de deler av IAS 39 som omhandler tilsvarende problemstillinger. Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre kategorier: virkelig verdi over utvidet resultat, virkelig verdi over resultatet og amortisert kost. Målekategori bestemmes ved førstegangsregnskapsføring av eiendelen. Klassifiseringen avhenger av enhetens forretningsmodell for styring av sine finansielle instrumenter og karakteristikken av kontantstrømmene til det enkelte instrumentet. Egenkapitalinstrumenter skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi over resultatet. Foretaket kan velge å presentere verdiendringene over utvidet resultat, men valget er bindende, og ved senere salg kan ikke gevinst/tap reklassifiseres over resultatet. Verdifall som skyldes kredittisiko skal nå innregnes basert på forventet tap i stedet for dagens modell der tap må være pådratt. For finansielle forpliktelser viderefører standarden stort sett kravene i IAS 39. Den største endringen er at i tilfeller der virkelig verdi-opsjonen er tatt i bruk for en finansiell forpliktelse, skal endringer i virkelig verdi som skyldes endring i egen kredittisiko innregnes i utvidet resultat.

IFRS 9 forenkler kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere ledelsens risikostyring og gir større rom for vurdering. Samtidig kreves sikringsdokumentasjon fortsatt.

Standarden trådte i kraft 1. januar 2018. Foretak som i hovedsak driver forsikringsvirksomhet gis midlertidig adgang til å utsette implementering av IFRS 9 frem til ny standard for forsikringskontrakter trer i kraft i 2022. Det er nærmere definert i standarden hva det innebærer i hovedsak å drive forsikringsvirksomhet. Ledelsen i SpareBank 1 Gruppen AS vurderer at konsernet kvalifiserer for å anvende det midlertidige unntaket fra implementering av IFRS 9 i 2018.

Bakgrunnen er at IFRS 17 trer først i kraft 1. januar 2022. For å være forsikringsdominert må forsikringsforpliktelser overstige 90 % av bokførte verdier. Det er også anledning til å utsette IFRS 9 om ratio er mellom 80 % og 90 % og man ikke har annen vesentlig virksomhet som ikke er relatert til forsikring. SpareBank 1 Gruppen konsern faller innen sistnevnte kategori. Konsernet har fortsatt ikke fullt ut vurdert virkningen av IFRS 9 da denne i noen grad vil avhenge av implementeringen av IFRS 17 i 2022 se nedenfor.

IASB utstedte i mai 2017 utkast til ny standard for forsikringskontrakter IFRS 17 Insurance Contracts som vil erstatte dagens IFRS 4 Forsikringskontrakter og vil tre i kraft 1. januar 2022. Ulikt virkningstidspunkt for IFRS 9 og IFRS 17 er uheldig for forsikringsselskapene. IASB vedtok derfor endringer i IFRS 4 Forsikringskontrakter i 2016 for å redusere de uheldige konsekvenser som følge av ulikt ikrafttredelsestidspunkt for IFRS 17 og IFRS 9. SpareBank 1 Gruppen konsern har igangsatt et prosjekt for å kartlegge konsekvensene av de nye IFRS 17 og IFRS 9 standardene. Prosjektet er i startfasen og vi har per 31.12.2018 ikke kvantifisert de regnskapsmessige konsekvenser av de nye standardene.

Januar 2016 ble IFRS 16 Leieavtaler utgitt av IASB. Standarden kommer til anvendelse for konsernregnskapet fra 1. januar 2019. SpareBank 1 Gruppen konsern har i 2018 foretatt en kartlegging av implementeringseffekter av IFRS 16 på 2019 regnskapet basert på kontrakter som eksisterer per 31.12.2018. Konsernets kartlegging innebærer en gjennomgang av leieavtaler, og konsernet har estimert at effekten ved implementering av IFRS 16.1 i januar 2019 er uvesentlig for konsernregnskapet.

For øvrig er det ingen andre IFRSer eller IFRIC-fortolkninger som ikke er trådt i kraft, som forventes å ha en vesentlig påvirkning på regnskapet.

OMREGNING AV FREMMED VALUTA

Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner (NOK), som også er foretakets funksjonelle valuta.

Eventuelle omregningsdifferanser føres mot utvidet resultat og spesifiseres separat i egenkapitalen som egen post. Alle beløp er angitt i NOK 1 000 med mindre noe annet er angitt.

Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i fremmed valuta omregnes til den funksjonelle valutaen til transaksjonskurs. Realisert valutagevinst eller -tap ved oppgjør og omregning av pengeposter i fremmed valuta til kursen på balansedagen resultatføres.

KONSOLIDERING

Datterselskaper

Konsernregnskapet omfatter SpareBank 1 Gruppen AS og alle datterselskaper. Datterselskaper er alle enheter der SpareBank 1 Gruppen konsern har makt til å styre enhetens finansielle og operasjonelle strategi, normalt gjennom eie av mer enn halvparten av stemmeberettiget kapital. Datterselskaper blir konsolidert fra det tidspunkt kontroll er overført til konsernet og blir utelatt fra konsolideringen når kontroll opphører.

Oppkjøpsmetoden benyttes ved kjøp av datterselskaper. Anskaffelseskost ved oppkjøp måles til virkelig verdi av eiendeler som ytes som vederlag. Identifiserte eiendeler, overtatt gjeld og betingede forpliktelser overtatt eller pådratt regnskapsføres til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet, uavhengig av eventuelle ikke-kontrollerende eierinteresser. Anskaffelseskost som overstiger virkelig verdi av identifiserbare netto eiendeler i datterselskapet balanseføres som goodwill. Hvis anskaffelseskost er lavere enn virkelig verdi av netto eiendeler i datterselskapet, resultatføres differansen.

Vesentlige konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom konsernselskaper er eliminert.

Transaksjoner med ikke-kontrollerende eierinteresser behandles som transaksjoner med tredjepart. Virkningen av alle transaksjoner med ikke-kontrollerende eiere føres i egenkapitalen når det ikke er endring i kontroll. Slike transaksjoner vil ikke resultere i goodwill eller gevinster eller tap. Når kontroll opphører skal gjenværende eierinteresse måles til virkelig verdi, og gevinst eller tap resultatføres.

FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET

Felleskontrollert virksomhet kan bestå av felleskontrollert drift, felleskontrollerte eiendeler og felleskontrollerte foretak. Felles kontroll innebærer at SpareBank 1 Gruppen gjennom avtale utøver kontroll sammen med andre deltakere. Felleskontrollert foretak regnskapsføres ved egenkapitalmetoden.

INVESTERINGER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER OPPFØRT I MORSELSKAPETS REGNSKAP

Investering i datterselskaper og tilknyttede selskaper er vurdert i henhold til kostmetoden.

Dersom det finner sted en verdinedgang som ikke er forbigående, foretas en nedskrivning av aksjene. Foretatte nedskrivninger reverseres i den grad grunnlaget for nedskrivninger ikke lenger er til stede.

SEGMENTINFORMASJON

Driftssegmenter i noten rapporteres på samme måte som i styrets årsberetning og ved intern rapportering til styret.

Virksomhetsområdene til konsernet er fordelt etter livsforsikringsvirksomhet, skadeforsikringsvirksomhet, fondsforvaltning, inkasso- og factoringvirksomhet og øvrig virksomhet. Konsernet har ingen sekundærsegmentrapportering. Dette er konsistent med den interne rapporteringen.

Tallene ved den interne rapporteringen er noe annerledes enn de som presenteres i segmentnoten. Dette skyldes at det er enkelte enheter som ikke omarbeider sine tall til IFRS før de rapporteres internt. I noten rapporteres disse segmentene slik de regnskapsføres etter IFRS.

UTLÅN OG FORDRINGER

Ervervede porteføljer

Ervervede porteføljer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette, og som ikke er notert i et aktivt marked. Disse regnskapsføres til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Kundefordringer fra factoringvirksomheten

Factoringvirksomheten har kundefordringer der man ikke har overtatt kredittrisikoen (risiko for debtors manglende betalingsevne) og derfor balanseføres kun det forskudd som er utbetalt på fordringer som er overdratt til factoringsselskapet, og inngår i balansen under regnskapslinjen "Utlån til kunder og fordringer på kredittinstitusjoner".

Tapsavsetning

Tapsavsetninger på utlån er oppført under regnskapslinjen "Tap på utlån, garantier mv".

Andre fordringer

Andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap.

Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

VERDIPAPIRER OG DERIVATER

Konsernet har finansielle eiendeler i handelsporteføljen, frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultatet, utlån og fordringer, holde til forfall investeringer og verdipapirer tilgjengelig for salg. Hovedregelen er å klassifisere investeringer til virkelig verdi over resultatet, enten gjennom handelsportefølje eller frivillig kategorisering. Dette samsvarer med hvordan investeringene følges opp. Enkelte investeringer i obligasjoner/sertifikater plasseres likevel inn i kategoriene utlån og fordringer eller holde til forfall. Dette gjøres i tilknytning til transaksjonen.

Vanlige kjøp og salg av investeringer regnskapsføres på transaksjonstidspunktet, som er det tidspunkt konsernet forplikter seg til å kjøpe eller selge eiendelen. Alle finansielle eiendeler som ikke regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet balanseføres første gang til virkelig verdi, med tillegg av transaksjonskostnader. Finansielle eiendeler som føres til virkelig verdi over resultatet regnskapsføres ved anskaffelsen til virkelig verdi, og transaksjonskostnader resultatføres. Investeringer fjernes fra balansen når rettighetene til å motta kontantstrømmer fra investeringen opphører eller når disse rettighetene er blitt overført og konsernet i hovedsak har overført all risiko og hele gevinstpotensialet ved eierskapet. Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg og finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet vurderes til virkelig verdi etter førstegangs balanseføring. Holde til forfall investeringer regnskapsføres til amortisert kost ved bruk av effektiv rente-metoden. Obligasjoner som konsernet har intensjon om å holde til forfall, men som blant annet fordi de ikke er omsatt i et aktivt marked ikke oppfyller vilkårene for holdt til forfall porteføljer i IAS 39, er klassifisert under egen linje i balansen, "Obligasjoner til amortisert kost".

Virkelig verdi av børsnoterte investeringer er basert på gjeldende kjøpskurs. Hvis markedet for verdipapiret ikke er aktivt (eller hvis det gjelder et verdipapir som ikke er børsnotert) bruker konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette den virkelige verdien. Disse omfatter nylig gjennomførte transaksjoner til markedsvilkår, henvisning til andre instrumenter som i vesentlig grad er like, og bruk av diskontert kontantstrømsanalyse og opsjonsmodeller. Teknikkene vektlegger markedsinformasjon i størst mulig grad og i minst mulig grad selskaps-spesifikk informasjon.

Verdipapirer og derivater til virkelig verdi over resultatet

Verdipapirer og derivater til virkelig verdi over resultatet er presentert under regnskapslinjene "Verdipapirer til virkelig verdi" og "Finansielle derivater" i balansen, og verdiendringer er presentert under "Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet" i ordinært resultat.

Denne kategorien har to underkategorier: finansielle eiendeler holdt for handelsformål og finansielle eiendeler som ledelsen øremerker til virkelig verdi over resultatet. En finansiell eiendel klassifiseres i denne kategorien dersom den primært er anskaffet med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger, eller dersom ledelsen velger å klassifisere den i denne kategorien når det er gitt åpninger for det i regelverket. Klassifisering av eiendeler til virkelig verdi (FVO) gjelder for alle finansielle eiendeler som anskaffes med mindre noe annet blir bestemt på investeringstidspunktet. Derivater som ikke er utpekt som sikringsinstrumenter klassifiseres som holdt for handelsformål.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som "Verdipapirer til virkelig verdi" og "Finansielle derivater", inkludert utbytte, medtas i resultatregnskapet under "Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet" i den perioden de oppstår.

Verdipapirer tilgjengelig for salg

Verdipapirer tilgjengelig for salg er presentert under regnskapslinjen "Verdipapirer – tilgjengelig for salg" i balansen, og verdiendring i utvidet resultat under regnskapslinjen "Verdiendring verdipapirer tilgjengelig for salg" og eventuelle nedskrivninger i ordinært resultat under regnskapslinjen "Avskrivninger og nedskrivninger". Verdipapirer tilgjengelig for salg er ikke-derivative finansielle eiendeler som man velger å plassere i denne kategorien eller som ikke er klassifisert i noen annen kategori. Verdipapirer som er klassifisert i denne kategorien, måles også til virkelig verdi, mens endringen i verdi fra inngående balanseføres mot utvidet resultat.

Holdt til forfall investeringer

Holdt til forfall investeringer er presentert under regnskapslinjen "Obligasjoner holdt til forfall" i balansen, gevinst/tap ved salg under regnskapslinjen "Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall" i ordinært resultat og eventuelle nedskrivninger under regnskapslinjen "Avskrivninger og nedskrivninger" i ordinært resultat. Holdt til forfall investeringer er ikke-derivative finansielle eiendeler notert i et aktivt marked, med faste eller forutsigbare betalinger og faste forfall som konsernet har en positiv intensjon om å holde til forfall. Holdt til forfall investeringer måles til amortisert kost ved en effektiv rente-metode.

Verdifall på finansielle eiendeler

Eiendeler balanseført til amortisert kost

Konsernet vurderer ved hver balansedato om det finnes objektive bevis på at en finansiell eiendel, eller en gruppe av finansielle eiendeler, har falt i verdi. Tap ved verdifall av en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler resultatføres bare dersom det er objektive bevis på verdifall som et resultat av én eller flere hendelser som har inntruffet etter førstegangs balanseføring (en "tapshendelse") og denne tapshendelsen (eller hendelsene) påvirker fremtidige estimerte kontantstrømmer på en måte som kan måles pålitelig.

For ervervede porteføljer og investeringer i obligasjoner som holdes til forfall måles størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens balanseførte verdi og nåverdien av de forventede fremtidige kontantstrømmer diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rente. Eiendelens balanseførte verdi reduseres og tapsbeløpet resultatføres. Dersom verdifall senere reduseres, og reduksjonen objektivt kan knyttes til en hendelse inntrådt etter at verdifallet ble innregnet, blir det tidligere resultatførte verdifallet reversert i resultatregnskapet.

Eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg

Konsernet vurderer hver balansedag om det finnes objektive bevis for at en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi. For egenkapitalinstrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg, vil en vesentlig eller en langvarig reduksjon i virkelig verdi på instrumentet under anskaffelseskost også være en indikasjon på at eiendelen er utsatt for verdifall. Konsernet vurderer et verdifall på 20 % som vesentlig og et verdifall som har vart mer enn 6 måneder som langvarig. Dersom det foreligger slike indikasjoner, og verdireduksjoner tidligere har vært ført over utvidet resultat, skal det kumulative tapet som er innregnet i utvidet resultat omklassifiseres til resultatregnskapet. Beløpet måles som differansen mellom anskaffelseskost og dagens virkelige verdi, med fradrag for tap ved verdifall

som tidligere er resultatført. Tap ved verdifall innregnet i resultatregnskapet for en investering i et egenkapitalinstrument skal ikke reverseres over resultatregnskapet.

DERIVATER

Derivatene består av aksje-, valuta- og renteinstrumenter. Derivatet føres til virkelig verdi over resultatet på dato hvor kjøp av derivatet er inngått. Etterfølgende endringer i virkelig verdi føres over resultatet.

MOTREGNING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

En finansiell eiendel eller forpliktelse motregnes og presenteres netto i balansen når selskapet a) har en juridisk ubetinget motregningsrett og b) har til hensikt å gjøre den opp på nettogrunnlag eller og realisere eiendelen og gjøre opp forpliktelsen under ett.

IMMATERIELLE EIENDELER

Goodwill

Goodwill er forskjellen mellom anskaffelseskost ved kjøp av virksomhet og virkelig verdi av konsernets andel av netto identifiserbare eiendeler i virksomheten på oppkjøpstidspunktet. Goodwill ved oppkjøp av datterselskaper er klassifisert som immateriell eiendel. Goodwill testes årlig for verdifall, og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag av nedskrivninger. Nedskrivning på goodwill reverseres ikke. Gevinst eller tap ved salg av en virksomhet inkluderer balanseført beløp av goodwill vedrørende den solgte virksomheten. For senere nedskrivningstest blir goodwill allokert til de kontantgenererende enheter eller grupper av kontantgenererende enheter som forventes å få fordeler fra oppkjøpet hvor goodwill oppstod.

Utvikling

Utviklingskostnader som aktiveres inkluderer direkte henførbare utgifter slik som materialer, lønn og personalkostnader, og en andel av fellesutgiftene. Andre utviklingsutgifter blir innregnet i resultatregnskapet i den perioden de påløper. Aktiverte utviklingskostnader føres i balansen til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte avskrivninger og tap ved verdifall.

Lisenser

Lisenser har begrenset utnyttbar levetid og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag av akkumulerte avskrivninger. Lisenser avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid.

IT-programmer

Standard IT-programvarer som oppfyller kriteriene for balanseføring føres til anskaffelseskost (inkludert utgifter til å få programmene operative), og avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid. Egenutviklede programvarer følger i hovedsak de samme prinsippene som beskrevet for utvikling.

Utgifter til vedlikehold av programvare kostnadsføres etter hvert som de påløper. Utgifter direkte forbundet med utvikling av identifiserbar og unik programvare som eies av konsernet, blir balanseført som en immateriell eiendel når følgende kriterier er oppfylt:

- det er teknisk mulig å ferdigstille programvaren slik at den vil være tilgjengelig for bruk
- ledelsen har til hensikt å ferdigstille programvaren og bruke eller selge den
- det kan påvises hvordan programvaren vil generere sannsynlige fremtidige økonomiske fordeler
- tilstrekkelige tekniske, finansielle eller andre ressurser er tilgjengelig for å ferdigstille og ta i bruk eller selge programvaren
- utgiftene kan måles pålitelig

Direkte utgifter omfatter personalkostnader for programutviklingspersonell og en andel av direkte tilhørende faste kostnader. Andre utviklingsutgifter som ikke oppfyller disse kriteriene blir kostnadsført etter hvert som de påløper. Utviklingsutgifter som er kostnadsført kan ikke balanseføres som en eiendel i senere perioder. Balanseført egenutviklet programvare avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid.

Øvrige immaterielle eiendeler

I forbindelse med oppkjøp av virksomheter gjennomføres det merverdianalyser, og immaterielle eiendeler som identifiseres balanseføres i konsernet. Konsernet har identifisert merverdier knyttet til merkevare, kundeforhold og teknologi software. Merverdiene er beregnet basert på historiske data som er fremskrevet, og justert for usikkerhet og deretter neddiskontert. Kundeforhold og teknologi software avskrives lineært over forventet levetid.

Etterfølgende utgifter

Senere utgifter vedrørende balanseførte immaterielle eiendeler balanseføres bare når de øker de fremtidige økonomiske fordeler relatert til denne eiendelen. Alle andre utgifter kostnadsføres i den perioden de påløper.

Avskrivninger

Avskrivninger beregnes og resultatføres lineært over estimert utnyttbar levetid for de immaterielle eiendelene, med mindre slik levetid er ubegrenset. Immaterielle eiendeler blir avskrevet fra tidspunktet de er tilgjengelige for bruk.

Immaterielle eiendeler utenom goodwill og tidsubegrensede immaterielle eiendeler, har estimert levetid på mellom 2 og 10 år.

Immaterielle eiendeler utenom goodwill og tidsubegrensede immaterielle eiendeler, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

VARIGE DRIFTSMIDLER

Konsernets varige driftsmidler består av maskiner, inventar, transportmidler og bygninger som benyttes av konsernet til egen virksomhet.

Eiendom, anlegg og utstyr, med unntak av investeringseiendommer og eierbenyttet eiendom, førsteganginnregnes til anskaffelseskost og avskrives deretter lineært over forventet levetid. Ved fastlegging av avskrivningsplan, splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi. Eiendom, anlegg og utstyr som hver for seg er av liten betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller verdifall, men vurderes som grupper. Ved implementering av IFRS 01.01.04 ble egenbenyttet eiendommer verdiregulert til virkelig verdi. Etter IAS 16 ansees disse eiendommene å ha en estimert anskaffelseskost som tilsvarer verdiregulert beløp på tidspunktet for verdireguleringen. Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

Egen benyttet eiendom revalueres til virkelig verdi. Verdivurderingen baserer seg på en intern verdivurderingsmodell beskrevet under investeringseiendommer. Øvrige varige driftsmidler regnskapsføres til anskaffelseskost, med fradrag for avskrivninger. Anskaffelseskost inkluderer kostnader direkte knyttet til anskaffelsen av driftsmidlet.

INVESTERINGSEIENDOMMER

Eiendommer som leies ut til leietakere utenfor konsernet er klassifisert som investeringseiendommer. Investeringseiendommer vurderes til virkelig verdi. Endringer i verdi føres over resultatregnskapet under regnskapslinjen "Netto inntekter investeringseiendommer". Eiendommene vurderes individuelt basert på antatt fremtidig neddiskontert kontantstrøm. Avkastningskravet tar hensyn til rentenivået, den generelle risikoen i eiendomsmarkedet og risiko som er spesifikk for den enkelte eiendom. Beregningen av virkelig verdi oppdateres halvårlig. Leieinntekter, driftskostnader og effekten av verdiendringer knyttet til investeringseiendommer, presenteres særskilt i note 30.

VERDIFALL PÅ IKKE-FINANSIELLE EIENDELER

Immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid og goodwill avskrives ikke, men testes årlig for verdifall. Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler som avskrives vurderes for verdifall når det foreligger indikatorer på at fremtidig inntjening ikke kan forsvare eiendelens balanseførte beløp. Forskjellen mellom balanseført verdi og gjenvinnbart beløp resultatføres som nedskrivning. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi fratrukket salgsutgifter og bruksverdi. Ved vurdering av verdifall grupperes anleggsmidlene på det laveste nivået der det er mulig å skille ut uavhengige inngående kontantstrømmer (kontantgenererende enheter). Ved hver rapporteringsdato vurderes mulighetene for reversering av tidligere nedskrivninger på ikke finansielle eiendeler (unntatt goodwill).

KLIENTMIDLER

Finansielle instrumenter og andre midler som oppbevares av konsernet, men som tilhører investorene (klientmidler), oppføres ikke i balansen. Dersom klientmidlene overstiger klientansvaret (klientgjelden) er det overskytende konsernets eiendel og oppføres i balansen under regnskapslinjen "Andre eiendeler". Dersom klientmidlene ikke fullt ut dekker klientansvaret er underdekningen konsernets gjeld til klienten og oppføres som "Andre forpliktelser" i balansen.

KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER

Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter og bankinnskudd, andre kortsiktige, lett omsettelige investeringer med maksimum tre måneders opprinnelig løpetid og trekk på kassekreditt. Kassekreditt er presentert under linjen, "Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner".

BETALBAR OG UTSATT SKATT

Skattekostnad består av betalbar skatt og utsatt skatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra når den relaterer seg til poster som er ført mot utvidet resultat eller direkte mot egenkapitalen. Hvis det er tilfellet, blir skatten også ført mot utvidet resultat eller direkte mot egenkapitalen.

Betalbar skatt for perioden beregnes i samsvar med de skattemessige lover og regler som er vedtatt, eller i hovedsak vedtatt av skattemyndighetene på balansedagen.

Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden. Det beregnes utsatt skatt på alle midlertidige forskjeller mellom skattemessige og regnskapsmessige verdier på eiendeler og gjeld. Dersom utsatt skatt oppstår ved første gangs balanseføring av en gjeld eller eiendel i en transaksjon, som ikke er en virksomhetssammenslutning, og som på transaksjonstidspunktet verken påvirker regnskaps- eller skattemessig resultat, blir den ikke balanseført. Utsatt skatt fastsettes ved bruk av skattesatser og skattelover som er vedtatt eller i det alt vesentlige er vedtatt på balansedagen, og som antas å skulle benyttes når den utsatte skattefordelen realiseres eller når den utsatte skatten gjøres opp.

Utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at fremtidig skattepliktig inntekt vil foreligge der de skattereduserende midlertidige forskjellene kan utnyttes.

Ved vurdering av sannsynlighet vil historisk inntjening og forventede fremtidige marginer bli lagt til grunn.

Utsatt skattefordel og utsatt skatt skal motregnes dersom det er en juridisk håndhevbar rett til å motregne eiendeler ved betalbar skatt mot forpliktelser ved betalbar skatt, og utsatt skattefordel og utsatt skatt gjelder inntektsskatt som ilegges av samme skattemyndighet for enten skattepliktig foretak eller forskjellige skattepliktige foretak som har til hensikt å gjøre opp forpliktelser og eiendeler ved betalbar skatt netto.

Skattelovens regler for beskatning av livsforsikrings- og pensjonsforetak ble betydelig endret i 2018. Resultat av teknisk regnskap uten justeringer skal nå være grunnlaget for beskatning av forsikringsvirksomheten. Tidligere urealiserte verdiendringer inngikk i skattegrunnlaget for 2018 etter overgangsregelen. Det ble gitt overgangs-ordninger som innebar utsatt betaling av påløpt skatt gjennom avsetning til gevinst- og tapskonto i henhold til skatteregelverket.

Aksjerelaterte inntekter fra eiendeler som forvaltes i selskapets kollektiv- og investeringsvalgporteføljer er ikke omfattet av fritaksmetoden. Det er innført et sjablongfradrag som skal tilsvare disse inntektenes forholdsmessige andel av overskuddet som tilordnes selskapet, slik at unntaket fra fritaksmetoden ikke får effekt for denne delen av de aksjerelaterte inntektene.

Det er ikke beregnet utsatt skatt knyttet til verdiendring av eiendommer eid i egne selskaper for den delen som er knyttet til selskapsporteføljen. Realisasjon av eiendommene vil i praksis være salg av aksjer. Eventuelle gevinster eller tap ved realisasjon av aksjer tilhørende selskapsporteføljen vil ikke være skattepliktig som følge av fritaksmetoden, og det er selskapets oppfatning at regnskapet gir best informasjonsverdi

Tidligere år har man i forbindelse med verddivurderingen av investeringseiendommene i skadeselskapet redusert virkelig verdi av eiendommene med latent skatt. Samtidig unnlot man å beregne utsatt skatt i tilknytning til eiendommene. En NIFRIC («ikke-uttalelse» fra IFRIC) har imidlertid endret bransjenormen og pr 31.12.18 gikk SB1S bort fra latent skatt-beregning i tilknytning til investeringseiendommene, og over til utsatt skatt.

PENSJONER

Konsernet har både innskuddsplaner og hybridpensjon. Ytelsesordninger i SpareBank 1 Gruppen konsern ble avvirket per 30. april 2017, med unntak av noen få usikrede lederpensjoner. Pensjonsordningene er finansiert gjennom innbetalinger til SpareBank 1 Forsikring AS. En innskuddsplan er en pensjonsordning hvor konsernet betaler faste bidrag til forsikringsselskapet. Konsernet har ingen juridisk eller annen forpliktelse til å betale ytterligere tilskudd hvis forsikringsselskapet ikke har nok midler til å betale alle ansatte ytelser knyttet til opptjening i inneværende og tidligere perioder. Innskuddene regnskapsføres som lønnskostnad i takt med at de forfaller.

Med hybridpensjon setter arbeidsgiveren av en fast prosentsats av den ansattes lønn til pensjon. Pensjonssparingen er lik for alle ansatte, men det betales inn et kvinnetillegg da kvinner lever lenger. Ordningen har en garanti mot negativ avkastning. Pensjonskapitalen kan reguleres hvert år i forhold til lønnsveksten. Den ansatte kan selv bestemme sin investeringsprofil. Hybridpensjon utbetales livsvarig fra 67 år. Hybridpensjon regnskapsføres som lønnskostnad i takt med at de forfaller.

Lov om statstilskudd til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskuddsloven) trådte i kraft 19. februar 2010. Arbeidstakere som tar ut AFP med virkningstidspunkt i 2011 eller senere, vil bli gitt ytelser etter den nye ordningen. AFP-ordning utgjør et livsvarig påslag på Folketrygden og kan tas ut fra 62 år. AFP ordningen legger opp til at bedriften skal betale en samlet premie med utgangspunkt i årslønn til arbeidstakeren. Arbeidsgivernes premie skal fastsettes som en prosentandel av lønnsutbetalinger mellom 1 G og 7,1 G. AFP-ordningen regnskapsføres som en innskuddsordning.

ANSVARLIGE LÅN

Ansvarlige lån har prioritet etter all annen gjeld. Ansvarlig lån telles med i sin helhet i solvens kapitalen.

FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER LIVSFORSIKRING

Selskapets produkter er alle klassifisert som forsikringskontrakter.

Forsikringskontrakter skal vurderes etter IFRS 4. Standarden inneholder ikke spesifikke vurderingsregler utover enkelte mindre forhold. Det tillates anvendelse av regnskapsprinsipper som den enkelte regnskapspliktige har anvendt i tidligere årsregnskap under forutsetning av at de norske reglene om forsikringsmessige avsetningene er tilstrekkelige. For å dokumentere dette må selskapet gjennomføre en tilstrekkelighetstest. SpareBank 1 Forsikring AS gjennomfører årlig en slik test. Dette tilsier at tidligere anvendte prinsipper knyttet til forsikringsmessige avsetninger for livsforsikring kan anvendes.

De forsikringsmessige forpliktelsene innenfor livsforsikring omfatter premiereserve, pensjonskapital, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, premiefond, innskuddsfond, reguleringsfond, reguleringsfond for uførepensjon, pensjonsreguleringsfond og pensjonistenes overskuddsfond.

Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i Finans Norge, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer. I dødelighetsforutsetningene for uføre er det tatt høyde for korrelasjonen mellom uførhet og dødelighet.

Reserveavsetningene og premiene er fastsatt ut i fra prinsippet om at det skal være sikkerhetsmarginer i reservene og premiene. Sikkerhetsmarginene i premier og reserver er ikke kvantifisert, men vurdert ut i fra usikkerhet og langsiktighet til forpliktelsene.

Den ordinære premiereserven til selskapet er beregnet etter prospektive prinsipper på samme tariffgrunnlag som premietariffen. Dette innebærer at beregningene er utført med de samme forutsetninger som ligger til grunn for beregning av premien for den enkelte forsikringsavtale. Det er foretatt IBNR- og RBNS-avsetninger etter statistiske metoder basert på selskapets egne erfaringer. Avsetningene gjøres ved hjelp av ulike modeller.

For gruppelev (personalgruppelev, foreningsgruppelev og grunnforsikringen) avsettes det delvis basert på risikopremie og delvis basert på erstatningshistorikk.

For kollektiv pensjonsforsikring avsettes med utgangspunkt i ett års risikopremie.

For individualbransjene avsettes delvis basert på risikopremie og delvis basert på erstatningshistorikk.

IBNR/RBNS er ikke beregnet med diskonteringsrente.

- Premiereserve:

Premiereserven er selskapets avsetning til å møte fremtidige forsikringsmessige forpliktelser. Reserven er beregnet som kontantverdien av selskapets samlede fremtidige forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler, med fradrag av kontantverdien av fremtidige premier. Rentesaften som er benyttet ved beregningen er således gjeldende grunnlagsrente for kontrakten.

Den avsatte premiereserven inkluderer administrasjonsreserve.

Finanstilsynet har fastsatt at nytt dødelighetsgrunnlag for kollektiv pensjonsforsikring, K2013, som ble gjeldende fra 2014. For kollektiv ytelsespensjon og fripoliser er kontraktene fullt oppreservert til dette grunnlaget.

Erstatningsavsetningen skal dekke selskapets forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som er meldt, men ikke ferdig oppgjort, og skader som er inntruffet, men ennå ikke meldt ved regnskapsperiodens utløp (RBNS og IBNR). Avsetningene dekker også forventede indirekte skadebehandlingskostnader i henhold til forsikringsvirksomhetslovens bestemmelser om forsikringstekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomhet. Erstatningsavsetningen inngår i selskapets premiereserve.

- Pensjonskapital:

Pensjonskapitalen til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje motsvarer verdien av investeringsporteføljen som er tilordnet kontrakten. Selskapet har ikke investeringsrisiko på kundemidler, da det ikke garanteres minsteavkastning ovenfor kundene.

- Tilleggsavsetninger:

For å sikre soliditeten i livsforsikringsselskapene kan det foretas tilleggsavsetninger inntil 12 prosent av premiereserven knyttet til den enkelte forsikringskontrakt. Tilleggsavsetningene er betinget kundetildelt overskudd som kan benyttes til å dekke den årlige rentegarantien, dersom avkastningen fra de finansielle eiendelene ikke er tilstrekkelig. Det kan ikke trekkes mer enn ett års rentegaranti det enkelte år.

- Kursreguleringsfond:

Avsetningen tilsvarer netto urealiserte merverdier på finansielle eiendeler, med unntak av investering i eiendom, vurdert til virkelig verdi og som inngår i kollektivporteføljen. Netto urealiserte merverdier fastsettes ved en samlet vurdering av porteføljen. Kursreguleringsfondet kan ikke være negativt.

- Premiefond:

Premiefondet utgjør innbetalinger fra forsikringstakerne i forbindelse med tradisjonell pensjonsforsikring. Innbetalingene føres ikke i resultatregnskapet, men direkte i balansen.

- Innskuddsfond:

Innskuddsfondet utgjør innbetalinger fra forsikringstakerne i forbindelse med pensjonsforsikring hvor forpliktelsene er knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje. Innbetalingene føres ikke i resultatregnskapet, men direkte i balansen.

- Reguleringsfond:

Fondet er knyttet til alderspensjonsordninger etter Lov om tjenestepensjon som har garantert regulering av pensjonsbeholdningen i opptjeningsperioden. Fondet består av overskudd på pensjonsbeholdningene i opptjeningsperioden ut over garantert årlig reguleringsnivå, samt avkastning på fondet som sådan. Midlene i fondet skal brukes til å dekke oppregulering i opptjeningsperioden i år hvor årets avkastning ikke er tilstrekkelig til å dekke avtalt årlig regulering iht. Lov om tjenestepensjon.

- Pensjonsreguleringsfond:

Fondet er knyttet til alderspensjonsordninger etter Lov om tjenestepensjon som har garantert regulering av pensjoner under utbetaling. Fondet består av overskudd på pensjonsbeholdningene i utbetalingsperioden ut over garantert årlig reguleringsnivå, samt avkastning på fondet som sådan. Midlene i fondet skal brukes til å dekke oppregulering av pensjoner under utbetaling i år hvor årets avkastning ikke er tilstrekkelig til å dekke avtalt årlig regulering iht. Lov om tjenestepensjon.

- Reguleringsfond for uførepensjon:

Fondet består av overskudd på premiereserve knyttet til uførepensjoner under utbetaling ut over det som iht. Lov om tjenestepensjon trengs til årlig oppregulering av uførepensjon under utbetaling. Midlene i fondet skal brukes til å dekke oppregulering iht. Lov om tjenestepensjon i år hvor årets avkastning ikke er tilstrekkelig.

- Pensjonistenes overskuddsfond:

Fondet består av overskudd tilordnet premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling i kollektiv pensjonsforsikring. Fondet skal hvert år benyttes som engangspremie for tillegg til ytelsene til pensjonistene.

FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER SKADEFORSIKRING

Forsikringskontrakter skal vurderes etter IFRS 4. Standarden inneholder ikke spesifikke vurderingsregler utover for enkelte mindre forhold. Det tillates anvendelse av regnskapsprinsipper som er anvendt i tidligere årsregnskap.

Forsikringstekniske avsetninger er vurdert i henhold til forskrift om årsregnskap for skadeforsikringsselskaper § 3-5

Avsetning for ikke opptjent bruttopremie

Avsetning for ikke opptjent bruttopremie er en periodisering av forfalt premie. Avsetningen er summen av de uopptjente deler av forfalt premie. Det er ikke gjort fradrag for kostnader før den forfalte premie er periodisert.

Brutto erstatningsavsetning

Erstatningsavsetningen er avsetning for forventede erstatningskrav på skader som er meldt, men ikke ferdig oppgjort (RBNS – reported but not settled), samt for skader som er inntruffet, men ennå ikke meldt ved regnskapsperiodens utløp (IBNR - incurred but not reported). Erstatningsavsetningen inneholder også avsetning for forventede indirekte skadebehandlingskostnader (ULAE).

Neddiskontering av erstatningsavsetninger gjennomføres ikke.

Tilstrekkelighetstest

Det gjennomføres en årlig tilstrekkelighetstest for å kontrollere at nivået på avsetningene er tilstrekkelige sammenlignet med SpareBank 1 Skadeforsikring AS sine forpliktelser. Et eventuelt avvik mellom opprinnelig avsetning og tilstrekkelighetstesten medfører avsetning for ikke avløpt risiko.

Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser

Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser klassifiseres som eiendel i balansen. Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie og gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning utgjør gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser. Gjenforsikringsandelen skal reduseres med forventet tap på krav basert på objektive bevis for verdifall.

AVSETNINGER

Konsernet regnskapsfører avsetninger for restruktureringer og rettslige krav når det eksisterer en juridisk eller selvpålagt forpliktelse som følge av tidligere hendelser, og det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen vil komme til oppgjør i form av overføring av økonomiske ressurser og forpliktelsen kan estimeres med tilstrekkelig grad av pålitelighet. Avsetning for restrukturingskostnader omfatter sluttvederlag til ansatte. Det avsettes ikke for fremtidige driftstap. Avsetninger vurderes ved hver balansedato og justeres for å reflektere oppdatert beste estimat.

I tilfeller hvor det foreligger flere forpliktelser av samme natur, fastsettes sannsynligheten for at forpliktelsene vil komme til oppgjør ved å vurdere forpliktelser av denne typen under ett. Det gjøres derfor en avsetning selv om sannsynligheten for oppgjør knyttet til det enkelte forholdet kan være lav.

Avsetninger måles til nåverdien av forventede utbetalinger for å innfri forpliktelsen. Det benyttes en estimert risikofri rente som diskonteringsrate før skatt som reflekterer nåværende markedssituasjon og risiko spesifikk for forpliktelsen.

Sluttvederlag

Sluttvederlag blir betalt når ansettelsesforhold avsluttes av konsernet før det normale tidspunktet for pensjonering eller når en ansatt frivillig aksepterer å slutte mot et slikt vederlag. Konsernet regnskapsfører sluttvederlag når det beviselig er forpliktet til enten å avslutte arbeidsforholdet til dagens arbeidstakere i henhold til en formell, detaljert plan som konsernet ikke kan trekke tilbake, eller til å gi sluttvederlag som følge av et tilbud som er gitt for å oppfordre til frivillig avgang. Sluttvederlag som forfaller mer enn 12 måneder etter balansedagen diskonteres til nåverdi.

LEVERANDØRGJELD OG ANDRE KORTSIKTIGE FORPLIKTELSE

Leverandørgjeld måles til virkelig verdi ved første gangs balanseføring. Ved senere måling vurderes leverandørgjelden til amortisert kost, fastsatt ved bruk av effektiv rente-metode.

INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER OG KREDITTINSTITUSJONER

Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner er vurdert i all hovedsak til amortisert kost.

RENTEINTEKTER OG -KOSTNADER

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost resultatføres løpende basert på en effektiv rente-metode. For innskudd fra kunder og kredittinstitusjoner og gjeld til kredittinstitusjoner som føres til virkelig verdi kostnadsføres renteelementet som rentekostnad (nominell rente), mens øvrige verdiendringer klassifiseres som inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid.

PROVISJONSINTEKTER OG -KOSTNADER

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorarer for rådgivning opptjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i SpareBank 1 Gruppen konsernets regnskap, resultatføres når transaksjonen sluttføres.

INNTEKTER INKASSOVIRKSOMHET

Inkassosaker under utførelse vurderes i samsvar med prinsippet om løpende avregning. Denne metoden innebærer at inntektsføring skjer i den regnskapsperioden som inkassotjenesten ytes, i takt med fremdriften i inkassosaken. Vurderingen av opptjent inntekt på balansedagen er beregnet med utgangspunkt i en vurdering av inkassosakenes omløpshastighet, beregnet fullføringsgrad og faktiske salærinntekter siste seks måneder.

Salærinntekter blir inntektsført ved innbetaling på inkassosakene. Endring i balanseført verdi av inkassosaker under utførelse ligger i resultatregnskapet under regnskapslinjen «Andre inntekter». Balanseført verdi er regnskapsført som omløpsmidler på regnskapslinjen «Andre eiendeler».

INNTEKTER FRA UTBYTTE

Utbytte resultatføres når rett til å motta betaling oppstår.

HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet regnskapet. Generalforsamlingen, og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette.

Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring, og som vedrører forhold som allerede var kjent på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnlaget for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold som ikke var kjent på balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

Regnskapet er avlagt etter en forutsetning om fortsatt drift. Denne forutsetningen var etter styrets oppfatning til stede på det tidspunkt regnskapet ble godkjent for fremleggelse.

AKSJEKAPITAL OG OVERKURS

Ordinære aksjer klassifiseres som egenkapital. Utgifter som knyttes direkte til utstedelse av nye aksjer eller opsjoner med fradrag av skatt, føres som reduksjon av mottatt vederlag i egenkapitalen.

UTBYTTE

Styrets forslag til utbytte fremgår av årsberetningen. Foreslått utbytte til morselskapets aksjonærer klassifiseres som egenkapital inntil det er endelig vedtatt av generalforsamlingen.

KONSERNBIDRAG

Konsernbidrag til datterselskap føres som økning av investering i datterselskap gitt at overføringen øker verdien av morselskapets aksjer i datterselskap. Foreslått ytt konsernbidrag klassifiseres som egenkapital inntil det er endelig vedtatt av generalforsamlingen.

NOTE 3 – KRITISKE ESTIMATER OG VURDERINGER VEDRØRENDE BRUK AV REGNSKAPSPRINSIPPER

Konsernet utarbeider estimater og gjør antakelser/forutsetninger knyttet til fremtiden. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og andre faktorer, inklusive forventninger om fremtidige hendelser som anses rimelig under nåværende omstendigheter. De regnskapsestimater som følger av dette vil per definisjon sjelden være fullt i samsvar med det endelige utfall. Estimater og antakelser/forutsetninger som representerer en betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseført verdi på eiendeler og gjeld i løpet av neste regnskapsår, drøftes nedenfor.

VIRKELIG VERDI PÅ DERIVATER OG ANDRE FINANSIELLE INSTRUMENTER

Virkelig verdi på finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked fastsettes ved å benytte verdsettelsesteknikker. Konsernet vurderer og velger metoder og forutsetninger som så langt som mulig er basert på markedsforholdene på hver balansedag. For mange finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, og som ikke omsettes i et aktivt marked, har konsernet benyttet neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer som verdsettelsesmetode. Slike beregninger er beheftet med betydelig skjønn, og i vurderingen av hvorvidt virkelig verdi er lavere enn kostpris vurderer konsernet blant annet fremtidsutsikter i den aktuelle bransjen, selskapets finansielle posisjon, og teknologisk utvikling.

INVESTERINGSEIENDOMMER

Forsikringsselskapene i SpareBank 1 Gruppen har store eiendomsplasseringer. Eiendommene er eiet i heleide aksjeselskaper som eier hver enkelt eiendom. Eiendommene verdivurderes individuelt ved bruk av selskapets interne verdsettelsesmodell ved å diskontere antatt framtidig kontantstrøm for den enkelte eiendom. Avkastningskravet som benyttes i diskonteringen tar hensyn til rentenivået, den generelle risikoen i eiendomsmarkedet og risiko som er spesifikk for den enkelte eiendom.

Parallelt med intern verdivurdering har det i 2018 blitt utført ekstern verdivurdering for utvalgte eiendommer i porteføljen for å avstemme markedsutviklingen i perioden. Utvalget er trukket tilfeldig av forhåndsdefinert antall eiendommer. Det er planen at utvalget for ekstern vurdering rulles over en periode på 3 år, dog med en viss overlapp med halvårlig intervall for ekstern vurdering.

Eiendomsporteføljen vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Virkelig verdi er det beløp den enkelte eiendom kan omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter.

Det vises til prinsippnoten for behandling av skatt på investeringseiendommer.

Det vises for øvrig til note 30 Investeringseiendommer.

SENSITIVITET KNYTTET TIL EIENDOMMER

Eiendomsverdiene er spesielt sensitive til endringer i avkastningskravet. Holdes alt annet likt, vil en økning/reduksjon i avkastningskravet på 0,25 prosentpoeng redusere/øke verdiene med ca. 335 mill. kroner, eller ca. 4,4 %. Etter utløpet av eksisterende leieforhold skal lokalene reutleies til gjeldende markedsvilkår. Dersom netto leieinntekt reduseres/økes med 10 % ved reutleie, reduseres/økes markedsverdien med ca. 12 %. Dette tilsvarer en verdiendring på ca. 845 mill. kroner. En økt/reduisert forventet arealledighet på 1 %, vil redusere/øke verdiene med 1,3 %, eller ca. 86 mill. kroner.

ESTIMERT VERDIFALL FOR GOODWILL

Konsernet gjennomfører årlig tester for å vurdere verdifall på goodwill, jfr. note 32. Gjenvinnbart beløp på kontantgenererende enheter blir fastsatt ved beregning av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Beregningene krever at det brukes estimater, og at de er konsistente med markedsverdsettelsen av konsernet.

ESTIMATER KNYTTET TIL FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER INNEN LIVSFORSIKRING

Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring er basert på forventninger om levetid, dødelighet, uførhet, renter med videre. Endringer i slike forutsetninger vil påvirke størrelsen på forsikringsmessige avsetninger. Premiereserven er beregnet som kontantverdien av selskapets forpliktelser med fradrag for kontantverdien av framtidige premier. Grunnlagsrenten som benyttes ved beregning er den grunnlagsrenten som gjelder for den enkelte forsikring, og beregningen gjøres i tråd med forsikringsvirksomhetsreglene. Eventuelle endringer i grunnlagsrenten vil påvirke størrelsen på forpliktelsene.

Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i Finans Norge, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer.

For alle produkter er det erstatningsavsetninger som inkluderer både meldte (RBNS) og ikke meldte skader (IBNR). IBNR- og RBNS-avsetninger er beregnet etter statistiske metoder som er basert på selskapets egne analyser av kundebestanden.

ESTIMATER KNYTTET TIL FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER INNEN SKADEFORSIKRING

Bruk av estimater ved beregning av forsikringstekniske avsetninger innen skadeforsikring gjelder i hovedsak erstatningsavsetninger. Forsikringsprodukter deles i hovedsak i to hovedgrupper; korthalet forretning og langhalet forretning. Inndelingen er basert på hvor lang tid det går fra et tap eller skade inntreffer til tapet eller skaden er meldt og deretter utbetalt og oppgjort. Langhalet forretning knytter seg primært til personskader.

Erstatningsavsetningen skal dekke forventede fremtidige erstatningsutbetalinger for skadetilfeller som på rapporteringstidspunktet er inntruffet, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte saker (RBNS – reported but not settled) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR – incurred but not reported).

Medarbeiderne i Forsikringsoppgjør er ansvarlig for at avsetningene i forbindelse med rapporterte skadesaker registreres for hver skadesak i forsikringsdatasystemet. Utviklingen i erstatningsavsetningene for de rapporterte skader følges opp i oppgjørsavdelingene. Aktuar er ansvarlig for erstatningsavsetninger for skader som er inntruffet, men ikke meldt.

Beregning av erstatningsavsetningene er basert på bruk av erfaringsdata der en tar utgangspunkt i hvordan erstatningskostnadene utvikler seg over tid. Dette vil omfatte utviklingen i både avsetninger for meldte skader og for etteranmeldte skader. For å beregne avsetningen bygges det opp statistiske modeller basert på erfaringstall og informasjon om porteføljeutvikling.

NOTE 4 – SEGMENTINFORMASJON

NOK 1 000	Livsforsikrings- virksomhet		Skadeforsikrings- virksomhet		Fondsforvaltning		Inkasso og factoringvirksomhet		Øvrig virksomhet		Konsernelimineringer		Sum	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Sum inntekter ¹⁾	7 499 147	11 650 688	5 329 551	5 434 530	386 559	393 751	483 517	402 021	2 046 438	1 862 263	-2 093 126	-1 909 009	13 718 399	17 910 652
Segmentresultat	616 741	778 550	715 575	1 311 388	108 736	105 651	165 182	120 879	1 870 421	1 793 278	-2 077 739	-1 909 009	1 385 811	2 207 896
Resultat etter skatt	682 664	632 142	494 088	1 089 527	81 098	79 126	124 311	91 000	1 699 050	1 469 557	-1 591 214	-1 555 462	1 479 618	1 811 321
Minoritetens andel av resultat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-471	-2 661	-471	-2 661
Eiendeler pr. segment	58 468 481	54 571 342	12 954 133	12 625 811	405 221	409 258	4 046 635	2 900 747	10 293 475	9 078 375	10 703 150	-9 006 859	75 600 546	70 658 320
Sum forpliktelser	54 204 946	50 336 749	8 898 898	8 116 325	140 187	167 304	3 103 501	2 016 264	5 357 204	4 349 444	-4 383 272	-2 647 212	67 394 663	62 393 259

¹⁾ Kostnader relatert direkte til inntekten er inkludert

Virksomhetsområdene til konsernet er fordelt etter livsforsikringsvirksomhet, skadeforsikringsvirksomhet, fondsforvaltning, inkasso- og factoringvirksomhet og øvrig virksomhet. Konsernet har ingen sekundærsegmentrapportering. Dette er konsistent med den interne rapporteringen. Driftssegmenter i noten rapporteres annerledes enn i styrets årsberetning. I styrets årsberetning rapporteres segmentene på samme måte som ved intern rapportering til styret. Dette skyldes at det er enkelte enheter som ikke omarbeider sine tall til IFRS før de rapporteres internt. I segmentnoten rapporteres disse segmentene slik de regnskapsføres etter IFRS.

NOTE 5 – SOLVENS II

SpareBank 1 Gruppen er et sammensatt finanskonsern med datterselskaper innenfor livsforsikring, skadeforsikring, fondsforvaltning, inkasso, fordringsforvaltning og factoring. Samlet sett står forsikringsvirksomheten for mer enn 90 % av SpareBank 1 Gruppens samlede inntekter, verdiskaping og balanse på konsolidert nivå. SpareBank 1 Gruppen er med denne virksomhetssammensetningen definert som et forsikringsdominert konsern.

Solvens II trådte i kraft 01.01.16. I SpareBank 1 Gruppen er selskapene SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS direkte underlagt Solvens II forskriften. SpareBank 1 Gruppen AS rapporterer etter Solvens II konsolidert for konsernet. Solvenskapitalkravet beregnes ved bruk av standardmetoden i henhold til Solvens II forskriften. Øvrige datterselskap, ODIN Forvaltning AS og SpareBank 1 Factoring AS tas med i konsernets solvenskapital med ansvarlig kapital og kapitalkrav.

I Solvens II-balansen verdsettes alle eiendeler og forpliktelse til markedsverdi. Dette medfører vesentlige endringer, sammenlignet med regnskapsregelverket, med hensyn til hvordan forpliktelse i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS verdsettes. For eiendeler er de vesentligste endringer knyttet til at hold-til-forfall obligasjoner verdsettes til markedsverdi, og at verdien av goodwill og immaterielle eiendeler ikke inngår i Solvens II-balansen. Forpliktelsene blir verdsett etter markedsbaserte metoder, hvilket medfører økt kompleksitet, særskilt i SpareBank 1 Forsikring AS. Blant annet inngår alle inn-, og utgående kontantstrømmer innenfor kontraktens grense til verdsettelse av forpliktelsene. Forpliktelsene diskonteres til nåverdi etter en definert markedsbasert rentebane. De forsikringstekniske avsetningene utgjør en dominerende andel av balansen, og selv små relative endringer i størrelsen på avsetningene kan gi store endringer i den tilgjengelige kapitalen og dermed den samlede solvensposisjonen under Solvens II. Solvenskapitalen etter Solvens II vil derfor være vesentlig forskjellig fra bokførte balanseverdier etter IFRS.

I henhold til Solvens II-forskriften deles solvenskapitalen inn i tre kapitalgrupper. Kapitalgruppe 1 består av innskutt og opptjent egenkapital, avstemmingsreserve og årsresultat. Solvenskapitalen er justert for fremtidig utbetaling av utbytte. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlig lån, naturskadefondet, og risikoutjevningfond. SpareBank 1 Gruppen har per dags dato ikke kapital i gruppe 3.

Solvenskapital

Solvenskapital per 31.12.18	SpareBank 1 Gruppen konsolidert				
	Total	Tier 1 ubegrenset	Tier 1 Begrenset	Tier 2	Tier 3
MNOK					
Innskutt egenkapital	2.400	2.400			
Avstemmingsreserve	6.982	6.982			
Ansvarlig lån	1.283			1.283	
Risikoutjevningfond	79			79	
Avsetning naturskadefondet	929			929	
Solvenskapital	11.674	9.382		2.292	

Solvenskapitalkrav og solvensmargin

Solvenskapitalkravet er beregnet konsolidert for selskapene underlagt Solvens II. Estimerte markedsverdier stresses ved forhåndsdefinerte stress etter standardmetoden. Solvenskapitalkravet gis ved summen av endringer i solvenskapital, som følge av stressene, fratrukket diversifiseringseffekter. For SpareBank 1 Gruppen er særskilt markedsrisiko, og livsforsikringsrisiko de største risikoeksponeringene. Konsernet har videre vesentlig eksponering mot helse-, og skadeforsikringsrisiko.

Kapitalkrav SpareBank 1 Gruppen konsolidert	MNOK		
	31.12.18	31.12.17	Endring
Netto tall risikomoduler			
Markedsrisiko	3.538	3.934	-395
Skadeforsikringsrisiko	1.529	1.590	-61
Helseforsikringsrisiko	2.547	2.593	-46
Livsforsikringsrisiko	4.365	4.774	-410
Motpartsrisiko	331	235	96
Kapitalkrav før diverifisering totalrisiko	12.310	13.127	-816
Korrelasjonseffekt totalrisiko	-4.358	-4.578	220
Kapitalkrav før operasjonell risiko	7.952	8.550	-598
Operasjonell risiko	384	351	33
Regulatoriske kapitalkrav for andre finansforetak	809	511	298
Justering kundemidler gruppenivå	97	114	-17
Tapsabsorberende evne effekt utsatt skattefordel	-2.108	-2.254	146
Kapitalkrav	7.134	7.272	-139
Solvenskapital	11.674	12.038	-364
Solvensmargin	164 %	166 %	-2 %
Minstekapitalkrav	2.077	2.168	-91

SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS rapporterer solvensmargin på henholdsvis 188 % og 234 % per 31.12.18.

NOTE 6 - FINANSIELL RISIKOSTYRING

RAPPORTERING AV FINANSIELLE RISIKOFORHOLD

Noten gir en beskrivelse av arbeidet med risikostyring i SpareBank 1 Gruppen. I denne noten redegjøres det for:

- Målsetting og strategi for styring og kontroll av konsernets risiko
- Organisering av risikostyringsfunksjonen, og etablerte policydokumenter
- SpareBank 1 Gruppens materielle risikoksponeringer
- Oppfølging og styring av risikofaktorer
- Regulatoriske endringer innen finansiell risikostyring og kapitaldekning

MÅLSETTING OG STRATEGI FOR STYRING OG KONTROLL AV KONSERNETS RISIKO

Målsettingen med risikostyring er å støtte opp under konsernets overordnede mål. I tillegg skal risikostyring også bidra til trygghet for kunden, samt bidra til høyest mulig avkastning for eier innenfor en akseptabel risikotoleranse. Videre er det et mål å minimere den operasjonelle risikoen, og ha god forståelse for den risiko konsernet er eksponert mot, og dermed være i stand til å vurdere om risikoksponeringen er rimelig i forhold til kjernekapital/ solvenskapital.

Risikostyringen skal med andre ord bidra til å sikre at SpareBank 1 Gruppen til enhver tid har en tilstrekkelig og optimal kapitalisering for å nå forretningsmessige mål, og sikre videre drift. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Konsernets kapitalbehov skal til enhver tid vurderes opp mot etablert strategi, forretningsmessige mål og KPI'er. Sentrale prosesser for dette er ORSA/ ICAAP-, og konsernets strategiprosesser.

Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

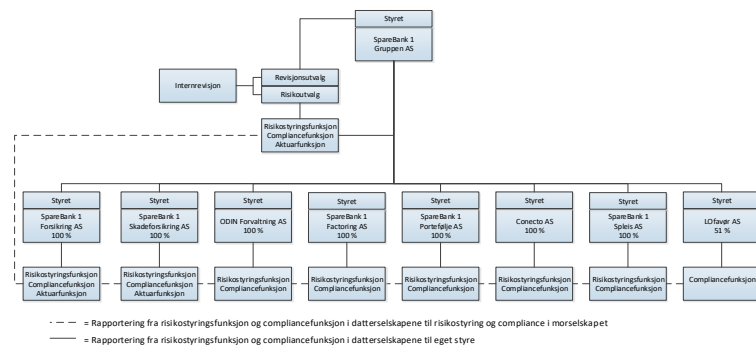
- En moderat risikoprofil
- En sterk risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- Tiltrebelse av en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- Et tilstrekkelig nivå på solvenskapital ut fra valgt risikoprofil
- Til enhver tid å oppfylle myndighetspålagte kapital og solvenskrav

ORGANISERING AV RISIKOSTYRINGSFUNKSJONEN

SpareBank 1 Gruppen praktiserer en konsernstyrt styringsmodell for risikostyring og compliance. Forholdet og ansvarsdeling mellom mor-, og datterselskap er regulert i gjeldende policydokumenter for risikostyring godkjent av konsernets styre.

Risikostyringsansvarlige i datterselskap rapporterer hvert kvartal risikoprofil, og kapitalstatus til risikostyringsavdelingen i SpareBank 1 Gruppen AS. Rapporteringen danner grunnlag for informasjon som inngår i den kvartalsvise risikorapporten til konsernets styre. Tilsvarende gjennomføres det compliancerapportering hvert kvartal med rapportering til konsernets styre.

Risikostyringsfunksjonen i SpareBank 1 Gruppen AS rapporterer til styret i morselskapet, mens risikostyringsfunksjon i datterselskapene rapporterer til eget styre og ledelse, parallelt med at de rapporterer til risikostyringsfunksjonen i morselskapet. I figuren nedenfor vises de overordnede rapporteringslinjer for risikostyringsfunksjonen mellom mor-, og datterselskap.

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS er ansvarlig for den samlede utforming av konsernets risikostyring. Ansvar for den samlede risikostyringen i konsernet er organisatorisk lagt til konserndirektør for risikostyring og compliance. Stillingen er direkte underlagt administrerende direktør. Risikostyringsfunksjonen er ansvarlig for å sikre konsistent og helhetlig risikostyring på tvers av konsernets virksomheter.

Revisjons- og risikoutvalgene

Revisjons- og risikoutvalgene har som formål å fungere som et forberedende organ for konsernstyret i saker som vedrører overvåking av finansiell informasjon og konsernets internkontroll og risikohåndtering.

POLICYBESTEMMELSER

Styregodkjente policydokumenter på konsernnivå danner et grunnlag for datterselskapenes utforming og rammer for risikostyring. Det er i dag etablert policybestemmelser på konsernnivå på følgende områder:

- Policy risikostyring og internkontroll
- Policy for risikostyringsfunksjonen
- Policy for aktuarfunksjonen
- Policy for compliancefunksjonen
- Policy for compliancerisiko
- Policy for markeds-, og motpartsrisiko
- Policy for forsikringsrisiko
- Policy for operasjonell risiko
- Policy for risikotoleranse og kapitalmål
- Policy for egenvurdering av risiko og kapitalbehov
- Policy for risikjustert lønnsomhet
- Policy for likviditetsstyring og finansiering
 - Beredskapsplan for oppfølging av mål for solvensmargin og likviditetsstyring
- Policy for utkontraktering
- Datapolicy for Solvens II
- Retningslinjer for egnethetsvurdering
- Instruks for internrevisjon

På datterselskapsnivå er det etablert tilsvarende policyer som støtter opp under konsernets policy og retningslinjer. Policydokumentene er gjenstand for årlig revidering.

SPAREBANK1 GRUPPENS MATERIELLE RISIKOEKSPONERINGER

SpareBank 1 Gruppen er et forsikringsdominert finanskonsern. Finansiell risiko oppstår som følge av usikkerhet knyttet til måloppnåelsen i ordinær drift av konsernets selskaper. Konsernets største eksponeringer er naturlig nok knyttet til livsforsikrings- og skadeforsikringsvirksomheten. Risiko knyttet til forsikringsvirksomhetene oppstår som følge av usikkerhet knyttet til hyppighet og størrelse på utbetalinger sett i forhold til selskapenes inntekter. Forsikringspremien investeres for å gi avkastning, og skaper dermed i tillegg en finansiell eksponering mot markedsrisiko. Samtidig vil hendelser knyttet til operasjonelle og strategiske risikoer, med mulige negative konsekvenser for konsernets omdømme potensielt være risikoer iboende i konsernets virksomhet.

Nedenfor beskrives de risikoeksponeringer som SpareBank 1 Gruppen anser som materielle, og som er omfattet av konsernets risikostyring.

Markedsrisiko

Risiko for verdiendringer i markedspriser, eller volatiliteten i markedspriser, som avviker fra forventede verdier. Konsernet deler markedsriskoen opp i følgende kategorier:

- Risiko knyttet til garantert avkastning (liv)

- Renterisiko
- Aksjerisiko
- Spreadrisiko
- Eiendomsrisiko
- Valutarisiko

Motparts-/kredittrisiko

Risikoen for at konsernets låntakere, mellomledd og reassurandører ikke klarer å innfri sine forpliktelser. Motpartsrisiko omfatter misligholds- og oppgjørssisiko. Risikoen kan oppstå hos utstedere av verdipapirer/obligasjoner, øvrige utlån, motparter i reassuranse- og derivatkontrakter, bankinnskudd, og forfalte men ikke betalte premier.

En relatert, men annen type risiko klassifisert som markedsrisiko er spreadrisiko. Denne risikoen refererer til risikoen for tap som følge av bevegelser i markedspriser eller spread på kredittrisiko.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risikoen for økte tap som følge av ikke tilstrekkelig diversifiserte porteføljer og/ eller forpliktelser. Konsentrasjonsrisiko kan oppstå som følge av investeringer i et geografisk område, industri og bransje, eller betydelige individuelle investeringer. Samtidig kan konsentrasjonsrisiko oppstå i produkter knyttet til tegnet forretning i geografiske områder, kontraktstype, produkt, eller konsentrasjon av den underliggende risikoen.

Forsikringsrisiko

SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er eksponert mot forsikringsrisiko. Risikoen oppstår som følge av en endring i verdier grunnet et avvik mellom de faktiske og de forventede forsikringskrav og utbetalinger på forsikringskontraktene (inkludert kostnader).

Forsikringsrisiko inndeles i skade-, helse-, og livsforsikringsrisiko. Innen hver kategori skilles det mellom reserve- og premierisiko. Reserveringsrisiko omfatter krav som har oppstått, og inkluderer Reported But Not Settled (RBNS), Reported But Not Enough Settled (RBNES), Incurred But Not Reported (IBNR) og Incurred But Not Enough Reported (IBNER), og oppstår som følge av at utbetalingene er høyere enn forventet, tidspunktene for utbetaling avviker fra forventet, og frekvensen av utbetalinger er høyere enn forventet. Premierisiko relaterer seg kun til fremtidige utbetalinger, og oppstår som følge av at fremtidige krav forventes å bli høyere enn forventet, tidspunktene for utbetaling avviker fra forventet, og frekvensen av utbetalinger er høyere enn forventet.

Operasjonell risiko

Risiko for verdiendringer som følge av faktiske tap, inntruffet som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser,

svikt hos mennesker og i systemer, eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko er også knyttet til øvrige risikokategorier hvor hendelser som medfører operasjonelle tap kan være oppstått som følge av andre hendelser som resulterer i operasjonelle tap.

Likviditetsrisiko

Risikoen kan oppstå som følge av manglende mulighet til å omsette investeringer raskt nok for å forhindre eller minimere tap. Videre kan risikoen også oppstå grunnet manglende likviditet i eiendeler som holdes for å møte fremtidige utbetalinger, og at det holdes kapital på for lave verdier til å foreta utbetalinger.

Forretningsrisiko

Risiko for tap som følge av uventede endringer i juridiske rammebetingelser, endringer i eksterne politiske, økonomiske og sosiale forhold.

Strategisk risiko

Risiko for tap som følge av manglende evne til å implementere forretningsplaner, feilvalgte strategiske beslutninger, manglende allokering av ressurser, eller tilpasninger av forretningen til endringer i markedet. Strategisk risiko ligger i hovedsak i morselskapet, men må adresseres på datterselskapsnivå.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko er en form for forretningsrisiko. Risikoen for tap oppstår som følge av vedvarende negativ publisitet omkring virksomhetens forretningspraksis, uavhengig av hvorvidt den negative publisiteten er korrekt eller ikke, og som da kan medføre manglende tillit til virksomhetens integritet. Tap av omdømme kan medføre svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, det vil si hos kunder, motparter, aksjeeiere og myndigheter.

Juridisk risiko

Risiko for tap som følge av at rettsstvister og domsavsigelser som går mot etablert forretningspraksis, eller utformede kontrakter som ikke kan gjøres gjeldende slik at dette medfører tap og økte kostnader for konsernets aktiviteter.

Compliance risiko

Risiko for tap knyttet til juridiske eller regulatoriske sanksjoner, eller tap av omdømme, som et resultat av at konsernet ikke opererer i samsvar med lover, reguleringer, regler og interne retningslinjer.

STRATEGI KNYTTET TIL BRUKEN AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Konsernet benytter finansielle instrumenter aktivt for å ta posisjoner og for å redusere risiko. Bruken av finansielle instrumenter er begrenset til instrumenter hvis risiko og

markedsverdi lar seg måle og overvåke innenfor konsernets systemer for risikostyring og lønnsomhetsmåling. Derivater som ikke omsettes i et aktivt marked benyttes bare for sikringsformål, eller dersom det ønskes fysisk oppgjør i underliggende eiendel/forpliktelse.

KAPITALSTYRING

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt policy for risikostyring og internkontroll, policy for likviditetsstyring og finansiering, policy for risikojustert lønnsomhet, og policy for risikotoleranse og kapitalmål. Det er utarbeidet strategi, policy og rammer knyttet til de enkelte risikofaktorene i de enkelte juridiske enheter. Det foretas i tillegg strategiske beslutninger knyttet til aktivaallokering i det enkelte selskap.

Kapitalbehov

SpareBank 1 Gruppen AS beregner kapitalbehovet for konsernet basert på de ulike risikokategoriene. Risikojustert kapitalbehov beregnes for hvert datterselskap og for konsernet konsolidert. Statistiske metoder og faglige vurderinger, samt noe skjønn, er lagt til grunn i beregningene. Beregningene vurderes, og sammenlignes opp mot standard metode beregninger i henhold til Solvens II regelverket. Det er lite sannsynlig at alle tapshendelser inntreffer samtidig, og det oppstår derfor diversifiseringseffekter når alle risikokategoriene vurderes samlet. Risikokapital skal dekke de uventede tapene og skal for alle risikokategorier tilsvare 99,5 % av mulige tap med en tidshorison på et år. Konsernet beregner også risikojustert lønnsomhet per selskap.

SpareBank 1 Gruppen må ha tilstrekkelig kapital for å dekke uventede tap. SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er underlagt Solvens II, og rapporterer solvensmargin i henhold til dette regelverket. SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS og ODIN Forvaltning AS er underlagt forskrift om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond mv. (kapitalkravsforskriften). Policy for likviditetsstyring og finansiering, policy for risikojustert lønnsomhet, og policy for risikotoleranse og kapitalmål bidrar til å sikre at SpareBank 1 Gruppen har et egenkapitalnivå som er optimalt i forhold til definert risikotoleranse, risikoprofil og omfang av virksomheten.

SpareBank 1 Gruppen benytter risikojustert lønnsomhet som ett av flere økonomiske styringsparametere. Hvert kvartal blir risikojustert avkastning rapportert for konsernet samlet og per datterselskap.

OPPFØLGING OG STYRING AV RISIKOFAKTORER

Markedsrisiko

Den konsoliderte markedsrisikoen i konsernet måles og rapporteres kvartalsvis til styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningen er basert på standard metode etter Solvens II, som er en standardisert Value at Risk (VaR)-modell. Samme modell benyttes konsistent til beregning av markedsrisiko i SpareBank 1 Gruppen konsern.

Tabellen nedenfor viser netto markedsrisiko (det vil si etter tapsabsorberende evne fra SpareBank 1 Forsikring AS). Beregningene er basert på tall per 31.12.17 og 31.12.18.

Markedsrisiko 99,5 % (MNOK)	31.12.18	31.12.17	Endring
Renterisiko	562	507	55
Aksjerisiko	1.132	1.629	-497
Eiendomsrisiko	1.274	1.109	165
Spread	1.194	1.314	-120
Valutarisiko	73	73	-9
Konsentrasjonsrisiko	0	0	0
Diversifiseringseffekt	-688	-699	-11
Sum Markedsrisiko	3.547	3.933	-417

I tabellen nedenfor er de ulike stressfaktorene som er benyttet beskrevet.

Risiko	Stressfaktor
Markedsrisiko	Type 1 aksjer 32,66 % per 31.12.18 (stresses med 39 % med justeringsfaktor inntil 10 % beregnet ut i fra EIOPA-indeks).
	Type 2 aksjer 42,66 % per 31.12.18 (stresses med 49 % med justeringsfaktor inntil 10 % beregnet ut i fra EIOPA indeks).
	Renter Relativ endring i rentekurve Den relative endringen avtar med økende løpetid Beregnes samlet av obligasjonene og forpliktelsene.
	Eiendom 25 % av markedsverdi.
	Valuta 25 % av netto eksponering.
	Kreditt Stressfaktor avhengig av rating. Beregnes av obligasjoner (inklusive obligasjoner holdt til forfall).
	Konsentrasjon Faktor avhengig av rating.

Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Risikoen oppstår hovedsakelig som følge av investering i rentepapirer, fra fastrenteutlån, ved funding i fastrentepapirer, samt ved derivatbruk. Renterisiko beregnes etter Solvens II standard metode.

Sensitivitetsanalyse markedsrisiko knyttet til renterisiko

SpareBank 1 Gruppen er eksponert mot markedsrisiko knyttet til renterisiko. Renterisikoen er i hovedsak knyttet til

investeringsporteføljene i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Nedenfor gjengis en sensitivitetsanalyse per enhet knyttet til renterisiko.

Parameter	SpareBank 1 Gruppen AS	SpareBank 1 Forsikring AS	SpareBank 1 Skadeforsikring AS	SpareBank 1 Factoring AS	SpareBank 1 Portefølje AS	Totalt
Resultatendring i MNOK før skatt						
1 % poeng økning i rentenivået	-20	-223	-69	6	1	-305
1 % poeng reduksjon i rentenivået	20	223	69	-6	-1	305

Tabellen over er et anslag på forventet resultateffekt ved en umiddelbar renteendring, før fordeling av resultat mellom eier og kunde i SpareBank 1 Forsikring AS. Tabellen er utarbeidet i forbindelse med intern risikoppfølging i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på verdiendring og endring i cash flow første år på sertifikat- og obligasjonsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. For SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Factoring AS er resultateffekten knyttet til netto rentebærende gjeld.

Spreadrisiko

Spreadrisiko er risikoen for endringer i markedsverdi av obligasjoner og engasjementer som følge av generelle endringer i kredittspreader. Spreadrisiko beregnes etter Solvens II standard metode.

Aksjerisiko

Aksjerisiko på verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på aksjer og andre egenkapitalinstrumenter som konsernet har investert i. I den kvartalsvise risikorapportering benyttes standard metode Solvens II til å estimere risikoen. I konsernets ORSA benyttes en inndeling i norske-, og utenlandske aksjer, samt fremvoksende markeder.

Valutarisiko

Valutakursrisiko er risikoen for tap som har bakgrunn i endringer i valutakurser. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutaene.

På selskapsnivå er det etablert retningslinjer som gir føringer for at valutarisiko i størst mulig grad skal unngås. Dette gjøres gjennom bruk av sikringsforretninger.

Risiko knyttet til eiendom

SpareBank 1 Gruppen har en betydelig eiendomseksponering i både SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Eiendomsporteføljen er en del av den løpende aktivaallokeringen i selskapene, hvor målet er å oppnå en høyest mulig avkastning på eksponeringen. I SpareBank 1 Forsikring AS ligger ansvaret for forvaltningen i en egen eiendomsavdeling. I

SpareBank 1 Skadeforsikring AS er forvaltningen av eiendommene i sin helhet satt ut til eksterne forvaltere.

Konsernets eiendommer er utsatt for risiko ved endringer i eiendomsmarkedet. Eiendomsporteføljens verdi er påvirket av mange faktorer, herunder den lokale økonomiske utviklingen, eiendommenes beliggenhet, leietakers kredittverdighet, oppfølging av vedlikehold og konkurranse i det lokale eiendomsmarkedet.

Det henvises for øvrig til note 3 for informasjon om sensitivitet og note 29 for informasjon om eksponeringen.

Det henvises for øvrig til note 7 og 8 for ytterligere informasjon om markedsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen.

Motparts- og kreditt risiko

Konsernets kreditt risiko er først og fremst knyttet til SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS, samt innenfor virksomheten i SpareBank 1 Factoring AS og SpareBank 1 Portefølje.

Kreditt risiko i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS er relatert til pengemarkeds plasseringer (obligasjoner og sertifikater) og reassuransé. Kreditt risikoen for disse plasseringene estimeres implisitt i estimeringen av spreadrisiko.

Styrene i disse selskapene har vedtatt rammer for de ulike verdipapirutstederne. I tillegg er det fastlagt minimumsnivå for kreditt ratingen innenfor de ulike utstedergruppene. Det er gitt detaljerte regler vedrørende tillatt risikonivå på plasseringene i eget mandat til eksterne forvaltere.

Vedlagt oversikt over de 15 største eksponeringene mot utstedere.

Største utsteder SpareBank 1 Gruppen konsern per 31.12.18

Utsteder	Markedsverdi	Andel av samlet portefølje
Norske stat	776	2,8 %
Oslo Kommune	735	2,7 %
SpareBank 1 Boligkreditt	578	2,1 %
Eika Boligkreditt AS	456	1,7 %
Nordea Eiendomskreditt AS	441	1,6 %
DNB Boligkreditt AS	372	1,4 %
Statnett SF	338	1,2 %
SpareBank 1 SMN	293	1,1 %
Nordea Bank AB	263	1,0 %
Sparebanken Sør	241	0,9 %
KLP Kommunekreditt AS	238	0,9 %
Gjensidige Bank Boligkreditt AS	235	0,9 %
Stadshypotek AB	227	0,8 %
Gjensidige Bank	220	0,8 %
Sparebanken Sør Boligkreditt AS	209	0,8 %

Det henvises for øvrig til note 12, 13, og 14 for ytterligere informasjon om kreditt risikoen i SpareBank 1 Gruppen.

Konsentrasjonsrisiko

Det vurderes å være liten konsentrasjonsrisiko i konsernet. Forsikringsporteføljene i SpareBank 1 Skadeforsikring AS anses å være relativt veldiversifisert gjennom et stort antall kunder, at forsikringene tegnes i ulike geografiske områder og flere ulike produkter. En konsentrasjonsrisiko i skadeforsikring er eksponering mot naturkatastrofer, men i Norge er denne svært begrenset gjennom deltakelse i Norsk Naturskadepool. Forsikringsbestanden i SpareBank 1 Forsikring AS er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert. Det er konsentrasjonsrisiko knyttet til livselskapets investeringsportefølje, i hovedsak mot finanssektoren. Øvrige selskaper er fra et konsernperspektiv i beskjeden grad eksponert mot konsentrasjonsrisiko.

Likviditetsrisiko

Konsernets likviditetsstyring tar utgangspunkt i en overordnet likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Hvert datterselskap har tilsvarende likviditetsstrategi, med tilhørende styrebehandling. Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånskilder, instrumenter og løpetider. Det er etablert en konsernkontoordning med trekkammer i SpareBank 1 Gruppen som er med på å redusere likviditetsrisikoen. Likviditetsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er i hovedsak knyttet til morselskapet, og vurderes som lav til moderat.

Retningslinjer for likviditetsstyring er gjenstand for årlig oppdatering. Beredskapsplan for oppfølging av mål for solvensmargin og likviditetsstyring søker å synliggjøre den overordnede likviditetsstyring i konsernet, samt å identifisere og forklare hendelser som kan inntreffe og legge planer for å møte disse hendelsene. Beredskapsplanen gir også en klar beskrivelse av ansvarsfordeling. Hendelser som kan gi likviditetseffekter kan blant andre være:

- Identifiserte tap i datterselskaper som innebærer behov for kapitaltilførsel
- Likviditetsbuffer under målsatt nivå
- Tilbakekallelse av ukommiterte kredittlinjer

Kravet vedrørende den daglige likviditetsstyringen er at morselskapet til enhver tid har en likviditetsbuffer på 150 mill. kroner. Likviditetsbufferen skal bestå av bankinnskudd og omsettelige verdipapirer som er gjenstand for kontinuerlig omsetning. I tillegg kan likviditetsbufferen bestå av kommiterte

kredittfasiliteter. Likviditetsbufferen var 231 mill. kroner per 31. desember 2018.

CFO har ansvar for å følge opp at likviditetsbuffer ligger innenfor målsatt nivå. Dersom likviditetsbufferen ligger lavere enn 20% under målsatt nivå skal det rapporteres til administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS. Det skal lages en plan for hvordan man så raskt som mulig kan komme opp på målsatt nivå for likviditetsbufferen. Kravene i henhold til retningslinjene har vært overholdt i perioden, og likviditetssituasjonen i morselskapet anses som god.

SpareBank 1 Gruppen har etablert et tett samarbeid med SpareBank 1-bankene på fundingsiden. Gjennom et slikt samarbeid vil sannsynligheten for å løse eventuelle likviditetsutfordringer øke vesentlig.

Det henvises for øvrig til note 15 for ytterligere informasjon om likviditets- og oppgjørslrisikoen i SpareBank 1 Gruppen.

KONSERNETS FORSIKRINGSVIRKSOMHET

Da SpareBank 1 Gruppen er et forsikringsdominert finanskonsern gis det under en mer utfyllende beskrivelse av konsernets risikostyring innen skadeforsikring og livsforsikring.

SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING AS

SpareBank 1 Skadeforsikring AS er gjennom sin virksomhet eksponert mot finansiell-, forsikrings-, operasjonell og forretningsrisiko.

Risikostyringen i SpareBank 1 Skadeforsikring AS skal støtte opp under selskapets overordnede mål om å bidra til trygghet for kunden, samt høyest mulig avkastning for eier innenfor et akseptabelt risikonivå. Risikonivået skal stå i samsvar med styrets risikovilje. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet i tillegg til å utøve en forsvarlig kapitalforvaltning.

Selskapet har etablert policydokumenter der risikostyringen står sentralt. Policydokumentene omfatter strategier, organisering, fullmakter, ansvar, risikorammer, overvåking, kontroll og rapportering. Samtlige dokumenter behandles årlig av styret. Risikostyringen skal bidra til å sikre at etablerte handlingsregler er i overensstemmelse med etablert risikotoleranse. God risikostyring innebærer styring og kontroll av risikobildet i alle prosesser og ledd i virksomheten.

Risikostyringsfunksjonen ivaretas av avdelingen Risk Management med ansvar for overvåking og oppfølging av finansiell risiko, rapportering og compliance. Risikostyringen skal med andre ord bidra til å sikre at etablerte handlingsregler er i overensstemmelse med selskapets risikotoleranse. God

risikostyring innebærer styring og kontroll av risikobildet i alle prosesser og ledd i virksomheten.

Forsikringsrisiko

Risikoen i en enkelt forsikringskontrakt er sannsynligheten for at den forsikrede hendelse inntreffer og usikkerheten i forhold til størrelsen av det påfølgende erstatningsbeløpet. Det ligger i forsikringskontraktens natur at risikoen er tilfeldig og derfor må estimeres.

For en portefølje av forsikringskontrakter hvor det benyttes sannsynlighetsteori ved beregning av pris og forsikringstekniske avsetninger, er den største risiko selskapet står overfor i forbindelse med forsikringskontrakter at de faktiske erstatningsbeløpene overstiger de beløp som er avsatt til å dekke erstatningene. Forsikringshendelser rammer tilfeldig, og de observerte antall hendelser og erstatningsbeløp vil som en naturlig følge av dette variere fra år til år i forhold til det nivå som er beregnet ved statistiske teknikker.

Erfaringsmessig viser det seg at jo større en portefølje av ensartede forsikringskontrakter er, desto mindre vil det forventede resultatet variere. En mer diversifisert portefølje vil ha mindre sannsynlighet for påvirkning fra endringer i en delportefølje. Konsernets tegningsstrategi er utformet med sikte på spredning mellom ulike typer forsikringsrisiko, samt for å oppnå en tilstrekkelig stor forsikringsbestand innenfor hver bransje, slik at variabiliteten i det forventede resultatet reduseres. Reassurans benyttes for å utjevne konsernets risiko overfor større skader.

Markedsrisiko

Investeringsstrategien beskriver selskapets ønskede risikoprofil, og setter begrensninger som er tilpasset konsernets risikotoleranse. Markedsrisiko vurderes derfor løpende i forhold til konsernets risikokapital, og overvåkes av stresstester som er basert på bestemmelsene i Solvens II regelverket i tillegg til konsernets egne risikomodeller. SpareBank 1 Skadeforsikring AS benytter som hovedregel ikke valutainstrumenter, men gjør unntak for sikring av underliggende plasseringer. Utenlandske plasseringer er i størst mulig grad sikret mot valutasvingninger. Konsernets allokering mellom forskjellige investeringsinstrumenter har vært stabil gjennom året. SpareBank 1 Skadeforsikring AS sin eksponering i aksjer er begrenset i forhold til konsernets soliditet. Konsernets totale eksponering for markedsrisiko vurderes som moderat, sett i forhold til selskapets totale bufferkapital.

Likviditetsrisiko

Hovedtyngden av SpareBank 1 Skadeforsikring AS sin investeringsportefølje er plassert i pengemarkedsinstrumenter med god likviditet. Konsernets likviditetsrisiko er således liten.

Styret i SpareBank 1 Skadeforsikring AS har utarbeidet retningslinjer for hvor stor del av investeringsporteføljen som til enhver tid skal bestå av likvide plasseringer.

Kreditt-/motpartsrisiko

SpareBank 1 Skadeforsikring AS er i all hovedsak eksponert for motpartsrisiko gjennom rentepapirer i investeringsporteføljen, gjenforsikringsandelen av forsikringstekniske avsetninger og faktiske krav mot reassurandører. Reassuranseprogrammet har en målsetting om å redusere motpartsrisikoen gjennom styrevedtatt krav til minimumsrating på A(-) fra S&P eller tilsvarende hos andre ratingbyråer. I tillegg vurderes eksponering til enkeltaktører. Investeringer foretas hos solide motparter. De gitte investeringsrammene er med på å bestemme motpartsrisikoen, og porteføljen anses å være veldiversifisert.

Konsentrasjon av forsikringsrisiko

SpareBank 1 Skadeforsikring AS har utarbeidet tegningsregler som beskriver hvilke forsikringsobjekter selskapene aksepterer i sine porteføljer. Det foretas kontroller i forhold til overholdelse av tegningsreglene. I tillegg er det i forsikringssystemet innarbeidet automatiske kontroller for kumuler ved inntegning av ny portefølje. Reassuranseavdekningen tilpasses i forhold til risikoeksponeringen av forsikringsporteføljen.

Det henvises til note 11 for ytterligere beskrivelse av forsikringsrisiko i SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

SPAREBANK 1 FORSIKRING AS

SpareBank 1 Forsikring AS er gjennom sin virksomhet eksponert for både finansiell-, forsikrings-, operasjonell og forretningsrisiko. Selskapets resultat påvirkes blant annet av utviklingen i rentenivå, utviklingen i aksje- og eiendomsmarkedet, samt utvikling i levealder og sykdom/uførhetsforløp. Den finansielle risikoen er i stor grad knyttet til hvordan selskapet klarer å innfri den årlige minsteavkastningen (rentegarantien) som for en stor del av kundene er garantert. Dette stiller krav både til hvordan selskapet forvalter sine eiendeler og til hvordan selskapet styrer og kontrollerer sin risiko.

Risikostyringen i SpareBank 1 Forsikring AS skal støtte opp under selskapets overordnede mål. I tillegg skal risikostyringen bidra til trygghet for kunden, samt bidra til høyest mulig avkastning innenfor et akseptabelt risikonivå. Risikonivået skal stå i samsvar med styrets risikoappetitt. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig kapitalforvaltning.

Styret fastsetter hvert år rammer for finansiell risiko, i tillegg til å definere selskapets overordnede risikoappetitt. Styret vedtar hvert år en strategi for risikostyring som omfatter prosesser,

rammer og handlingsregler som selskapet skal følge når risikoeksponeringen i selskapet passerer gitte nivåer. Risikostyringsfunksjonen ivaretas av avdelingen Risk Management med ansvar for overvåking og oppfølging av finansiell risiko, rapportering og compliance.

Selskapets forsikringsrisiko overvåkes av ansvarshavende aktuar. Selskapets internrevisjon gir råd til ledelsen om selskapets risikostyring. Internrevisjonen rapporterer direkte til styret.

Selskapets samlede risikoeksponering beskrives i selskapets risikorapport som behandles av styret. SpareBank 1 Gruppen har det overordnede ansvaret for risikostyringen i konsernet.

Selskapets investeringsstrategi inneholder rammer for hvordan selskapet skal plassere og forvalte sine eiendeler, herunder tillatte markeder, aktivaklasser og finansielle instrumenter. Investeringsstrategien inneholder også retningslinjer og rammer for kreditteksponering, motpartseksponering, valutarisiko og bruk av derivater i sikringsstrategier. Selskapets investeringsstrategi vedtas av styret. Selskapet har også etablert policydokumenter der risikostyringen står sentralt. Policydokumentene omfatter strategier, organisering, fullmakter, ansvar, risikorammer, overvåking, kontroll og rapportering. Samtlige dokumenter behandles årlig av styret.

Markedsrisiko

SpareBank 1 Forsikring AS vurderer markedsrisikoen i selskapet fortløpende ved bruk av stresstester. SpareBank 1 Forsikring AS benytter en intern stresstest som en del av risikostyringen i selskapet. Stresstesten er vedtatt av styret og omfatter samlet tapspotensial for markeds-, forsikrings- og motpartsrisiko i et definert krisescenario målt mot en bufferkapital utover regulatoriske krav. Selskapet beregner også de regulatoriske stresstestene etter standard metode som definert i Solvens II regelverket.

Renterisiko

Selskapet har påtatt seg en betydelig renterisiko innenfor rente- og pensjonsforsikring. Selskapets gjennomsnittlig årlige rentegaranti er på 2,32 %, beregnet ut fra gjennomsnittlig forsikringsfond. Et vedvarende lavt rentenivå vil øke risikoen tilknyttet rentegarantien. Dersom årlig avkastning ser ut til å bli lavere enn rentegarantien, foretas det enten finansielle tiltak for å sikre avkastning på nivå med rentegarantien og/eller det tas midler fra tilleggsavsetningene for å dekke garantien. Eventuell negativ avkastning må dekkes av selskapets egenkapital. I gode finansielle år tilføres det midler fra overskuddet til tilleggsavsetningene tilknyttet ytelsespensjon og fripoliser.

Gjennomsnittlig rentegaranti	2018
Individuell kapitalforsikring	2,06%
Individuell rente/pensjonsforsikring	2,51%
Kollektiv pensjonsforsikring	2,50%
Gruppelivsforsikring	0,00%
Ulykkesforsikring	0,00%
Samlet	2,49%

Tabellen over viser gjennomsnittlig rentegaranti per produktgruppe for 2018.

Forsikringsrisiko

I de fleste produktgrupper tilbyr selskapet dekninger for uførhet, enten gjennom uførepensjon, premiefritak eller uførekapital. Innen individuelle kontrakter og gruppelev tilbyr det dødsrisikoforsikringer. Innen kollektiv pensjon tilbyr selskapet etterlattedekninger som trer i kraft ved forsikredes død. Endringer i utbetalingsreglene i folketrygden for uføreytelser m.m. vil kunne påvirke antall uføre og uføreavsetninger vesentlig. Når det gjelder endring i dødsrisiko, er det den stadig økende levealderen som påvirker om forventede utbetalingstidspunkter blir som forutsatt. Med en stadig økning i levetid vil selskapets fremtidige utbetalinger til alderspensjon være økende sammenlignet med tidligere år.

Styring av forsikringsrisiko

Det er utarbeidet risikohåndbøker med retningslinjer for risikovurdering med helse- og tegningsregler for overtagelse av potensielle kunder. Ved tegning av individuelle risikoprodukter gjennomføres det en helsevurdering av forsikrede. Resultatet av denne vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves. Ved inngåelse av kollektive avtaler med risikodekninger risikovurderes bedriften (underwriting). I underwritingen vurderes bl.a. bedriftens tilhørende økonomi, bransje og syke- og uførehistorikk.

I selskapets eksisterende portefølje overvåkes forsikringsrisikoen innen hver produktgruppe. Hver produktgruppes risikoresultat inndeles i elementene dødelighet, uførhet og overlevelse. Utviklingen av risikoresultatene følges gjennom året. For hver type av risiko er det ordinære risikoresultat for en periode differansen mellom de risikopremier selskapet har tatt inn for perioden og de erstatninger som inntreffer i perioden. Forsikringstilfelle som selskapet ikke har fått melding om, men som man av erfaring bør anta er inntruffet, hører med i vurderingen. Selskapet har utarbeidet et rammeverk for styring og kontroll av forsikringsrisiko.

Reassuranse

Selskapet har en reassuransestrategi som behandles årlig av styret. Strategien omhandler blant annet mål for selskapets

reassuranseprogram og hvordan reassuranseprogrammet skal overvåkes.

Konsentrasjon av forsikringsrisiko

Forsikringsbestanden er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert.

Det henvises for øvrig til note 20 for ytterligere informasjon om fordring på reassurandører, og note 10 og 11 som omhandler forsikringsrisiko for henholdsvis SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS.

OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko defineres ved risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. I SpareBank1 Gruppen omfattes juridisk risiko som operasjonell risiko. Alle selskapene i konsernet har risiko knyttet til operasjonell drift.

Operasjonell risiko i datterselskapene dokumenteres i dag i forbindelse med det arbeid som gjøres for å oppfylle forskrift om risikostyring og internkontroll. Arbeidet som gjennomføres knyttet til risikorapportering blir hovedsakelig dokumentert gjennom den årlige ORSA-rapporten, samtidig som det årlig fremlegges en internkontrollrapport med tilhørende lederbekreftelse. Databaser for styring og oppfølging av tiltak knyttet til rapporter fra Finanstilsynet, internrevisjon og internkontroll er implementert.

I tillegg har SpareBank 1 Gruppen en egen compliance funksjon i morselskapet, samtidig som denne funksjonen finnes i datterselskapene. Det gjennomføres jevnlig møter i compliance-forum på konsernnivå, som består av compliance ansvarlige i hvert enkelt selskap. Arbeidet vedrørende compliance skal sørge for at SpareBank 1 Gruppen etterlever og overholder relevante lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Samtidig skal man i arbeidet sørge for å overvåke utvikling innenfor områdene, samt utrede mulige konsekvenser av at endringer innenfor områdene ikke følges opp. Compliance risiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, økonomiske tap eller svekket omdømme som følge av å ikke etterleve og overholde relevante lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Compliance risiko anses å være en del av operasjonell risiko. Compliance rapporteres til styret i SpareBank 1 Gruppen AS kvartalsvis, i henhold til utarbeidede compliance-maler for konsernet.

STRATEGISK OG FORRETNINGSMESSIG RISIKO

Strategisk og forretningsmessig risiko har i kapitalbehovsberegninger så langt blitt skjønsmessig stipulert.

SpareBank 1 Gruppen arbeider med å finne parametere for å kunne beregne den strategiske og forretningsmessige risikoen på en kvantitativ måte.

SpareBank 1 Gruppen vil, sammen med alliansens forum for risikostyring, ha et fortsatt fokus på å etablere kvantitative modeller med tanke på å estimere kapitalbehov for den strategiske og forretningsmessige risikoen i konsernet.

KORRELASJON - PORTEFØLJERISIKO

Ikke alle hendelser antas å inntreffe på samme tidspunkt. Derfor er det rimelig å ta hensyn til diversifiseringseffekter mellom aktivklassene. Det benyttes en korrelasjonsmatrise mellom aktivklassene, hvor korrelasjoner mellom markedsrisiko, kreditt- og forsikringsrisiko og eiendom er beregnet.

REGELVERK

SpareBank 1 Gruppen er som et forsikringsdominert finanskonsern underlagt gruppebestemmelsene i Solvens II regelverket for forsikring. Dette betyr at konsernet som en helhet må etterleve bestemmelsene i dette regelverket konsistent på tvers av mor-, og datterselskap. På datterselskapsnivå er selskapene SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS direkte underlagt Solvens II. Selskapene SpareBank 1 Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS og ODIN Forvaltning AS er underlagt Basel-regelverket for kreditt- og finansforetak. I praksis betyr dette at vurdering av risiko og kapitalbehov adresseres samlet på konsernnivå, og

innenfor hvert enkelt selskap. Solvens II stiller krav til utforming av risikostyring og internkontroll som berører hele virksomheten. I likhet med Basel-regelverket for banker er Solvens II bygget opp omkring tre pilarer.

Pilar I fastsetter regler for markedsbasert verdsettelse av balanseverdier, og beregning av regulatorisk kapitalkrav. Pilar II i regelverket omhandler i hovedsak krav til egenvurdering av risiko og kapitalbehov (Own Risk and Solvency Assessment – ORSA), og krav til styring og kontroll. Under det siste punktet står krav til utforming av kontrollfunksjoner og dokumentasjon sentralt. Pilar III omfatter krav til myndighetsrapportering og rapportering til markedet. Rapporteringskravene er både kvantitative og kvalitative med kvartalsvis og årlig frekvens.

I 2018 er det utarbeidet ORSA-rapport i henhold til Solvens II regelverket for SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Forsikring AS, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. Selskapene SpareBank 1 Gruppen Factoring AS, SpareBank 1 Portefølje AS, og ODIN Forvaltning utarbeider tilsvarende rapportering i henhold til ICAAP.

For selskapene som er underlagt Solvens II er det etablert styregodkjente kapitalmål. SpareBank 1 Gruppen har på konsolidert nivå et kapitalmål på 150 % av det regulatoriske kapitalkravet. SpareBank 1 Forsikring AS har etablert et kapitalmål på 140 % - 160 %, og SpareBank 1 Skadeforsikring AS har et kapitalmål på 160 %.

NOTE 7 - MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL RENTERISIKO

SpareBank 1 Gruppen er eksponert mot markedsrisiko knyttet til renterisiko. Den vesentligste renterisikoen er knyttet til investeringsporteføljene i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. En sensitivitetsanalyse per selskap knyttet til renterisiko er vist nedenfor.

Parameter	SpareBank 1 Gruppen AS	SpareBank 1 Forsikring AS	SpareBank 1 Skadeforsikring AS	SpareBank 1 Factoring AS	SpareBank 1 Portefølje AS	Totalt
NOK 1 000						
Resultatendring før skatt						
1 % poeng økning i rentenivået	-20 000	-223 000	-69 000	6 000	600	-305 400
1 % poeng reduksjon i rentenivået	20 000	223 000	69 000	-6 000	-600	305 400

Tabellen over er et anslag på forventet resultateffekt ved en umiddelbar renteendring. Tabellen er utarbeidet ifm. intern risikooppfølging i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på verdiendring og endring i cash flow 12 måneder frem på sertifikat- og obligasjonsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS. For SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Factoring AS er resultateffekten knyttet til netto rentebærende gjeld. For SpareBank 1 Forsikring AS er beregningen foretatt før fordeling av resultat mellom eier og kunde.

NOTE 8 - MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL VALUTARISIKO

I SpareBank 1 Gruppen konsern er det i hovedsak SpareBank 1 Forsikring AS som har eksponering mot valutarisiko. For SpareBank 1 Gruppen konsern er risikoen i hovedsak relatert til investeringsporteføljene, og som en del av konsernets risikostyringsstrategi søkes valutarisikoen i underliggende porteføljer nøytralisert gjennom valutaterminforretninger. Under vises kun valutaeksponeringen i SpareBank 1 Forsikring AS, da valutaeksponeringen i SpareBank 1 Skadeforsikring AS er helt marginal. Eksponeringen er som følger:

NOK 1 000	2018		2017	
	Netto valuta-eksponering	Resultateffekt ved 3% endring	Netto valuta-eksponering	Resultateffekt ved 3% endring
Valuta				
EUR	2 781 307	83 439	2 618 433	78 553
USD	6 545 462	196 364	6 039 626	181 189
JPY	2 148 995	64 470	1 996 338	59 890
Sum	11 475 764	344 273	10 654 397	319 632

Tabellen over er et anslag på forventet resultateffekt ved en umiddelbar endring i valutakurser. Tabellen er utarbeidet i forbindelse med intern risikoppfølging i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på aksje- og obligasjonsporteføljer i SpareBank 1 Forsikring AS hvor faktisk eksponering foreligger.

NOTE 9 - FINANSIELLE DERIVATER

Generell beskrivelse:

Valutaterminforretninger: Avtaler om å kjøpe eller selge et bestemt valutabeløp på et fremtidig tidspunkt til en avtalt vekslingskurs mot en annen valuta.

Rentebytteavtaler: Avtaler om å bytte rentebetingelser over en på forhånd avtalt periode og til et avtalt beløp. Opsjoner: Avtale hvor selger gir kjøper rett, men ikke plikt til enten å selge eller kjøpe et finansielt instrument eller valuta før eller på et bestemt tidspunkt og til en forhåndsavtalt pris. Alle derivater blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Gevinster blir ført som eiendeler og tap ført som gjeld for alle rentederivater. Morselskapet har ingen finansielle derivater.

KONSERNET 2018

Oppstilling vedrørende motregningsrett 2018

Finansielle eiendeler

Instrument (NOK 1000)	Brutto balanseført beløp	Nettobeløp i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Renteinstrumenter	3 349	3 349	3 349
Sum	3 349	3 349	3 349

Finansielle forpliktelser

Instrument (NOK 1000)	Brutto balanseført beløp	Nettobeløp i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Aksjeinstrumenter	17 869	17 869	17 869
Valutainstrumenter	539 061	539 061	539 061
Renteinstrumenter	2 773	2 773	2 773
Sum	559 703	559 703	559 703

KONSERNET 2017

Oppstilling vedrørende motregningsrett 2017

Finansielle eiendeler

Instrument (NOK 1000)	Brutto balanseført beløp	Nettobeløp i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Valutainstrumenter	41 759	41 759	41 759
Renteinstrumenter	9 620	9 620	9 620
Sum	51 379	51 379	51 379

Finansielle forpliktelse

Instrument (NOK 1000)	Brutto balanseført beløp	Nettobeløp i balansen	Beløp etter mulige nettooppgjør
Valutainstrumenter	105 922	105 922	105 922
Sum	105 922	105 922	105 922

NOTE 10 – FORSIKRINGSRISIKO I LIVSFORSIKRING

KONSERNET 2018

VIKTIGE FORUTSETNINGER OG ENDRINGER

Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i Finans Norge, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer. I dødelighetsforutsetningene for uføre er det tatt høyde for korrelasjonen mellom uførhet og dødelighet.

Gjeldende tariff for kollektiv ytelsespensjon og fripoliser er K2013. Selskapet fullførte oppreserveringen på fripoliser i 2016, og for kollektiv ytelsespensjon i 2014.

Premier og reserver er fastsatt ut fra det prinsipp at det skal være sikkerhetsmarginer i reservene og premiene. Sikkerhetsmarginene i premier og reserver er ikke kvantifisert, men vurdert ut fra usikkerhet og langsiktighet til forpliktelsene.

Den ordinære premierreserven til selskapet er beregnet etter prospektive prinsipper på samme tariffgrunnlag som premietariffen. Det er avsatt IBNR- og RBNS-avsetninger etter statistiske metoder basert på selskapets egne erfaringer.

STYRING AV RISIKO FRA FORSIKRINGSKONTRAKTER

Vurdering av forsikringsrisiko

Det er utarbeidet risikohåndbøker med retningslinjer for risikovurdering med helse- og tegningsregler for overtagelse av potensielle kunder. Ved tegning av individuelle risikoprodukter gjennomføres det en helsevurdering av forsikrede. Resultatet av denne vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves. Ved inngåelse av kollektive avtaler med risikodekninger risikovurderes bedriften (underwriting). I underwritingen vurderes bedriftens tilhørende økonomi, bransje og syke- og uførehistorikk.

Kontroll av forsikringsrisiko

I selskapets eksisterende portefølje overvåkes forsikringsrisikoen innen hver produktgruppe. Hver produktgruppes risikoresultat inndeles i elementene dødelighet, uførhet og overlevelse. Utviklingen av risikoresultatene følges gjennom året. For hver type av risiko er det ordinære risikoresultat for en periode differansen mellom de risikopremier selskapet har tatt inn for perioden og de erstatninger som inntreffer i perioden. Forsikringstilfelle som selskapet ikke har fått melding om, men som man av erfaring bør anta er inntruffet, hører med i vurderingen. Selskapet har utarbeidet et rammeverk for styring og kontroll av forsikringsrisiko.

Risikoresultat 2018

NOK 1 000	Individuell rente/pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Dødsrisiko (inkl. opplevelsesrisiko)	703	341 985	-15 572	-	81 901	409 017
Uførhet	-91 294	-16 018	-23 988	-	-111 552	-242 851
Ulykke	-	-	-	85 823	809	86 632
Risikoresultat før tekniske avsetninger	-90 590	325 967	-39 560	85 823	-28 842	252 798
Tekniske avsetninger	-483	-218	-1 295	-25 117	-1 019	-28 132
Risikores. etter tekniske avsetninger	-91 073	325 749	-40 854	60 706	-29 861	224 666
Risikoresultat netto	-91 073	325 749	-40 854	60 706	-29 861	224 666

Tallene under viser samlet risikoresultat for 2018 ved en reduksjon i dødeligheten på hhv 10 prosent og 20 prosent eller en økning i uførheten på hhv 10 prosent og 20 prosent.

NOK 1 000	Individuell rente/pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
10 prosent reduksjon i dødelighet	-93 416	344 493	-45 247	85 823	22	291 675
20 prosent reduksjon i dødelighet	-96 242	363 019	-50 934	85 823	28 886	330 552
10 prosent økning i uførhet	-136 235	318 697	-77 236	85 823	-67 017	124 032
20 prosent økning i uførhet	-181 880	311 427	-114 912	85 823	-105 192	-4 733

Hvordan risikoresultat påvirker resultat til eier, avhenger av hvilken overskuddsmodell som gjelder for det enkelte produkt.

Reassuranse

Styret vedtar årlig selskapets reassuranseprogram.

Selskapet har følgende typer reassuransedekninger:

Kvotereassuranse

Ved kvotereassuranse deles forsikringsrisikoen mellom to parter, og på den måten overføres deler av risikoen til en reassurandør, der andelen som overføres er avtalespesifikt.

Eksedentreassuranse (surplus)

I kontraktene er det fastsatt en egenandel etter risikotype. All risiko utover egenandelen reassureres. Eksedentreassuranse er i likhet med kvotereassuranse en proporsjonal ordning, men med den ulikhet at prosentsetsen varierer fra forsikring til forsikring. Eksedentreassuranse benyttes særlig for individuelle forsikringer.

Excess of loss / Katastrofereassuranse

For hver erstatning som overskrider et fast beløp dekker reassurandøren det overskytende beløp, gjerne begrenset til et spesifisert maksimum. En erstatning kan defineres per risiko eller per begivenhet. Eksempel på en excess of loss er katastrofereassuranse. I det tilfelle hvor erstatning defineres per risiko, kan excess of loss til forveksling ligne på eksedentreassuransen.

FORHOLD OG BETINGELSER I FORSIKRINGSKONTRAKTER**Forsikringsrisiko**

I de fleste produktgrupper tilbyr selskapet dekninger for uførhet, enten gjennom uførepensjon, premiefritak eller uførekapital.

Innen individuelle kontrakter og gruppeliv tilbys det dødsrisikoforsikringer.

Innen kollektiv pensjon tilbyr selskapet etterlattedekninger som trer i kraft ved forsikredes død.

Endringer i utbetalingsreglene i folketrygden har endret de forsikrede uføreytelsene. Når det gjelder endring i dødsrisiko, er det den stadig økende levealderen som påvirker om forventede utbetalingstidspunkter blir som forutsatt.

Med en stadig økning i levetid vil selskapets fremtidige utbetalinger til alderspensjon være økende sammenlignet med tidligere år.

Renterisiko

Selskapet har påtatt seg en renterisiko innenfor rente- og pensjonsforsikring. Selskapets gjennomsnittlig årlige rentegaranti er på 2,49%, beregnet ut fra gjennomsnittlig forsikringsfond. Nye kontrakter i 2018 er tilbudt med grunnlagsrente 2 % for ytelsespensjon og 0% for hybridpensjon. Et vedvarende lavt rentenivå vil øke risikoen tilknyttet rentegarantien. Dersom årlig avkastning ser ut til å bli lavere enn rentegarantien, foretas det enten finansielle tiltak for å sikre avkastning på nivå med rentegarantien og/eller tas det midler fra tilleggsavsetningene for å dekke garantien. Eventuell negativ avkastning må dekkes av selskapets egenkapital. I gode finansielle år tilføres det midler fra overskuddet til tilleggsavsetningene tilknyttet ytelsespensjon og fripoliser. Dette er regulert oppad til 12 % av kontraktens premiereserve. Det er ikke tilleggsavsetning tilknyttet hybridpensjon.

Gjennomsnittlig rentegaranti	2018
Individuell kapitalforsikring	2,06%
Individuell rente/pensjonsforsikring	2,51%
Kollektiv pensjonsforsikring	2,50%
Samlet	2,49%

Overskuddsmodeller

Selskapet har produkter med og uten rett til overskudd etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven.

- Ny overskuddsmodell: Kollektiv ytelsespensjon, Innskuddspensjon med avkastningsgaranti, Garantikonto, Individuelle sparekontrakter inngått etter 2008 og Gruppeliv med overskuddsfond
- Modifisert overskuddsmodell: Fripoliser utgått fra kollektiv pensjon
- Overskuddsdeling etter tidligere gjeldende regler: Individuell kapital og Individuell pensjon med overskuddsdeling inngått før 2008
- Uten overskuddsrett: Gruppeliv (med unntak av Gruppeliv med overskuddsfond), Kollektiv risikopensjon uten fripolise, Individuell rente, Individuell kapital, Ulykke
- Med investeringsvalg: Innskuddspensjon med investeringsvalg, Individuell kapital, Individuell rente

Tildeling av overskudd

Hvorledes overskuddet tildeles hver enkelt kunde bestemmes ut fra hvilken produktgruppe kontrakten tilhører.

For individuelle kapitalforsikringer akkumuleres overskuddet på den enkeltes kontrakt og utbetales sammen med forsikringssummen. Innen individuelle rente- og pensjonsforsikringer oppskrives den sikrede ytelsen med overskuddet. Individuelle forsikringer utgått fra kollektive ordninger behandles på tilsvarende måte.

For kollektive pensjonsordninger tilføres overskuddet ordningens tilhørende premiefond og pensjonistenes overskuddsfond etter regelverket fastsatt i lov om foretakspensjon. For hybridpensjon tilføres overskuddet etter reglene i tjenestepensjonsloven.

Flytteretten, hvor oppgjørsfristen kun er to måneder etter oppsigelsesfristens utløp for kontrakter hvor flytteverdien overstiger 300 millioner kroner, kan utgjøre en likviditetsrisiko dersom en eller flere større kontrakter flyttes i løpet av kort tid. En større fraflytting enn tilflytting over tid vil ha effekt på fremtidig kontantstrøm.

Generelt vil endringer i rammebetingelser for næringen kunne påvirke fremtidige kontantstrømmer. Eksempelvis vil tilpasning til nytt lovverk for tjenestepensjon påvirke kontantstrømmen.

Forfallsanalyse

Beste estimat for når forpliktelsene for spareforsikringer forfaller til utbetaling. I estimatet er det hensyntatt avgang. For kollektiv ytelsespensjon er ikke ny opptjening hensyntatt.

2018

MNOK	Bokført verdi	0-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	>20 år
Utbetalinger (ikke diskontert)		4 599	4 074	3 332	2 824	6 116
Totale premiereserve, netto (diskontert)	14 370					

KONSENTRASJON AV FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsbestanden er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og kollektive forsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert.

NOTE 11 – FORSIKRINGSRISIKO I SKADEFORSIKRING

2018

Risikoen i en enkelt forsikringskontrakt er sannsynligheten for at den forsikrede hendelse inntreffer og usikkerheten i forhold til størrelsen av det påfølgende erstatningsbeløpet. Det ligger i forsikringskontraktens natur at risikoen er tilfeldig og derfor må estimeres.

For en portefølje av forsikringskontrakter hvor det benyttes sannsynlighetsteori ved beregning av pris og forsikringstekniske avsetninger, er den største risiko selskapet står overfor i forbindelse med forsikringskontrakter at de faktiske erstatningsbeløpene overstiger de beløp som er avsatt til å dekke erstatningene. Forsikringshendelser rammer tilfeldig, og de observerte antall hendelser og erstatningsbeløp vil som en naturlig følge av dette variere fra år til år i forhold til det nivå som er beregnet ved statistiske teknikker.

Erfaringsmessig viser det seg at jo større en portefølje av ensartede forsikringskontrakter er, desto mindre vil det forventede resultatet variere. En mer diversifisert portefølje vil ha mindre sannsynlighet for påvirkning fra endringer i en delportefølje. Konsernets tegningsstrategi er utformet med sikte på spredning mellom ulike typer forsikringsrisiko slik at variabiliteten i det forventede resultatet reduseres. Reassuranse benyttes for å utjevne konsernets risiko overfor større skader.

SENSITIVITET OVERFOR FORSIKRINGSRISIKO

I tabellen under vises påvirkningen på resultat og egenkapitalen (før skatt) av 1 prosentendring i brutto opptjent premie og 1 prosentpoeng endring i Combined Ratio for egen regning. Combined Ratio er det mest brukte kriteriet for å måle lønnsomhet innen skadeforsikring. En endring i Combined Ratio kan skyldes en endring i skadefrekvens, erstatningsnivå og/eller administrasjonskostnader.

Sensitivitetsanalyse – skadeforsikring

Resultateffekt før skatt (for egen regning)			Effekt i MNOK
1 prosentpoeng endring i combined ratio	Privat	+/-	48,0
1 prosentpoeng endring i combined ratio	Bedrift	+/-	8,8
1 % endring i premienivået		+/-	56,9

KONSENTRASJON AV FORSIKRINGSRISIKO

Selskapet har utarbeidet tegningsregler som beskriver hvilke forsikringsobjekter selskapene aksepterer i sine porteføljer. Det foretas kontroller i forhold til overholdelse av tegningsreglene. I tillegg er det i forsikringssystemet innarbeidet automatiske kontroller for inntegning av ny portefølje. Reassuranseavdekningen tilpasses i forhold til risikoeksponeringen av forsikringsporteføljen. Konsernet har reassuranseavdekning som består av kvoteprogram og storkaskoavdekning (XL-reassuranse).

Brutto forfalt premie per forsikringsprodukt 2018

1 000 NOK

Kombinerede forsikringer Brann	2 050 755	Industriforsikring Brann	6 984	Sjø	-
Motorvogn	2 061 786	Komb.fors.mell. Brann	353 107	Energi/olje	-
Fritidsbåt	73 227	Motorvogn næring	219 426	Sum inng. Reass	-
Ulykkesforsikring	142 102	Ansvar	59 864	Sum sjø,energi,reass	-
Reiseforsikring	562 345	Yrkesskade	98 389		
Øvrig forsikring privat	65 958	Trygghet	67 814	Natur/pooler	141 845
		Annet	105 195		
Sum privat	4 956 173	Sum næring	910 779	Total brutto forfalt premie	6 008 797

ERSTATNINGSAVSETNINGER

Erstatningsavsetningen skal tilsvare de forventede fremtidige erstatningskostnader for alle skadetilfeller som er inntruffet, men som ikke er oppgjort på balansedagen.

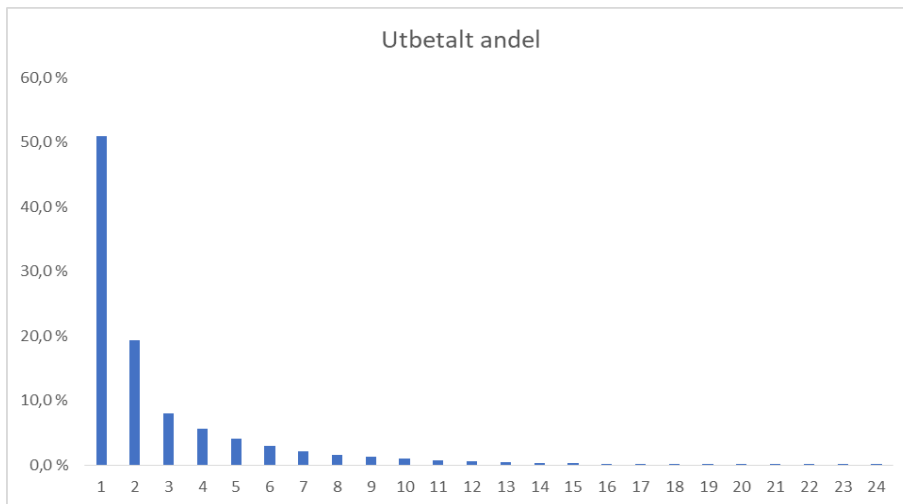
Det er ikke foretatt diskontering av erstatningsavsetningene.

PREMIEAVSETNINGER

Premieavsetningen skal dekke uavløpt risiko på skader som ennå ikke har inntruffet, på forsikringsavtaler som er inngått på balansetidspunktet.

UTBETALINGSMØNSTER FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER

Diagrammet under viser den forventede utbetalingsprofilen for selskapets premie- og erstatningsavsetninger. Omtrent 51 % av avsetningene forventes utbetalt i løpet av ett år.

NOTE 12 – KREDITTEKSPONERING FOR HVER INTERNE RISIKORATING

Kredittrisikoen i SpareBank 1 Factoring AS er relatert til finansierings-/ utlånsrisiko.

I forbindelse med ICAAP benytter SpareBank 1 Factoring AS, standardmetoden for beregning av kredittrisikoen.

Selskapets interne kredittmodell er benevnt struktur-ratingmodellen og er en kombinasjon av risikomodell og effektivitetsmodell. Modellen har til hensikt å finne hvor godt egnet klientens forretning er for factoring og hvor effektivt SpareBank 1 Factoring AS kan drifte avtalen. Således er den ikke direkte henførbart til en risikomodel som har to dimensjoner/akser; rating på klient/kunde og sikkerhetsdekning.

Struktur-ratingmodellen fremstilles i en risikomatrix og konkluderer med lav-, middels- eller høy risiko i engasjementene. Modellen er også grunnlag for fastsettelse av kredittfullmakter.

Utvikling i utlånsporteføljen fra 31.12.17 til og med 31.12.18 fordelt på risikoklasser:

Risikoklasse	31.12.18		31.12.17	
	MNOK	Andel i %	MNOK	Andel i %
Lav risiko	2.353,9	86,2 %	1.481,3	69,4 %
Middels risiko	363,6	13,3 %	648,5	30,4 %
Høy risiko	11,5	0,4 %	5,1	0,2 %
Misligholdt / tapsutsatt	0,2	0,0 %	0,0	0,0 %
	2.729,2	100,0 %	2.134,9	100,0 %

NOTE 13 - MAKSIMAL KREDITTRISIKOEKSPONERING, IKKE HENSYNTATT PANTSTILLELSER

Tabellen nedenfor viser brutto eksponering før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

Morselskapet		Konsernet	
Brutto eksponering		Brutto eksponering	
2018	2017 NOK 1 000	2018	2017
	FORPLIKTELSER		
-	- Innvilget ikke trukket kredittramme	1 424 109	1 388 289
-	- Benyttede kreditter	2 120 893	1 844 161
-	- Sun innvilgede kredittrammer	3 545 002	3 232 450

Total kredittrisiko avdempes for enkelte av de finansielle eiendelene. Alle utlån innenfor forretningsområdet factoring er sikret ved at det er stillet factoringpant. Finansielle garantier har kontragantier på 90% - 100% av garantibeløpene. Innvilgede ikke trukkede kreditter betinger også at det må ligge fordringer bak trekket. Økt kundekonsentrasjon hos klient vil også automatisk redusere klientenes mulighet for å trekke på rammen.

NOTE 14 - ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN OG PREMIEINNTEKTER

Tabellen viser forfalte beløp på utlån, overtrekk på kreditt/innskudd og premieinntekter fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelser i betalingsformidlingen.

KONSERNET 2018

NOK 1 000	På forespørsel	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					1 020 136	1 020 136
Forfalt, ikke betalt forsikringspremie	-	106 136	3 266	1 627	25 823	136 852
Sum	-	106 136	3 266	1 627	1 045 959	1 156 988

KONSERNET 2017

NOK 1 000	På forespørsel	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder						
Forfalt, ikke betalt forsikringspremie	-	127 220	4 379	652	24 227	156 478
Sum	-	127 220	4 379	652	24 227	156 478

Utlån til og fordring på kunder -porteføljen består av ervervede misligholdte krav (alle krav over 90 dager) i SpareBank Portefølje AS. Innfrielse av kravene i porteføljene er avhengig av skyldnernes evne til å innfri.

NOTE 15 - GJENVÆRENDE KONTRAKTSMESSIG LØPETID PÅ FINANSIELLE FORPLIKTELSER

KONSERNET 2018

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	165 873	259 818	800 000	2 700 000	-	266 039	4 191 730
Kalkulert rente	-	22 775	59 805	119 801	-	-	202 381
Derivater	-	539 681	15	1 578	18 429	-	559 703
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	464	-	-	-	1 285 243	1 285 707
Kalkulert rente	-	3 121	9 399	50 081	-	-	62 602
Sum finansielle forpliktelser	165 873	825 860	869 219	2 871 460	18 429	1 551 282	6 302 123

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2018 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1 - 5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

KONSERNET 2017

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	100 724	507 171	600 000	1 800 000	-	237 757	3 245 652
Kalkulert rente	-	12 369	31 122	26 640	-	-	70 131
Derivater	-	135 823	-29 901	-	-	-	105 922
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	415	-	-	1 002 021	283 000	1 285 436
Kalkulert rente	-	2 790	8 400	44 761	-	-	55 951
Sum finansielle forpliktelser	100 724	658 567	609 622	1 871 401	1 002 021	520 757	4 763 092

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2017 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1 - 5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

MORSELSKAPET 2018

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	-	1 462 784	800 000	2 700 000	-	-	4 962 784
Kalkulert rente	-	20 289	52 385	119 801	-	-	192 475
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	464	-	-	-	283 000	283 464
Kalkulert rente	-	3 121	9 399	50 081	-	-	62 602
Lånetilsagn	-	-	-	-	-	-	-
Sum finansielle forpliktelser	-	1 486 659	861 784	2 869 882	-	283 000	5 501 325

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2018 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1-5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

MORSELSKAPET 2017

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	-	1 594 325	600 000	1 800 000	-	-	3 994 325
Kalkulert rente	-	12 022	30 079	25 593	-	-	67 694
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	-	415	-	-	-	283 000	283 415
Kalkulert rente	-	2 790	8 400	44 761	-	-	55 951
Sum finansielle forpliktelser	-	1 609 551	638 479	1 870 354	-	283 000	4 401 385

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2017 lagt til grunn. For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1-5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

NOTE 16 - NETTO PREMIEINTEKTER FORSIKRING

NOK 1 000	SpareBank 1 Forsikring AS		SpareBank 1 Skadeforsikring konsern		Konsernet	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Brutto premieinntekter	9 200 938	7 852 742	5 803 219	5 487 577	15 004 157	13 340 319
-avgitt reassuranse	204 350	211 110	-	-	204 350	211 110
Sum netto premieinntekter for egen regning	8 996 588	7 641 632	5 803 219	5 487 577	14 799 807	13 129 210

FORSIKRING

For SpareBank 1 Forsikring AS fordeler opptjent premieinntekter seg på følgende bransjer:

NOK 1 000	Ind.rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Brutto premieinntekter 2018	772 169	1 270 335	6 058 586	344 350	755 498	9 200 938
Brutto premieinntekter 2017	718 269	1 119 703	4 941 524	326 779	746 468	7 852 742

SKADEFORSIKRING

For SpareBank 1 Skadeforsikring konsern fordeler opptjent premieinntekter seg på følgende ulike produktklasser:

PRIVATBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Kombinerte forsikringer		Herav ansvar		Ulykkes- forsikring	Reise- forsikring	Øvrig forsikrin g privat	Sum privat forsikring
	brann	Motorvogn	motorvogn	Fritidsbåt				
Opptjent premie 2018	2 004 032	1 977 921	771 321	70 313	143 807	549 502	58 838	4 804 412
Opptjent premie 2017	1 922 224	1 827 761	726 516	66 323	142 072	514 097	47 434	4 519 912

NÆRINGSBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Industri- forsikring	Kombinerte forsikring	Herav ansvar		Ansvar	Yrkesskade	Trygghet	Annet	Sum nærings- forsikring
	brann	mell. brann	Motorvogn	motorvogn					
Opptjent premie 2018	-4 755	344 989	208 963	59 785	59 681	96 804	68 076	110 771	884 528
Opptjent premie 2017	-3 621	333 211	206 886	51 548	58 652	96 796	61 303	104 911	858 137

ANDRE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Sjø	Energi/olje	Inng. reassuranse	Natur-pooler	Sum andre forsikringer
Opptjent premie andre 2018	-	-	-	114 278	114 278
Opptjent premie andre 2017	-	-	-	109 528	109 528

NOTE 17 - NETTO FORSIKRINGSYTELSE OG ERSTATNINGER FOR EGEN REGNING

NOK 1 000	SpareBank 1 Forsikring AS		SpareBank 1 Skadeforsikring konsern		Konsernet	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Brutto forsikringsytelser og erstatninger	3 210 149	3 000 225	3 713 006	3 245 583	6 923 156	6 245 808
-Reassurandørens andel av erstatninger	-154 275	-132 746	61 736	75 453	-92 539	-57 292
Sum netto forsikringsytelser og erstatninger for egen regning	3 055 874	2 867 479	3 774 743	3 321 037	6 830 617	6 188 516

FORSIKRING

For SpareBank 1 Forsikring AS fordeler brutto erstatninger seg på følgende bransjer:

NOK 1 000	Ind. rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Brutto erstatninger 2018	604 771	600 830	1 327 506	140 004	537 038	3 210 149
Brutto erstatninger 2017	621 634	499 051	1 255 803	118 992	504 744	3 000 225

SKADEFORSIKRING

For SpareBank 1 Skadeforsikring konsern fordeler brutto erstatninger seg på følgende ulike produktklasser:

PRIVATBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Kombinerte forsikringer		Herav ansvar		Ulykkes- forsikring	Reise- forsikring	Øvrig forsikring privat	Sum privat forsikring
	brann	Motorvogn	motorvogn	Fritidsbåt				
Brutto erstatninger 2018	1 552 493	1 094 496	142 358	48 308	162 505	356 616	48 577	3 262 996
Brutto erstatninger 2017	1 300 511	914 026	134 634	42 648	151 381	316 521	39 706	2 764 793

NÆRINGSBETONTE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Industri- forsikring brann	Kombinerte forsikringer		Herav ansvar		Yrkes- skade	Trygghet	Annet	Sum nærings- forsikring
		mell. brann	Motorvogn	motorvogn	Ansvar				
Brutto erstatninger 2018	5 543	201 042	95 230	-2 794	27 201	-58 025	23 074	101 500	395 566
Brutto erstatninger 2017	35 058	159 458	94 922	18 245	12 048	-15 482	46 675	81 332	414 011

ANDRE FORSIKRINGER

NOK 1 000	Sjø	Energi/olje	Inng. Reassuranse	Naturpooler	Sum andre forsikringer
Brutto erstatninger 2018	-	-	-	54 445	54 445
Brutto erstatninger 2017	-200	-25 356	1 722	90 614	66 779

NOTE 18 - FORSIKRINGSFORPLIKTELSER I LIVSFORSIKRING

Konsernet
2018

NOK 1 000	Brutto premiereserve	Tilleggs- avsetninger	Kursregulerings- fond	Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	Sum
Individuell rente/pensjon	7 248 347	155 497	-	-	7 403 843
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	85 550	8 207	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	2 659 740	147 290	-	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	2 381 064	-	-	-	-
Investeringsvalg	2 121 992	-	-	-	-
Individuell kapital	2 984 267	6 483	-	-	2 990 750
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	153 749	-	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	341 740	6 483	-	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	338 137	-	-	-	-
Investeringsvalg	2 150 641	-	-	-	-
Kollektiv pensjon	35 502 757	821 916	-	719 046	37 043 719
Foretakspensjon uten investeringsvalg	1 703 335	147 054	-	158 944	-
Foretakspensj ordn uten rett til andel overskudd	86 063	-	-	-	-
Fripoliser uten investeringsvalg	8 356 500	674 862	-	-	-
Tjenestepensjonsordninger uten investeringsvalg	551 612	-	-	33 231	-
Tjenestepensjonsordn uten rett til andel overskudd	470 489	-	-	7	-
Tjenestepensjonsordn med investeringsvalg	648 470	-	-	29 920	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger uten inv.	293 276	-	-	10 394	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger med inv valg	15 790 898	-	-	486 549	-
Pensjonskapitalbevis uten investeringsvalg	315 657	-	-	-	-
Pensjonskapitalbevis med investeringsvalg	7 196 250	-	-	-	-
Pensjonsbevis uten investeringsvalg	90 207	-	-	-	-
Gruppeliv	1 428 113	-	-	3 029	1 431 142
Ulykkesforsikring	461 432	-	-	-	461 432
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	461 432	-	-	-	-
Kursreguleringsfond	-	-	1 544 798	-	1 544 798
Totalt alle bransjer	47 624 916	983 896	1 544 798	722 074	50 875 684

**Konsernet
2017**

NOK 1 000	Brutto premiereserve	Tilleggs- avsetninger	Kursregulerings- fond	Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	Sum
Individuell rente/pensjon	7 129 114	172 720	-	-	7 301 834
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	84 852	8 277	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	2 832 218	164 443	-	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	2 009 589	-	-	-	-
Investeringsvalg	2 202 455	-	-	-	-
Individuell kapital	3 073 886	7 765	-	-	3 081 651
Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven	180 451	-	-	-	-
Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler	378 027	7 765	-	-	-
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	332 263	-	-	-	-
Investeringsvalg	2 183 145	-	-	-	-
Kollektiv pensjon	31 862 608	661 903	-	663 190	33 187 701
Ytelsesbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg	1 838 341	120 229	-	215 996	-
Foretakspensj ordn uten rett til andel overskudd	61 595	-	-	-	-
Fripoliser uten investeringsvalg	8 142 910	541 674	-	-	-
Tjenestepensjonsordninger uten investeringsvalg	313 698	-	-	18 417	-
Tjenestepensjonsordn uten rett til andel overskudd	248 106	-	-	322	-
Tjenestepensjonsordn med investeringsvalg	475 420	-	-	31 685	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger uten inv.	301 561	-	-	11 419	-
Innskuddsbaserte pensjonsordninger med inv valg	13 769 307	-	-	385 350	-
Pensjonskapitalbevis uten investeringsvalg	298 101	-	-	-	-
Pensjonskapitalbevis med investeringsvalg	6 390 954	-	-	-	-
Pensjonsbevis uten investeringsvalg	22 614	-	-	-	-
Gruppeliv	1 290 915	-	-	142 423	1 433 339
Ulykkesforsikring	466 855	-	-	-	466 855
Kontrakter uten rett til andel av overskudd	466 855	-	-	-	-
Kursreguleringsfond	-	-	2 286 965	-	2 286 965
Totalt alle bransjer	43 823 378	842 388	2 286 965	805 613	47 758 345

NOTE 19 - FORSIKRINGSTEKNISK AVSETNING I SKADEFORSIKRING

NOK 1 000		Skadeforsikringsforpliktelse - Direkte forsikring og mottatt proporsjonal gjenforsikring									
	Forsikring mot utgifter til medisinsk behandling	Forsikring mot inntektstap	Yrkesskade-forsikring	Motorvogn-forsikring - trafikk	Motorvogn-forsikring - øvrig	Sjøforsikring, transport-forsikring og luftfart	Forsikring mot brann og annen skade på eiendom	Ansvars-forsikring	Assistanse-forsikring	Forsikring mot diverse økonomiske tap	Sum
Ikke opptjent brutto premie	46 536	8 579	43 177	421 615	711 157	1 851	962 999	28 625	177 944	38 192	2 440 675
Brutto erstatningsavsetning	494 009	240 449	592 551	760 366	204 526	1 634	1 093 606	75 477	120 182	13 974	3 596 774
Andre tekniske avsetninger											924 489
Sum brutto forsikringsforpliktelse regnskap	540 545	249 028	635 728	1 181 981	915 683	3 485	2 056 605	104 102	298 126	52 166	6 961 938

NOK 1 000

Ikke opptjent brutto premie Solvens II	190 440
Brutto erstatningsavsetning Solvens II	3 403 817
Risikomargin Solvens II	391 004
Brutto forsikringsforpliktelse Solvens II	3 985 260

Forskjeller forsikringsforpliktelse regnskap	2 052 189
---	------------------

NOK 1 000	Ikke opptjent brutto premie	Ikke opptjent premie for egenregning	Brutto Erstatnings-avsetning	Erstatnings-avsetning for egen regning
1) Naturskadepool 1	47 304	47 304	91 553	91 553
2) TFF 2			13 842	13 842
3) YFF 3			4 994	4 994
4) Legemiddel 4			0	0
Sum	47 304	47 304	110 389	110 389

1 Inngår i "Forsikring mot brann og annen

2 Inngår i "Motorvognforsikring trafikk"

3 Inngår i "Yrkesskadeforsikring"

4 Inngår i "Ansvarsforsikring"

BESKRIVELSE AV METODE:

Verdsettelse forsikringsforpliktelser	Regnskapsformål	Solvens II formål
Uopptjent premie	Den delen av forfalte bruttopremier som på balansedagen gjelder de ikke avløpte deler av forsikringenes dekningsperioder	Premieavsetningen skal være et beste estimat av kontantstrømmen som relaterer seg til forsikringsforpliktelser som ikke er opptjent for kontrakter innenfor definisjonen av kontraktens grenser. Beste estimat av premieavsetningen beregnes ved å sette opp fremtidige inn- og utgående kontantstrømmer: <ul style="list-style-type: none"> • Fremtidig premie • Fremtidige erstatningskostnader • Forventede administrasjonskostnader knyttet til aktive avtaler • Justering for å ta hensyn til effekten av forventet kundeavgang Fremtidig premie oppstår for kontrakter med terminbetaling, eventuell tilleggspremie og også for juridisk bindende avtaler som enda ikke er aktive. For kontrakter med terminbetaling innebærer dette en reklassifisering av kundefordringer på eiendelssiden av balansen til premieavsetningen.
Erstatningsavsetningen	Skal tilsvare forventede brutto erstatningskostnader for alle skadetilfeller som på balansedagen er inntruffet, men ikke oppgjort. Erstatningsavsetningen diskonteres ikke.	Erstatningsavsetningen skal være et beste estimat av kontantstrømmen som relaterer seg til skader som har inntruffet på verdsettelsestidspunktet. Kontantstrømmen inkluderer alle skadeutbetalinger og kostnader knyttet til disse skadene, samt eventuelle inngående kontantstrømmer som kan oppstå som en følge av fremtidig premie, berging, regress eller lignende. Alle kontantstrømmer med mer enn 12 måneders varighet er neddiskontert. Neddiskonteringsraten skal være risikofri og er således ikke relatert til forventet finansavkastning.
Risikomargin	Ikke aktuell	Risikomarginen skal beregnes som kostnaden ved å fremskaffe egenkapital tilsvarende det solvenskapitalkravet som trengs for å holde forsikringsforpliktelsene frem til risikoen er ferdig avløpt.

BESKRIVELSE AV VERDSETTELSE FOR SOLVENSFORMÅL OG VERDSETTELSE I REGNSKAPET:

Beregning av erstatningsavsetningene er basert på bruk av erfaringsdata der det tas utgangspunkt i hvordan erstatningskostnadene utvikler seg over tid. Dette vil omfatte utviklingen i både RBNS-avsetningene og avsetninger for etteranmeldte skader (IBNR-avsetningene). For å beregne erstatningsavsetningen bygges det opp statistiske modeller basert på erfaringstall og informasjon om porteføljeutvikling. Det benyttes følgende hovedtyper av statistiske modeller;

* *“Chain ladder”*-metoder, der det benyttes historiske data for å estimere faktorer for utviklingen i betalt, fastsatt (betalt+RBNS) og antall skader

* *“Forventet skadeprosent”*-metoder (for eksempel Bornhuetter-Ferguson), der det benyttes en forventede skadeprosent for det aktuelle forsikringsproduktet til å estimere gjenstående erstatningsutbetaling

* Metoder der en benytter en *kombinasjon av “Chain ladder” og “Forventet skadeprosent”*. En fordel med disse metodene er at man legger mer vekt på erfaringsdata når avviklingen av skadeåret er blitt sikrere

Valg av beregningsmetoder vil være avhengig av forsikringsprodukt og hvor mange års skadehistorikk som er tilgjengelig. I den utstrekning disse metodene er basert på data for historisk erstatningsutvikling blir det forutsatt at det historiske mønsteret for erstatningsutvikling vil fortsette i fremtiden. Det finnes årsaker til at dette ikke vil være tilfelle, og i de tilfeller har man tatt hensyn til dette ved å modifisere parametere som inngår i modellene.

Erstatningsavsetningene til regnskapsformål er ikke diskontert.

NOTE 20 - FORDRING PÅ REASSURANDØR

NOK 1 000	Konsernet	
	2018	2017
Fordring på reassurandør i skadeforsikring	189 190	200 217
Fordring på reassurandør i livsforsikring	286 411	274 389
Gjenforsikringsandel erstatningsavsetning ført brutto	216 607	312 009
Sum fordring på reassurandør	692 208	786 615

NOTE 21 - FORDRING PÅ FORSIKRINGSTAKER

NOK 1 000	Konsernet	
	2018	2017
Hovedforfalt fakturert restanse i skadeforsikring	461 499	448 392
Hovedforfalt ikke fakturert restanse i skadeforsikring	1 787 937	1 551 373
Kundefordringer i livsforsikring	81 087	74 443
Sum fordring på forsikringstaker	2 330 524	2 074 208

NOTE 22 - INNTEKTER OG KOSTNADER FRA FINANSIELLE EIENDELER OG GJELD

Morselskapet		Konsernet	
2018	2017 NOK 1 000	2018	2017
	Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		
	Aksjer og andeler		
-	- Utbytte fra aksjer og andeler	30 062	26 031
-	- Netto urealisert og realisert gevinst/tap av aksjer og andeler	-1 314 810	2 785 239
-	- Sum netto inntekter aksjer og andeler	-1 284 748	2 811 271
	Obligasjoner og sertifikater		
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter	260 224	723 687
-	- Netto realisert og urealisert gevinst/tap av rentepapirer	-70 889	54 414
-	- Sum netto inntekter fra obligasjoner, sertifikater, rentefond og andre verdipapirer med fast avkastning	189 336	778 102
	Andre finansielle instrumenter		
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter	1 526	-874
-	- Netto urealisert og realisert gevinst/tap derivater og andre finansielle eiendeler	-910 112	50 394
-	- Sum derivater og andre finansielle instrumenter	-908 586	49 520
-	Netto inntekter og gevinst/tap fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	-2 003 998	3 638 892
	Netto inntekter fra obligasjoner vurdert til amortisert kost		
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter obligasjoner holdt til forfall	116 503	135 004
-	- Netto realisert og urealisert gevinst/tap obligasjoner holdt til forfall	-6 726	-273
-	Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall	109 777	134 731
-	- Mottatte og opptjente renteinntekter andre obligasjoner til amortisert kost	285 673	246 726
-	- Netto realisert og urealisert gevinst/tap obligasjoner til amortisert kost	2 110	-123
-	Netto inntekter og gevinst/tap obligasjoner til amortisert kost	287 783	246 603
	Netto inntekter fra verdipapirer tilgjengelig for salg		
-	- Netto gevinst ved realisasjon av aksjer	-	45
-	- Netto inntekter og gevinst/tap verdipapirer tilgjengelig for salg	-	45
24 349	26 910 Renteinntekter på utlån og fordringer	350 320	268 011
-82 102	-81 231 Rentekostnader på finansielle forpliktelser	-181 277	-173 188

NOTE 23 – KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Konsernet 2018

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	13, 27	374 433	-	-	-	-	374 433
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	-	-	20 084 983	46 656	20 131 639
Obligasjoner og sertifikater med fast avkastning	13, 24, 25, 26, 27	9 492 132	2 178 012	-	26 714 478	-	38 384 621
Andre finansielle eiendeler	13, 24, 25	-	-	-	1 566 592	-	1 566 592
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 14, 24, 27	-	-	-	-	-	-
Utlån til kunder	13, 14, 24, 27	3 766 129	-	-	-	-	3 766 129
Finansielle derivater	9, 13, 24	-	-	3 349	-	-	3 349
Finansielle eiendeler	13	80 501	-	-	-	-	80 501
Sum finansielle eiendeler		13 713 195	2 178 012	3 349	48 366 052	46 656	64 307 264

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 39	1 285 707	-	-	-	-	1 285 707
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 40	3 759 818	-	-	-	-	3 759 818
Innskudd fra og gjeld til kunder	15, 24, 27, 40	431 912	-	-	-	-	431 912
Finansielle derivater	9, 24	-	-	559 703	-	-	559 703
Finansielle forpliktelser		1 841 941	-	-	-	-	1 841 941
Sum finansielle forpliktelser		7 319 377	-	559 703	-	-	7 879 081

Konsernet 2017

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	13, 27	706 086	-	-	-	-	706 086
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	-	130	18 841 427	118 049	18 959 606
Obligasjoner og sertifikater med fast avkastning	13, 24, 25, 26, 27	8 455 438	2 704 972	-	26 089 967	-	37 250 377
Andre finansielle eiendeler	13, 24, 25	-	-	-	675 564	-	675 564
Utlån til kunder	13, 14, 24, 27	2 628 027	-	-	-	-	2 628 027
Finansielle derivater	9, 13, 24	-	-	51 379	-	-	51 379
Finansielle eiendeler	13	89 125	-	-	-	-	89 125
Sum finansielle eiendeler		11 878 676	2 704 972	51 509	45 606 957	118 049	60 360 164

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 39	1 285 436	-	-	-	-	1 285 436
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 40	2 907 171	-	-	-	-	2 907 171
Innskudd fra og gjeld til kunder	15, 24, 27, 40	338 481	-	-	-	-	338 481
Finansielle derivater	9, 24	-	-	105 922	-	-	105 922
Finansielle forpliktelser		1 006 288	-	-	-	-	1 006 288
Sum finansielle forpliktelser		5 537 375	-	105 922	-	-	5 643 297

Morselskapet 2018

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler				
Bankinnskudd	13, 27	30 869	-	30 869
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	33 335	33 335
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 24, 27	3 133 966	-	3 133 966
Finansielle eiendeler	13	2 682	-	2 682
Sum finansielle eiendeler		3 167 518	33 335	3 200 853

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser				
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 39	283 464	-	283 464
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 40	4 962 784	-	4 962 784
Finansielle forpliktelser		103 216	-	103 216
Sum finansielle forpliktelser		5 349 464	-	5 349 464

Morselskapet 2017

NOK 1 000	Note	Lån og fordringer	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle eiendeler				
Bankinnskudd	13, 27	330 299	-	330 299
Aksjer og andeler	13, 24, 25	-	110 931	110 931
Utlån til kredittinstitusjoner	13, 24, 27	1 832 094	-	1 832 094
Finansielle eiendeler	13	1 869	-	1 869
Sum finansielle eiendeler		2 164 261	110 931	2 275 193

NOK 1 000	Note	Amortisert kost	Tilgjengelig for salg	Sum
Finansielle forpliktelser				
Ansvarlig lån og fondsobligasjoner	15, 27, 39	283 415	-	283 415
Gjeld til kredittinstitusjoner	15, 24, 27, 40	3 994 325	-	3 994 325
Finansielle forpliktelser		968	-	968
Sum finansielle forpliktelser		4 278 707	-	4 278 707

NOTE 24 – VERDSETTELSESHIERARKI

Konsernet 2018	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3		Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata		
NOK 1000					
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	46 144	512		46 656
Verdipapirer- holdt for handelsformål	-	220	-		220
Herav aksjer og andeler	-	220	-		220
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	36 588 583	11 777 249	-		48 365 832
Herav aksjer og andeler	20 084 763	-	-		20 084 763
Herav obligasjoner og sertifikater	16 503 821	10 210 657	-		26 714 478
Herav andre verdipapirer	-	1 566 592	-		1 566 592
Finansielle derivater	-	3 349	-		3 349
Sum eiendeler	36 588 583	11 826 962	512		48 416 057
Finansielle derivater	-	559 703	-		559 703
Herav aksjeinstrumenter	-	17 869	-		17 869
Herav valutainstrumenter	-	539 061	-		539 061
Herav renteinstrumenter	-	2 773	-		2 773
Sum forpliktelser	-	559 703	-		559 703
Avstemming av nivå 3					
FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI		Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer	
Inngående balanse		78 750	-	-	
Reklassifisering		-78 200	-	-	
Netto verdiendring ført over utvidet resultat		-39	-	-	
Utgående balanse		512	-	-	
Total realisert og urealisert gevinst og tap ført over resultatet					
Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer	
Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg		-124 485	-236 290	-556 369	
Sum realisert og urealisert gevinst og tap ført over resultatet		-124 485	-236 290	-556 369	
Total gevinster og tap realiserde og urealisert som er ført over resultatet					
Netto inntekter fra finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer	
		-1 284 748	189 336	-908 586	
Sum urealisert gevinst og tap ført over resultatet		-1 284 748	189 336	-908 586	

Konsernet 2017	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
NOK 1000				
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	39 299	78 750	118 049
Verdipapirer- holdt til handelsformål	-	130	-	130
Herav aksjer og andeler	-	130	-	130
Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatet	33 835 198	11 771 759	-	45 606 957
Herav aksjer og andeler	18 841 427	-	-	18 841 427
Herav obligasjoner og sertifikater	14 993 771	11 096 196	-	26 089 967
Herav andre verdipapirer	-	675 564	-	675 564
Finansielle derivater	-	51 379	-	51 379
Sum eiendeler	33 835 198	11 862 567	78 750	45 776 515
Finansielle derivater	-	105 922	-	105 922
Herav valutainstrumenter	-	105 922	-	105 922
Sum forpliktelser	-	105 922	-	105 922

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	70 931	-	-
Netto verdiendring ført over utvidet resultat	8 619	-	-
Kapitalnedsettelse	-800	-	-
Utgående balanse	-	78 750	-
Total gevinster og tap realiserte og urealisert som er ført over resultatet		Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
	Aksjer og andeler		
Netto innt. fra fin instr til vv over res	2 811 271	778 102	49 520
Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	45		
Sum realisert og urealisert gevinst og tap ført over resultatet	2 811 315	778 102	49 520

Morselskapet 2018	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
NOK 1000				
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	33 312	23	33 335
Sum eiendeler	-	33 312	23	33 335

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	78 223	-	-
Utgående balanse	23	-	-

Morselskapet 2017	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelses-teknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelses-teknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
NOK 1000				
Verdipapirer – tilgjengelig for salg	-	32 708	78 223	110 931
Sum eiendeler	-	32 708	78 223	110 931

Avstemming av nivå 3

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI	Aksjer og andeler	Obligasjoner og sertifikater	Andre verdipapirer
Inngående balanse	69 653	-	-
Netto verdiendring ført over utvidet resultat	8 570	-	-
Utgående balanse	78 223	-	-

VERDSETTELSESHIERARKI - FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER TIL VIRKELIG VERDI

Hoveddelen av selskapets finansielle eiendeler er vurdert til virkelig verdi. Virkelig verdi er det beløpet den enkelte eiendel kan omsettes for i en velordnet transaksjon mellom markedsaktører på måletidspunktet under de gjeldende markedsforhold.

Ved beregning av virkelig verdi benyttes ulike metoder og teknikker avhengig av type finansielle eiendeler og i hvilken grad de handles i aktive markeder. Eiendelene klassifiseres i sin helhet i en av tre verdsettelsesnivåer basert på det laveste nivå av verdsettelsesinformasjon som er betydningsfull for verdsettelsen av eiendelen.

Nivå 1

Kvoterte priser i aktive markeder anses som det beste estimat på en eiendels virkelige verdi. Eiendeler klassifiseres i nivå 1 dersom virkelig verdi er fastsatt basert på priser som er enkelt og regelmessig tilgjengelige og representerer faktiske og regelmessige forekommende markedstransaksjoner på en armlengdes avstand.

Følgende finansielle eiendeler er klassifisert under nivå 1

- Børsnoterte aksjer hvor det er daglig omsetning og andeler i aksje-, obligasjon- og pengemarkedsfond
- Statsobligasjoner og statssertifikater med fast avkastning

Nivå 2

Når kvoterte priser i aktive markeder ikke er tilgjengelige, fastsettes virkelig verdi for eiendelen ved hjelp av verdsettelsesmetoder som baserer seg på observerbare markedsdata. Eiendeler klassifiseres i nivå 2 dersom virkelig verdi er fastsatt med referanse til priser som ikke er kvoterte, men som er observerbare enten direkte (som priser) eller indirekte (derivert fra priser).

Følgende finansielle instrumenter er klassifisert under nivå 2

- Valutaterminer, fremtidige renteaftaler, aksje- og valutawapper hvis virkelig verdi er derivert fra verdien av underliggende instrument
- Obligasjoner og sertifikater som ikke er noterte, eller er noterte, men hvor det ikke forekommer regelmessige transaksjoner. De unoterte instrumentene verdsettes basert på observerbare rentekurver og estimert kredittspread der hvor det er aktuelt

Nivå 3

Når verken kvoterte priser i aktive markeder eller observerbare markedsdata er tilgjengelige, fastsettes virkelig verdi ved hjelp av verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata. Eiendeler klassifiseres i nivå 3 dersom virkelig verdi er fastsatt uten å være basert på verken kvoterte priser i aktive markeder eller observerbare markedsdata.

Konsernet har en helt ubetydelig post klassifisert under nivå 3.

Bevegelser mellom nivåene skjer når karakter rundt input til verdsettelse endrer seg.

NOTE 25 – VERDIPAPIRER TIL VIRKELIG VERDI

Konsernet

Aksjer og andeler		2018	2017
NOK 1 000		Bokført verdi/ virkelig verdi	Bokført verdi/ virkelig verdi
Aksjer og andeler til virkelig verdi		20 084 983	18 841 557
Obligasjoner og sertifikater		2018	2017
NOK 1 000		Bokført verdi/ virkelig verdi	Bokført verdi/ virkelig verdi
	Risikovekting		
Norske			
Stats og statsgaranterte	0%	776 014	904 664
Kredittforetak og bank	10%	1 977 853	2 341 661
Kommuner og fylker	20%	726 028	577 869
Kredittforetak og bank	20%	2 435 628	2 719 838
Obligasjonsfond	20%	6 962 025	5 865 151
Pengemarkedsfond	20%	5 121 785	3 445 960
Obligasjonsfond	50%	1 785 588	2 112 037
Kredittforetak og bank	100%	260 535	498 581
Pengemarkedsfond	100%	475 749	221 696
Industriforetak	100%	964 530	1 097 232
Sum norske obligasjoner og sertifikater		21 485 736	19 784 689
Utenlandske			
Stats og statsgaranterte	0%	311 149	258 587
Utenlandske obligasjoner med pantsikkerhet	10%	1 088 828	856 218
Kommuner og fylker	20%	110 071	207 454
Kredittforetak og bank	20%	686 162	423 535
Obligasjonsfond	20%	1 052 610	934 780
Obligasjonsfond	100%	-	1 250 896
Kredittforetak og bank	100%	167 418	828 080
Industriforetak	100%	1 812 503	1 545 728
Sum utenlandske obligasjoner og sertifikater		5 228 742	6 305 278
Sum obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi		26 714 478	26 089 967
Andre verdipapirer		2018	2017
NOK 1000		Bokført verdi/ virkelig verdi	Bokført verdi/ virkelig verdi
Hedgefond		24	24
Andre finansielle eiendeler		1 566 568	675 540
Sum andre finansielle verdipapirer til virkelig verdi		1 566 592	675 564
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		48 366 052	45 607 087

NOTE 26 - OBLIGASJONER MÅLT TIL AMORTISERT KOST

Konsernet	Risiko vekting	2018		2017	
		Balanseført verdi	Virkelig verdi	Balanseført verdi	Virkelig verdi
NOK 1000					
Stats og statsgaranterte	0%	237 680	259 687	206 744	235 140
Norske og utenlandske obligasjoner med pantsikkerhet	10%	2 526 159	2 697 546	2 408 613	2 636 296
Kommuner, fylker, stats og statsgaranterte	20%	2 291 776	2 298 085	2 043 243	2 074 497
Kredittforetak og bank	20%	3 706 526	3 822 956	3 642 640	3 816 163
Stats og statsgaranterte	50%	-	-	-	-
Kredittforetak og bank	100%	244 472	246 711	379 583	388 233
Industrilån	100%	2 663 530	2 689 527	2 479 587	2 557 831
Sum obligasjoner		11 670 144	12 014 511	11 160 410	11 708 159
<i>Herav børsnoterte papirer</i>		<i>10 201 290</i>	<i>10 532 397</i>	<i>9 578 635</i>	<i>10 087 361</i>

Morselskapet

Morselskapet hadde ikke obligasjoner målt til amortisert kost i 2018 og 2017.

NOTE 27 - VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER VURDERT TIL AMORTISERT KOST

Morselskapet				Konsernet			
2018		2017		2018		2017	
Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER							
3 133 966	3 133 966	1 832 094	1 832 094	-	-	-	-
-	-	-	-	3 766 129	3 766 129	2 628 027	2 628 027
-	-	-	-	11 670 144	12 014 511	11 160 410	11 708 159
30 869	30 869	330 299	330 299	374 433	374 433	706 086	706 086
3 164 836	3 164 836	2 162 393	2 162 393	15 810 705	16 155 073	14 494 523	15 042 273
FORPLIKTELSER							
4 962 784	4 962 784	3 994 325	3 994 325	3 759 818	3 759 818	2 907 171	2 907 171
-	-	-	-	431 912	431 912	338 481	338 481
283 464	283 464	283 415	283 415	1 285 707	1 285 707	1 285 436	1 285 436
5 246 248	5 246 248	4 277 740	4 277 740	5 477 437	5 477 437	4 531 088	4 531 087
731 000		731 000		731 000		731 000	
1 400 000		1 400 000		1 774 454		1 766 751	
-		-		105 000		105 000	

Amortisert kost innebærer verdsetting av balansepostene etter opprinnelig avtalte kontantstrømmer, eventuelt justert for verdiforringelse. Slike verddivurderinger vil ikke alltid gi verdier som er i samsvar med markedets vurdering av de samme instrumenter. Avvik kan skyldes forskjellige oppfatninger om makroutsikter, markedsforhold, risikoforhold og avkastningskrav, samt avvik i tilgang på presis informasjon.

Tabellene ovenfor gir en oversikt over beregnet virkelig verdi av poster som er bokført til amortisert kost. Verdien er beregnet med utgangspunkt i interne modeller som beregner en teoretisk verdi da det ikke finnes aktive markeder, eller sammenligning mellom priser på

instrumentene i porteføljen i forhold til siste tilgjengelige transaksjonspriser. I tilfeller hvor det ikke er relevant prisinformasjon tilgjengelig, er det benyttet et anslag basert på skjønn. Verdsetting til virkelig verdi, er etter sin natur beheftet med betydelig usikkerhet.

OBLIGASJONER TIL AMORTISERT KOST

Obligasjoner som holdes til forfall

Det foreligger ingen objektive indikasjoner på at det har skjedd tap ved verdifall i 2018. I tillegg til en kontinuerlig vurdering av de ulike plasseringene, avholdes det formelle, kvartalsvise verddivurderingsmøter der eksponeringen gjennomgås i detalj med sikte på å avdekke endringer i underliggende risiko. Endringer i kredittvurderinger, endringer i rente og kredittpåslag samt spesifikk makrorisiko er viktige parametere for å vurdere om det har skjedd tap ved verdifall i 2018.

Utlån og fordringer som måles til amortisert kost

I tillegg til en kontinuerlig vurdering av om det har skjedd endringer i verdien av instrumenter som inngår i utlån og fordringer, avholdes det formelle, kvartalsvise verddivurderingsmøter der eksponeringen gjennomgås i detalj med sikte på å avdekke endringer i underliggende risiko. Sentralt for å vurdere verdien, er kredittvurderinger og sannsynligheter for mislighold samt endringer i rente og kredittpåslag.

GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER OG INNSKUDD FRA KUNDER

Gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder er vurdert til amortisert kost. Noen mindre innskudd med aksjeindekserte avkastning (BMB) er vurdert til virkelig verdi. Virkelig verdi av p.t.-prisede innskudd er derfor satt lik amortisert kost.

VERDIPAPIRGJELD OG ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Verdipapirgjeld til fast rente er vurdert til virkelig verdi, mens verdipapirgjeld til flytende rente og ansvarlig lånekapital er vurdert til amortisert kost. Verdsettingen av gjeld vurdert til amortisert kost er basert på innhentet informasjon fra meglere ("broker quotes") eller beregnet pga. rentekurver innhentet fra Reuters. Verdi ved antatt nytstedelse er lagt til grunn, på tilsvarende måte som for utlån.

Konsernet 2018	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	3 133 966	-	-	3 133 966
Obligasjoner til amortisert kost	-	12 014 511	-	12 014 511
Sum finansielle eiendeler	3 164 836	12 621 158	-	15 785 994
Gjeld til kredittinstitusjoner	4 962 784	-	-	4 962 784
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	266 039	-	266 039
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	-	1 002 243	283 464	1 285 707
Sum finansielle forpliktelser	4 962 784	1 268 282	283 464	6 514 530

NOTE 28 - INVESTERINGER I DATTERSELSKAPER

2018

Selskaper	NOK 1 000	Forretningskontor	Andel i %	Aksjekapital	Pålydende per aksje	Bokført verdi
SpareBank 1 Forsikring AS		Oslo	100	348 400	200	3 832 091
SpareBank 1 Skadeforsikring AS		Oslo	100	132 000	100	2 080 632
LOfavør AS		Oslo	51	150	50	816
ODIN Forvaltning AS		Oslo	100	9 238	1 000	185 045
SpareBank 1 Factoring AS		Ålesund	100	73 892	568	366 660
SpareBank 1 Portefølje AS		Oslo	100	56 108	432	206 827
Conecto AS		Oslo	100	15 378	40	184 293
SpareBank 1 Spleis		Oslo	100	500	1	47 672
Sum investering i datterselskaper						6 904 035

2017

Selskaper	NOK 1 000	Forretningskontor	Andel i %	Aksjekapital	Pålydende per aksje	Bokført verdi
SpareBank 1 Forsikring AS		Oslo	100	348 400	200	3 620 538
SpareBank 1 Skadeforsikring AS		Oslo	100	132 000	100	2 080 632
LOfavør AS		Oslo	51	150	50	816
ODIN Forvaltning AS		Oslo	100	9 238	1 000	185 045
SpareBank 1 Factoring AS		Oslo	100	73 892	568	366 660
SpareBank 1 Portefølje AS		Oslo	100	56 108	432	206 827
Conecto AS		Oslo	100	15 378	40	271 293
Sum investering i datterselskaper						6 731 810

SpareBank 1 Portefølje AS ble fisjonert ut fra SpareBank 1 Gruppen Finans AS pr 26.09.2017.

I den forbindelse skiftet SpareBank 1 Gruppen Finans AS navn til SpareBank 1 Factoring AS.

NOTE 29 - INVESTERINGER I TILKNYTTETE SELSKAP

EIERANDEL I TILKNYTTETE SELSKAP

2018

NOK 1 000	SpareBank 1		Sum eierandel i tilknyttede selskaper
	Banksamarbeidet DA	Eiendomsverdi AS	
Per 01.01	15 974	-	15 974
Økning /nedgang eierandel	-	114 476	114 476
Resultatandel fra tidligere år	245	-1 634	-1 389
Per 31.12	16 219	112 842	129 061

2017

NOK 1 000	SpareBank 1		Sum eierandel i tilknyttede selskaper
	Banksamarbeidet DA	Eiendomsverdi AS	
Per 01.01	13 849	-	13 849
Resultatandel	2 125	-	2 125
Per 31.12	15 974	-	15 974

Stemmeandel er lik eierandel. Forretningskontoret til SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er i Oslo.

FINANSIELL INFORMASJON OM TILKNYTTETE SELSKAP

2018

NOK 1 000	SpareBank 1	
	Banksamarbeidet DA	Eiendomsverdi AS
Eiendeler	1 162 898	114 998
Gjeld	1 000 703	40 286
Inntekter	1 252 387	121 936
Resultat etter skatt	2 450	43 644
Eierandel	10%	25%

2017

NOK 1 000	SpareBank 1	
	Banksamarbeidet DA	Eiendomsverdi AS
Eiendeler	1 041 639	-
Gjeld	902 482	-
Inntekter	901 575	-
Resultat etter skatt	12 688	-
Eierandel	10%	-

MORSELSKAPET HAR FØLGENDE FORDRING OG GJELD TIL TILKNYTTETE SELSKAP

NOK 1000	2018	2017
Fordring Eiendomsverdi AS	-	-
Fordring SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	386	-
Sum fordring til tilknyttede selskap	386	-

INVESTERING I TILKNYTTETE SELSKAP I MORSELSKAPET SPAREBANK 1 GRUPPEN AS

NOK 1 000	2018	2017
Andeler i Eiendomsverdi AS	114 476	-
Andeler i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	10 147	10 147
Sum aksjer og andeler i tilknyttede selskap	124 622	10 147

Andel i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA er i morselskapets regnskap, etter overgang til IFRS, ført til opprinnelig kost og testet for nedskrivning.

Ved utgangen av 2018, samt ved utgangen av 2017 er det ikke funnet grunnlag for nedskrivning.

NOTE 30 – INVESTERINGSEIENDOMMER

Konsernet

SpareBank 1 Gruppens totale eiendomsportefølje utgjorde 216 256 m² fordelt på 20 eiendommer per 31. desember 2018. Av dette bruker SpareBank 1 Gruppen 33 669 m² i egen virksomhet. Samlet ledighetsgrad er ca 6 prosent. Vektet gjenværende leietid for hele porteføljen er 6,2 år. I note 3 «Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper» er sensitivitet nærmere omtalt.

NOK 1 000	2018	2017
Anskaffelseskost per 01.01.	3 804 364	3 706 237
Korreksjon anskaffelseskost IB	-	-
Omarbeidet anskaffelseskost IB	3 804 364	3 706 237
Årets tilgang	402 300	98 128
Årets avgang	-25 246	-
Anskaffelseskost per 31.12.	4 181 418	3 804 364
Akkumulert verdiregulering per 01.01.	1 359 362	777 508
Korreksjon akkumulert verdiregulering IB	60 746	-
Omarbeidet akkumulert verdiregulering IB	1 420 108	777 508
Årets verdiregulering	361 911	581 854
Akkumulert verdiregulering per 31.12.	1 782 018	1 359 362
Balansført verdi per 31.12.	5 963 436	5 163 726

INVESTERINGSEIENDOMMER FORDELT PÅ GEOGRAFISKE OMRÅDER

2018

NOK 1 000	By/område	Areal m ²	Leieinntekt	Opphørstids- punkt gj.sn. leieforhold	Historisk kostpris	Bokført verdi
TYPE BYGG						
Butikker og kjøpesenter	Oslo	19 370	29 274	2025	344 197	395 969
Kontoreiendom	Oslo	136 825	221 510	2020-2024	2 804 060	4 170 512
Øvrige eiendommer	Østlandet	49 178	74 593	2023-2035	956 118	1 396 955
Sum		205 373	325 376	-	4 104 375	5 963 437

2017

NOK 1 000	By/område	Areal m ²	Leieinntekt	Opphørstids- punkt gj.sn. leieforhold	Historisk kostpris	Bokført verdi
TYPE BYGG						
Butikker og kjøpesenter	Oslo	19 370	27 407	2021	344 067	392 891
Kontoreiendom	Oslo	136 825	209 374	2017-2022	2 717 200	3 679 087
Øvrige eiendommer	Østlandet	51 682	79 950	2022-2035	743 097	1 091 748
Sum		207 877	316 731	-	3 804 364	5 163 726

Verdsettelsehierarki

Konsernet 2018	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	Sum
	Kvoterte priser i aktive markeder	Verdsettelsesteknikk basert på observerbare markedsdata	Verdsettelsesteknikk basert på ikke observerbare markedsdata	
Investeringseiendom	-	-	5 963 437	5 963 437
Sum eiendeler	-	-	5 963 437	5 963 437

Avstemming av nivå 3	Investeringseiendom
Inngående balanse	5 224 472
Netto gevinst/tap resultatført	361 911
Tilgang/kjøp	402 300
Avhending	-25 246
Overført fra nivå 1 eller 2	-
Overført til nivå 1 eller 2	-
Utgående balanse	5 963 436
Realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet	
Netto inntekter fra investeringseiendommer	361 911
Sum realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet	361 911
Verdiendring ført over resultatet	
Netto inntekter fra investeringseiendommer	361 911
Sum verdiregulering ført over resultatet	361 911

Konsernet 2017	NIVÅ 1	NIVÅ 2	NIVÅ 3	
		Verdsettelsesteknikk	Verdsettelsesteknikk	
	Kvoterte priser i	basert på observerbare	basert på ikke	
	aktive markeder	markedsdata	observerbare	
			markedsdata	Sum
Investeringseiendom	-	-	5 163 726	5 163 726
Sum eiendeler	-	-	5 163 726	5 163 726

Avstemming av nivå 3	Investeringseiendom
Inngående balanse	4 483 744
Netto gevinst/tap resultatført	581 854
Tilgang/kjøp	98 128
Avhending	-
Overført fra nivå 1 eller 2	-
Overført til nivå 1 eller 2	-
Utgående balanse	5 163 726
Realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet	
Netto inntekter fra investeringseiendommer	156 336
Sum realisert gevinst/tap og verdiregulering ført over resultatet	156 336
Verdiendring ført over resultatet	
Netto inntekter fra investeringseiendommer	581 854
Sum verdiregulering ført over resultatet	581 854
Overføring mellom nivå 1 og 2	
Overført fra nivå 1 til nivå 2	-
Overført til nivå 1 fra nivå 2	-

VERDIVURDERING

Investeringseiendommene bokføres til virkelig verdi. Etter IFRS er virkelig verdi den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet.

Selskapene benytter en intern kontantstrømsmodell for å beregne virkelig verdi for eiendommene. I modellen estimeres en 30-års kontantstrøm på basis av forventede fremtidige kostnader og inntekter for hver enkelt eiendom. Etter utløpet av det 30. året i kontantstrømmen er det beregnet en sluttverdi. Kontantstrøm inklusive sluttverdien inflateres med forventet prisvekst og diskonteres med et avkastningskrav som består av risikofri rente og et risikopåslag. Risikopåslaget er satt individuelt for hver enkelt eiendom.

Mer om de viktigste forutsetningene:

LEIEINNTEKTER

For kontorarealer, som utgjør den største arealtypen i porteføljen, benytter konsernet en egen separat modell for å estimere forventet langsiktig kontantstrøm etter utløp av dagens leiekontrakter. Prishistorikk fra reelle kontraktsinngåelser for den enkelte eiendom inngår i datagrunnlaget for å estimere forventet fremtidig leie for arealet. De forventede leieprisene er basert på et definert kartutsnitt, hvor data på løpende markedsleier per kvadratmeter bruttoareal er hentet ut. Det definerte kartutsnittet vil gi et presist bilde på relevante leiepriser i et område. Videre er de løpende leiene i hvert kartutsnitt inndelt i 4 kvartiler. For å få en ytterligere presis vurdering av forventet leie er hver eiendom plassert i én kvartil. Kvartilinndelingen er hovedsakelig basert på historiske kontrakter for eiendommen, men også kalibrert for strategi og forventet utvikling av eiendommen.

For arealtyper som ikke dekkes av leieprisstatistikk, benyttes selskapets egne vurderinger for å finne forventet fremtidig inntekt.

KOSTNADER

Gjennomsnittlige historiske driftskostnader og selskapenes forventninger per eiendom inngår for å estimere forventede kostnader. Som et anslag for forventede eierkostnader på lang sikt benyttes statistikk fra OPAK og Basale. Dersom de historiske kostnadene har vært spesielt høye eller spesielt lave, benyttes ytterpunktene i OPAK/Basale sine anslag for normale eierkostnader for år 1 i kontantstrømmen. Eierkostnadene antas å være stigende med eiendommens alder og vokser lineært til OPAK/Basale anslag for høye eierkostnader over kontantstrømmens lengde.

AVKASTNINGSKRAV

Avkastningskravet består av risikofri rente som endres over kontantstrømmen og risikopåslag som gjelder individuelt for hver eiendom.

RISIKOFRI RENTE

Observasjoner fra transaksjonsmarkedet tyder på at eiendom er lite sensitive til endringer i markedsrentene. I stedet er det langsiktige forventninger til rentenivået som synes å ligge til grunn for eventuelle prisendringer for eiendom. Grunnen til dette kan være at selv de lengste markedsrentene er relativt korte i forhold til forventet varighet på en næringseiendom. Selskapene har valgt å benytte en 10-års swaprente for de første 10 årene i kontantstrømmen, og en antatt langsiktig normalrente på 5 % for de siste 10 årene og for sluttverdien. For årene imellom, fra år 10 til år 20, er det benyttet interpolering mellom de to rentene.

RISIKOPÅSLAG

Selskapene benytter et kategoriseringsverktøy for å anslå risikopåslagene per eiendom. Beliggenhet, kontraktslengde og antatt grad av syklisk karakter i kontantstrømmen til den enkelte eiendom inngår som elementer for å plassere eiendommens vektete risikoegenskaper på en poengskala. Eiendommens plassering på poengskalaen benyttes til å finne eiendommens spesifikke risikopåslag innenfor et spenn mellom antatt høyt og lavt risikopåslag i markedet. Dette spennet blir kalibrert mot observerte nøkkeltall fra transaksjonsmarkedet. Kategoriseringen og kalibreringen skal til sammen bidra til markedsmessig og konsistent verddivurdering til virkelig verdi, både på tvers av eiendommene og over tid.

EKSTERN VERDIVURDERING

Parallelt med intern verddivurdering blir det utført ekstern verddivurdering for utvalgte eiendommer i porteføljen for å avstemme markedsutviklingen i perioden. Samtidig er dette en mulighet for å sjekke og diskutere rimeligheten av verdinivåene og eventuelt forutsetningene som inngås i vurderingen mot andre. Utvalget er trukket tilfeldig av forhåndsdefinert antall eiendommer. Det er planen at utvalget for ekstern vurdering rulleres over en periode på 3 år, dog med en viss overlapp med halvårlige intervall for ekstern vurdering.

LATENT SKATT

I forbindelse med verddivurderingen av investeringseiendommene i SpareBank 1 Forsikring er effekten av latent skatt beregnet utenom verddivurderingsmodellen. Latent skatt oppstår som følge av at man eier aksjer i et eiendomsselskap og ikke eiendommene direkte. Latent skatt er beregnet med 7 % av differansen mellom virkelig verdi og skattemessig verdi, redusert ned bokført utsatt skatt i selskapsregnskapene for eiendommene. Dette er i henhold til normal bransjepraksis. Nettoeffekten reduserer virkelig verdi av investeringseiendommene.

UTSATT SKATT

Det beregnes utsatt skatt på merverdien av eiendommene i SpareBank 1 Skade konsern.

MORSELSKAPET

Morselskapet hadde ikke investeringseiendommer i 2017 og 2018.

NOTE 31 – EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

2018

Morselskapet		Konsernet		
Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	NOK 1000	Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	Bygning og annen fast eiendom	Totalt
-	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 01.01	325 481	1 277 989	1 603 470
-	Tilgang	27 046	6 541	33 587
-	Avgang	-	-543	-543
-	Verdiregulering	-	63 137	63 137
-	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 31.12	352 527	1 347 124	1 699 651
-	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	226 058	189 542	415 600
-	Årets avskrivning	33 124	56 354	89 478
-	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	259 182	245 895	505 078
-	Balanseført verdi per 31.12.	93 344	1 101 229	1 194 574

Dersom bygning eller annen fast eiendom ble vurdert til historisk kost ville balanseførte verdier vært som følger:

Balanseført verdi ved historisk kost	568 139
Verdireguleringsreserve per 31.12.18	526 663

SIKKERHETSSTILLELSE

Selskapet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

UTNYTTEDE DRIFTSMIDLER

Av aktiverte bygninger var 0,15 % ledig.

2017

Morselskapet		Konsernet		
Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	NOK 1000	Maskiner, inventar, transportmidler og kunst	Bygning og annen fast eiendom	Totalt
-	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 01.01	300 204	1 096 729	1 396 932
-	Tilgang	24 969	4 618	29 587
-	Avgang	1	-373	-372
-	Verdiregulering	-	177 016	177 016
-	Omregningsdifferanse	307	-	307
-	Anskaffelseskost eller regulert verdi per 31.12	325 481	1 277 989	1 603 470
-	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	190 423	145 893	336 316
-	Årets avskrivning	35 331	46 966	82 297
-	Årets avgang nedskrivning	-	-3 318	-3 318
-	Omregningsdifferanse	305	-	305
-	Akkumulert avskrivning og nedskrivning per	226 058	189 542	415 600
-	Balanseført verdi per 31.12.	99 423	1 088 448	1 187 870

Dersom bygning eller annen fast eiendom ble vurdert til historisk kost ville balanseførte verdier vært som følger:

Balanseført verdi ved historisk kost	617 615
Verdireguleringsreserve per 31.12.	463 527

SIKKERHETSSTILLELSE

Selskapet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

UUTNYTTEDE DRIFTSMIDLER

Av aktiverte bygninger var 0,15 % ledig.

NOTE 32 – GOODWILL

2018 NOK 1 000	2018			2018	2017
	Hist. kost	Tilgang	Nedskrivinger	Bokført verdi	Bokført verdi
Goodwill ved kjøp av SpareBank 1 Forsikring AS	378 656	-	-	199 953	199 953
Goodwill ved kjøp av 49 % av ODIN Forvaltning AS	158 263	-	-	79 131	79 131
Goodwill ODIN ved oppkjøp av Rahastotori/Fondex	50 060	-	-	25 700	25 700
Goodwill ved kjøp av SpareBank 1 Skadeforsikring AS	553 616	-	-	264 003	264 003
Goodwill SpareBank 1 Factoring AS	10 245	-	-	10 245	10 245
Goodwill ved kjøp av Confide AS	596	596	-	596	-
Goodwill ved kjøp av Conecto AS	205 882	-	-71 613	110 687	182 300
Sum goodwill	1 357 318	596	-71 613	690 315	761 332

Ved overtakelse av kontroll i et foretak (virksomhetssammenslutning) blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi i samsvar med IFRS 3R. En positiv differanse mellom virkelig verdi av kjøpsvederlaget og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppføres som goodwill, mens en eventuell negativ differanse inntektsføres ved kjøpet. Goodwill oppstår som differanse mellom virkelig verdi av vederlaget ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser. Goodwill er antatt å ha ubegrenset levetid. Oppkjøp av et selskap er blant annet basert på strategisk tilpasning og antatt økonomisk lønnsomhet over lang tid. Goodwill fordeles på kontantstrømsgenerende enheter. Goodwill avskrives ikke, men er gjenstand for en årlig nedskrivningstest med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall, i samsvar med IAS 36.

Fastsettelse av gjenvinnbart beløp:

Det brukes likviditetsprognoser (etter skatt) basert på 5 års fremskrivninger. Gjenvinnbart beløp på balansedagen beregnes årlig for goodwill som har en ubestemt utnyttbar levetid. Verdien av de ulike kontantstrømsgenerende enhetene er vurdert per 31. desember 2018. Det er benyttet estimerte fremtidige resultatprognoser for produkselskapene. I tillegg trekkes inn forhold som utbyttepolitikk, eierstruktur og distributørene av forsikringsprodukter.

Det kan legges til grunn at det for SpareBank 1 Gruppen konsern vil være en betydelig variasjon i verdiene med hensyn til om verddivurderingen foretas med utgangspunkt i «going concern» eller som en del av en strukturtransaksjon. For alle kontantgenererende enheter utenom datterselskapet Conecto overstiger gjenvinnbart beløp de balanseførte verdiene, og analysen indikerer derfor at nedskrivning ikke er nødvendig.

Vedlagt følger en tabell knyttet til sensitiviteten til forutsetningene som ligger til grunn for verdiberegningen:

Sensitivitet	Avkastningskrav prognose periode	Terminalvekst	1% økning i avkastningskrav	10% endring i netto kontantstrøm
ODIN Forvaltning AS	8,0 %	2,5 %	MNOK 164	MNOK 113
Conecto AS	8,0 %	2,5 %	MNOK 29	MNOK 18
SpareBank 1 Portefølje AS	8,0 %	1,5 %	MNOK 73	MNOK 58
SpareBank 1 Factoring AS	8,0 %	2,5 %	MNOK 84	MNOK 56
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	7,0 %	2,5 %	MNOK 1893	MNOK 1070
SpareBank 1 Forsikring AS	7,0 %	2,5 %	MNOK 1597	MNOK 875
Lofavør AS	8,0 %	0,0 %	MNOK 1	MNOK 0,9

AVKASTNINGSKRAV

Avkastningskravet (k) til egenkapitalen er basert på CAPM-modellen:

$$k = r_f + MRP \times \beta$$

Risikofri rente (r_f) antas å være 3 %. Markedsrisikopremien (MRP) forutsettes å være 5 %. Beta (β) antas for de fleste selskapene å være 1.

TERMINALVERDI

Vi antar uendelig levetid for selskapene, som betyr at det ligger betydelig selskapsverdi i tiden etter den eksplisitte prognoseperioden på fem år. Denne verdien fremkommer som et terminalledd, der det forutsettes evigvarende kontantstrømmer. Verdien er videre en funksjon av normalisert kontantstrøm, vekst og avkastningskrav. Nominell vekst antas i evighetsperspektivet å være 2,5 % for de fleste selskaper.

NOTE 33 – ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER

2018

NOK 1 000	IT-systemer i bruk	Lisenser	Forsikringssystem under utvikling	Kunde relasjoner	Merkevarer	Software	Totalt
Anskaffelseskost per 01.01.	521 754	102 564	5 148	23 318	5 269	6 806	664 859
Årets tilgang	24 418	7 802	3 014	-	-	27 653	67 247
Herav utviklet internt	19 788	-	3 014	-	-	27 653	50 456
Herav kjøpt separat	4 630	7 802	-	-	-	-	16 791
Årets avgang	-304	-	-	-	-	-	-304
Anskaffelseskost per 31.12.18	545 868	110 366	8 163	23 318	5 269	34 459	731 802
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 01.01.	319 467	76 118	-	23 318	-	-	418 903
Årets avskrivning	52 293	7 277	-	-	-	3 529	63 128
Årets nedskrivning	21 684	-	-	-	-	-	21 684
Årets avgang avskrivning	-202	-	-	-	-	-	-202
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 31.12.18	393 241	83 395	-	23 318	-	3 529	503 513
Balanseført verdi per 31.12.18	152 626	26 971	8 163	-	5 269	30 930	228 289

2017

NOK 1 000	IT-systemer i bruk	Lisenser	Forsikringssystem under utvikling	Kunde relasjoner	Merkevarer	Software	Totalt
Anskaffelseskost per 01.01.	457 882	95 272	5 148	23 318	5 269	5 972	592 861
Årets tilgang	68 461	7 962	-	-	-	834	77 257
Herav utviklet internt	59 218	-	-	-	-	834	60 051
Herav kjøpt separat	9 243	7 962	-	-	-	-	17 206
Årets avgang	-4 589	-670	-	-	-	-	-5 259
Anskaffelseskost per 31.12.	521 754	102 564	5 148	23 318	5 269	6 806	664 859
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 01.01.	260 508	70 913	-	23 180	-	-	354 601
Korr akkumulert avskrivning og nedskrivning per 01.01.	-	-	-	-	-	-	-
Omarbeidet avskrivning og nedskrivning per 01.01.	260 508	70 913	-	23 180	-	-	354 601
Årets avskrivning	61 208	5 205	-	138	-	-	66 552
Årets avgang avskrivning	-2 250	-	-	-	-	-	-2 250
Omrregningsdifferanse	-	-	-	-	-	-	-
Akkumulert avskrivning og nedskrivning per 31.12.	319 467	76 118	-	23 318	-	-	418 903
Balanseført verdi per 31.12.	202 287	26 446	5 148	-	5 269	6 806	245 956

NOTE 34 – DRIFTSKOSTNADER

Morselskapet		Konsernet	
2018	2017 NOK 1 000	2018	2017
49 672	53 632	1 280 700	1 201 699
907	1 745	207 546	166 185
6 344	5 760	112 750	127 409
30 886	7 715	607 196	481 507
87 809	68 852	2 208 192	1 976 799
	Sum driftskostnader		
	Godtgjørelse til revisor		
254	238	2 327	2 224
-	-	42	174
33	-	408	342
8	-	674	673
	Godtgjørelse til revisor er oppgitt inklusive merverdiavgift.		
	Personalkostnader		
26 491	22 729	944 208	942 223
2 003	2 890	5 168	3 817
7 035	7 531	95 728	56 302
5 960	14 386	114 694	100 274
-	-	31 639	12 454
183	1 224	33 057	31 832
8 000	4 872	56 206	54 798
49 672	53 632	1 280 700	1 201 699
	Sum personalkostnader		
	Spesifikasjon av pensjonskostnader		
3 731	320	109 560	64 901
2 229	14 066	5 135	35 373
5 960	14 386	114 694	100 274
	Sum pensjonskostnader		

NOTE 35 – SKATT

Sammenheng mellom resultat før skattekostnad og skattegrunnlag

Morselskapet		Konsernet	
2018	2017 NOK 1 000	2018	2017
1 868 787	1 793 278	1 384 421	2 209 686
28 118	1 733	2 069 799	-960 551
-	-	-1 546 834	31 104
-2 026 351	-1 923 946	-294 433	-780 233
811 676	1 442 920	-	-
15 791	-13 099	-	-
-	-25 465	-30 945	-26 951
698 020	1 275 421	1 582 007	473 056
	Grunnlag for betalbar skatt i resultat		
-273 788	-	-	-
-	-	-	-6 614
424 232	1 275 421	1 582 007	466 442
	Grunnlag for betalbar skatt i balansen		
106 058	318 855	377 710	117 819
57 470	2 841	-491 536	234 642
	Betalbar skatt		
	Endring i utsatt skattefordel/utsatt skatt		

-	- Endring i utsatt skattefordel/utsatt skatt - effekt skattesats	620	342
-	- Skatteandel avgitt konsernbidrag	-	1
-	- For lite/mye avsatt skatt tidligere år	-7 737	42 759
6 209	2 024 Øvrige skatteeffekter netto	25 746	2 803
169 737	323 720 Skattekostnad(+)/skatteinntekt (-)	-95 196	398 365
169 737	323 720 Skatt før andre resultatkomponenter	-95 196	398 365
-5 441	-2 024 Skatt på andre resultatkomponenter	35	7 842
	<i>Herav skatt knyttet til:</i>		
-5 441	-2 024 <i>Estimatavvik i pensjonsavtalen</i>	-5 441	-1 288
-	- <i>Revaluering eiendom</i>	15 784	44 254
-	- <i>Justering av forsikringsforpliktelser</i>	-10 309	-35 173
-	- <i>Verdiendring aksjer tilgjengelig for salg</i>	-	-
-	- <i>Endring i utsatt skattefordel/utsatt skatt - endret sats</i>	-	49
164 296	Skattekostnad/skatteinntekt inkludert andre resultatkomponenter	-95 162	406 207
	Utsatt skatt/utsatt skattefordel per 31.12		
-	- Anleggsmidler	110 775	349 209
-	- Verdipapirer	7 415	509 176
	Konto for utsatt inntektsføring		326 639
-	- Forsikringsmessige avsetninger som er egenkapital	12 787	-15 955
-	- Gevinst og tapskonto	684 029	1)
	Øvrige endringer	281 433	306 191
-	- Sum utsatt skatt	1 096 440	1 475 259
-5 961	-8 244 Anleggsmidler	-35 832	-27 126
	Verdipapirer	-3 871	93
-	- Fordringer	-6 661	-3 022
-	- Avsetninger	-429	-2 723
-23 938	-14 625 Usikret lederpensjon	-27 731	-19 135
	Øvrige endringer	-	-
-29 898	-22 869 Sum utsatt skattefordel	-74 524	-51 913
	Utsatt skattefordel knyttet til fremførbart skattemessig underskudd		
-36 181	-32 234	-	-
-66 080	-55 103 Utsatt skatt/skattefordel	1 021 916	1 423 346
-66 080	-55 103 Utsatt skattefordel	1 021 916	1 423 346
-	- Ikke balanseført utsatt skattefordel	4 872	-
-66 080	-55 103 Netto utsatt skatt(+)/utsatt skattefordel(-)	1 026 788	1 423 346
	Avstemming av skattekostnad/skatteinntekt		
467 197	448 319 25 % av resultat før skatt	341 134	542 258
-506 588	-480 986 Permanente forskjeller	-69 181	-195 063
	Effekt overgnagsregel/endring i skattesats	-417 824	-289
202 919	360 730 Skatt av mottatt konsernbidrag	-	-
	-6 366 Korreksjon tidligere år	-7 735	36 066
6 209	2 024 Føring direkte mot egenkapitalen	6 209	-459
-	- Øvrige forskjeller	52 200	15 852
-	- Endring utnyttelse av fremførbart utbyttegodtgjørelse	-	-
169 737	323 720 Beregnet skattekostnad(+)/skatteinntekt(-)	-95 196	398 365

Utsatt skattefordel i morselskapet er ført opp i balansen da fremskrivninger av resultater fra datterselskaper tilsier at morselskapets skatteposisjoner utnyttes årlig.

- 1) Konsernets betalbare skatt i 2018 er redusert med skatteeffekten av konsernbidragene da SpareBank 1 Gruppen mener at det er sannsynlig at forslag til vedtakene om konsernbidrag godkjennes, selv om konsernbidragene først blir regnskapsført i vedtaksåret. Utsatt skatt er økt tilsvarende. Bakgrunnen for at det i utgangspunktet ikke er oppført noen betalbar skatt i balansen til SpareBank 1 Gruppen AS i 2018 er at den er resultatført og gjort opp i 2018. Det blir ikke vedtatt konsernbidrag før i påfølgende år, den betalbare skatten vil oppstå etter generalforsamlingen og gjøres opp i samme år. Vi har imidlertid valgt å vise den betalte skatten i note.

NOTE 36 - LØNN OG ANNEN GODTGJØRELSE TIL ADMINISTRERENDE DIREKTØR OG LEDENDE ANSATTE

NOK 1 000	Lønn/ honorar ¹⁾	Utbetalt bonus 2)	Annen godtgjørelse 3)	Periodisert pensjonskostnad
LEDELSEN				
Turid Grotmoll	4 865	162	179	1 194
Torbjørn Martinsen	4 512	162	146	686
Sigurd Aune	3 490	112	152	489
Sum 2018	12 868	435	476	2 369
Sum 2017	11 138	689	527	3 297

¹⁾ Lønn/honorar er utbetalt lønn/honorar i regnskapsåret 2018.

²⁾ Gjelder utbetaling av utsatt bonus. Bonusordningen ble avvirket i 2015.

³⁾ Omfatter telefon, forsikring og andre trekkpliktige ytelser.

NOK 1 000	Honorar	Annen godtgjørelse
STYRET		
Finn Haugan – styrets leder frem til 4.april 2018, deretter styremedlem.	325	-
Odd Einar Folland – styrets nestleder frem til 4.april 2018, deretter styrets leder	302	-
Arne Austreid – styremedlem	320	-
Jan-Frode Janson – styremedlem	274	-
Richard H. Heiberg – nestleder i styret fra 4. april 2018.	348	-
Tor-Arne Solbakken – styremedlem	348	-
Åse F. Blomkvist – styremedlem/ansattrepresentant	338	-
Tom Egil Tjærebråten – styremedlem/ansattrepresentant	256	-
Peggy Hessen Følsvik – møtende varamedlem	197	-
Sum 2018	2 707	-
Sum 2017	2 770	-

⁴⁾ Honorarbeløpet er utbetalt i regnskapsåret 2018.

SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper har med unntak av ODIN Forvaltning AS, kun fastlønn og ikke variabel godtgjørelse. En andel av tidligere opptjent og utsatt bonus er utbetalt i 2018 til et fåtall ledere som tidligere hadde individuelle bonusordninger. Resterende andel av opptjent og utsatt bonus ble utbetalt i april 2018 i henhold til Finansdepartementets forskrift vedrørende godtgjørelse i finansinstitusjoner. Den utsatte bonusutbetalingen er relatert til avkastning på syntetiske egenkapitalbevis basert på utvalgte egenkapitalbevis og aksjer i SpareBank 1 Gruppens eierbanker. Styret tok også i 2018 stilling til om det foreligger forhold som tilsier at det ikke skulle utbetales utsatt bonus.

Administrerende direktør har rett til førtidspensjon tilsvarende 70 % av årslønn fra fylte 62 år til 67 år.

Det foreligger ingen forpliktelser overfor styrets leder til å gi særskilt vederlag ved opphør eller endring av vervet. Det foreligger heller ingen avtaler om bonus, overskuddsdeling, opsjoner og lignende til fordel for leder av styret.

Det tilbys lån og enkelte forsikringstjenester til en pris tilsvarende beste kundevilkår. Fordeler som ytes til ledende ansatte og styremedlemmer avviker ikke fra det som gis til øvrige ansatte.

SpareBank 1 Forsikring AS har ingen rabatter på forsikringer til noen ansatte eller styremedlemmer. Alle forsikringsavtaler er gitt på laveste kundevilkår i 2018. Nye skatteregler fra 2019 kan medføre endringer framover.

SpareBank 1 Gruppen AS har ingen virksomhet utover å forvalte sine interesser i datterselskapene. Alle transaksjoner med nærstående parter er inngått på forretningsmessige vilkår. Se note 37

FORSIKRINGSPREMIE SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING AS 2018

NOK 1 000	Konsernledelsen	Styret
Årlig premie	60	398
Erstatninger	39	1 001

FORSIKRINGSPREMIE SPAREBANK 1 SKADEFORSIKRING AS 2017

NOK 1 000	Konsernledelsen	Styret
Årlig premie	45	196
Erstatninger	33	191

NOTE 37 – VESENTLIGE TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

KONSERNETS TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER:

Det overordnede prinsipp for transaksjoner mellom SpareBank 1 Gruppen AS og nærstående parter er at disse skal være i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår.

For tjenester ytet direkte til konsernselskaper, samt for fellestjenester som SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Forsikring AS utfører for konsernselskaper og Alliansen gjennom SpareBank 1 Banksamarbeidet DA benyttes kostnadsdelingsprinsippet uten fortjenestepåslag. For øvrige transaksjoner mellom SpareBank 1 Gruppen AS og konsernselskaper benyttes påslag og markedsmessige vurderinger for å fastsette prisen på transaksjoner.

Morselskapet		Konsernet	
2018	2017 NOK 1 000	2018	2017,00
	Salg av tjenester (inntekter)		
668	935 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	446 317	411 417
5 049	4 800 Datterselskap	-	-
1 024	2 228 Tilknyttede selskaper	14 536	5 688
-	- Andre nærstående parter	687 846	668 862
	Kjøp av tjenester (kostnader)		
-	- Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-350 393	-1 112 838
-6 821	-7 039 Datterselskap	-	-
-1 210	-2 679 Tilknyttede selskaper	-2 526	6 539
-	- Andre nærstående parter	-583 581	-615 566
	Balanseposter som følge av kjøp og salg av tjenester		
16	141 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-58 469	-57 650
-3 599	271 Datterselskap	-	-
-	- Tilknyttede selskaper	-339	913
-	- Andre nærstående parter	182 698	66 665

	Netto leieinntekter		
-930	-1 093 Datterselskap	-	-
	Renteinntekter på utlån (+) og rentekostnader på lån (-)		
-82 135	-80 662 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-55 690	-57 157
18 874	21 553 Datterselskap	-	-
4 156	2 818 Andre nærstående parter	4 156	2 818
	Utlån, fordringer og andre finansielle transaksjon		
30 675	330 150 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	234 946	588 201
1 396 812	654 854 Datterselskap	-	-
-	- Tilknyttede selskaper	-	-
	Lån, gjeld og andre finansielle transaksjoner		
-4 043 282	-3 190 646 Foretak med felles kontroll eller betydelig innflytelse over foretaket	-4 043 282	-3 190 646

¹⁾ Godtgjørelse til ledende ansatte, styret, er omhandlet i Note 36.

Morselskapet har innvilget avlastningsgaranti overfor datterselskap på 731 (731) mill. kroner.

NOTE 38 - ANTALL ANSATTE OG ÅRSVERK

	Ansatte 31.12.2018	Årsverk 31.12.2018	Gjennomsnittlig antall ansatte 2018	Gjennomsnittlig antall årsverk 2018
SpareBank 1 Gruppen AS	11	11	12	12
SpareBank 1 Forsikring AS	791	771	786	767
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	35	35	33	33
ODIN Forvaltning AS	58	58	57	57
LOfavør AS	11	11	11	11
SpareBank 1 Factoring AS	40	38	41	38
SpareBank 1 Portefølje AS	7	7	6	6
Conecto AS	114	110	126	121
SpareBank 1 Spleis AS	5	5	2	2
Sum	1 072	1 046	1 072	1 047

	Ansatte 31.12.2017	Årsverk 31.12.2017	Gjennomsnittlig antall ansatte 2017	Gjennomsnittlig antall årsverk 2017
SpareBank 1 Gruppen AS	12	12	12	12
SpareBank 1 Forsikring AS	780	764	769	753
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	31	31	29	29
ODIN Forvaltning AS	55	55	52	51
LOfavør AS	11	11	11	11
SpareBank 1 Factoring AS	41	39	45	43
SpareBank 1 Portefølje AS	6	6	5	5
Conecto AS	138	132	143	136
Sum	1 074	1 049	1 066	1 040

NOTE 39 – ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Morselskapet					Konsernet	
2018	2017 NOK 1 000	Rente	Forfall	2018	2017	
Ansvarlig lånekapital						
14.12.16 Tidsbegrenset ansvarlig lån						
-	-	- Nordic Trustee ASA	NIBOR pluss 3,45%	14.12.2026	1 002 243	1 002 021
83 193	83 173	Eierbanker og Sparebanken Vest	NIBOR pluss 3%	Evigvarende	83 193	83 173
200 271	200 242	Eierbanker og Sparebanken Vest	NIBOR pluss 3%	Evigvarende	200 271	200 242
283 464	283 415	Sum evigvarende ansvarlig lånekapital		1 285 707	1 285 436	
283 464	283 415	Sum ansvarlig lånekapital		1 285 707	1 285 436	

NOTE 40 – INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER OG KREDITTINSTITUSJONER

Morselskapet					Konsernet	
2018	2017 NOK 1 000			2018	2017	
1 202 966	1 087 094	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid		-0	-60	
3 759 818	2 907 231	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsestid		3 759 818	2 907 231	
-	-	Bankinnskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid		165 873	100 724	
-	-	Gjeld til forsikringstakere		266 039	237 757	
4 962 784	3 994 325	Sum innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner		4 191 730	3 245 652	

NOTE 41 – EIERSTRUKTUR

SpareBank 1 Gruppen AS hadde per 31. desember 2018 følgende eierstruktur:

	Antall aksjer	Eierandel
SpareBank 1 Nord-Norge	381 498	19,50%
SpareBank 1 SMN	381 498	19,50%
SpareBank 1 SR-Bank ASA	381 498	19,50%
Samarbeidende Sparebanker AS	381 498	19,50%
SpareBank 1 Østlandet	242 594	12,40%
Landsorganisasjonen i Norge (LO) /Forbund tilknyttet LO	187 814	9,60%
Totalt antall aksjer	1 956 400	100,00%

Pålydende per aksje er 1 000. Eierandel og stemmeandel er lik.

SpareBank 1 Gruppen AS hadde per 31. desember 2017 følgende eierstruktur:

	Antall aksjer	Eierandel
SpareBank 1 Nord-Norge	381 498	19,50%
SpareBank 1 SMN	381 498	19,50%
SpareBank 1 SR-Bank ASA	381 498	19,50%
Samarbeidende Sparebanker AS	381 498	19,50%
SpareBank 1 Østlandet	242 594	12,40%
Landsorganisasjonen i Norge (LO) /Forbund tilknyttet LO	187 814	9,60%
Totalt antall aksjer	1 956 400	100%

Pålydende per aksje er 1 000. Eierandel og stemmeandel er lik.

	2018	2017
Utbetalt utbytte per aksje	751	598

NOTE 42 - HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN, TVISTESAKER

HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Den 24. september signerte Sparebank 1 Gruppen AS og DNB ASA en transaksjonsavtale for å slå sammen de heleide skadeforsikringsselskapene SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS, ved at DNB Forsikring AS fusjonerer med SpareBank 1 Skadeforsikring AS som overtagende selskap. Fusjonen ble, etter godkjenning fra Finanstilsynet den 19. desember 2018, gjennomført 1. januar 2019. Transaksjonsdatoen ble således satt til 1. januar 2019. Det nye fusjonerte selskap heter Fremtind Forsikring AS.

Fusjonen ble gjennomført med på forhånd avtalte markedsverdier av SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS, hvorav førstnevnte ble verdsatt til 10,8 milliarder kroner og sistnevnte til 2,7 milliarder kroner. Etter fusjonen ble SpareBank 1 Skadeforsikring AS eid 80% av SpareBank 1 Gruppen AS og 20% av DNB ASA. For å oppnå den omforente eierfordeling betalte DNB ASA 2,025 milliarder kroner i januar 2019 slik at selskapet eies med 65% av SpareBank 1 Gruppen AS og 35% av DNB ASA. Ikke-kontrollerende eierinteresser er målt til virkelig verdi, og utgjør om lag 2,3 milliarder kroner etter nedsalget. DNB ASA har også en opsjon til å kjøpe ytterligere 5% av aksjene i selskapet. Vederlaget for opsjonen er antatt å være lik virkelig verdi av opsjonen. Fordelingen av stemmerettighetene i selskapet er tilsvarende som aksjeeierandelen.

Fusjonen har blitt gjennomført for å legge til rette for et samarbeid hvor SpareBank 1 Skadeforsikring AS skal gi eierne en solid markedsposisjon på forsikringsområdet. Etter fusjonen vil selskapet være det tredje største skadeforsikringsselskapet i Norge. Det vil også legge til rette for ny utvikling av innovative kundeløsninger og produkter.

I forbindelse med fusjonen vil det bli innregnet immaterielle eiendeler og goodwill i SpareBank 1 Skadeforsikring AS. De foreløpige identifiserte immaterielle eiendelene er kunderelasjoner og distribusjonsavtalen med DNB ASA. Goodwill består av økonomiske fordeler som ikke kan innregnes separat, slik som markedsposisjon, inntekts- og kostnads-synergier og arbeidsstyrke.

Goodwill og merverdi som oppstår i det fusjonerte skadeselskapet blir konsolidert opp i SpareBank 1 Gruppen konsern.

Virkelig verdi per overdratt balansepost

NOK millioner	Bokført verdi før fusjon	Virkelig verdi justering ¹⁾	Virkelig verdi fusjonsdato ¹⁾
Goodwill og immaterielle eiendeler	133	1.740	1.872
Forsikringsrelaterte eiendeler	2.709	-	2.709
Fordringer m.m	827	-	827
Totale eiendeler	3.669	1.740	5.409
Ansvarlig lånekapital	250	-	250
Forsikringsrelaterte forpliktelser	2.127	-	2.127
Utsatt skatteforpliktelse	107	-	107
Andre forpliktelser	224	-	224
Totale forpliktelser	2.709	-	2.709
Netto identifiserte eiendeler og forpliktelser	960	1.740	2.700
Totalt vederlag			2.700

¹⁾ Merk at kjøpsprisallokeringen ovenfor må anses som foreløpig og at det ikke har blitt gjennomført en vurdering av endringer i utsatt skatteforpliktelse som følge av de overdratte eiendelene. Endring i utsatt skatteforpliktelse vil øke goodwill tilsvarende.

TVISTESAKER

Som finansforetak vil SpareBank 1 Gruppen regelmessig være part i ulike tvister, kommersielle uenigheter og krav. Per 31. desember 2018 var SpareBank 1 Gruppen part i 17 tvistemål for domstolene. Ingen av disse rettsvistene anses å ha vesentlig betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling.

Rettsvistene gjelder i hovedsak tvister med forsikringstakere og andre forsikringsselskap knyttet til erstatningsoppgjør i forsikringsforhold. Disse sakene avsettes det løpende for i forsikringsselskapenes regnskaper, og utfallet av disse sakene er av uvesentlig betydning for konsernets økonomiske stilling.

KPMG AS
Sørkedalsveien 6
Postboks 7000 Majorstuen
0306 Oslo

Telephone +47 04063
Fax +47 22 60 96 01
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til generalforsamlingen i SpareBank 1 Gruppen AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert SpareBank 1 Gruppen AS' årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, utvidet resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til SpareBank 1 Gruppen AS per 31. desember 2018 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet SpareBank 1 Gruppen AS per 31. desember 2018 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen og redegjørelsen om samfunnsansvar, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Statuliterte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

Offices in:

Oslo	Elverum	Mo i Rana	Stord
Ålesund	Finnnes	Molde	Strøme
Arendal	Honer	Skien	Tromsø
Bergen	Haugesund	Sandnessjøen	Trondheim
Birda	Krokk	Stavanger	Tysse
Drammen	Kristiansund		Ålesund

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og administrerende direktørs ansvar for årsregnskapet

Styret og administrerende direktør (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle konsernet eller å legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betyggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets og konsernets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen.

Revisors beretning - 2018
SpareBank 1 Gruppen AS

Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet og konsernet ikke fortsetter driften.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsen om samfunnsansvar om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo 12. mars 2019
KPMG AS

Geir Moen

Geir Moen
Statsautorisert revisor

STYRETS REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE I ÅRSRAPPORTEN FOR 2018 – POLICY PÅ OMRÅDET

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt at selskapet skal følge Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse av 4. desember 2007, sist revidert 17. oktober 2018, med de forbehold og tilpasninger som følger av at SpareBank 1 Gruppen AS har få aksjonærer, og at aksjen ikke er børsnotert eller gjenstand for regelmessig omsetning.

Anbefalingen er fastsatt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES), og anbefalingen er tilgjengelig på www.nues.no.

REDEGJØRELSE FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

I henhold til anbefalingens pkt. 1 skal styret gi en samlet redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse i årsberetningen eller i dokument det er henvist til i årsberetningen. Nedenfor følger styrets redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse.

Styret påser at selskapet har god eierstyring og selskapsledelse.

VIRKSOMHET

Selskapets formål er i vedtektene angitt på følgende måte:

«Selskapets formål er å eie aksjer i foretak som etter sine vedtekter skal tilby særlige finansielle tjenester, herunder forsikrings- og verdipapirfondstjenester. Selskapet kan også eie aksjer i selskap som skal utvikle, eie og/eller distribuere programvare- og informasjonsteknologi, markedsførings tjenester, produkter, lisenser, varemerke og andre immaterielle rettigheter, samt utøve virksomhet i tilknytning til dette.»

Styret i selskapet har fastsatt klare mål, strategier og risikoprofil for virksomheten. Med utgangspunkt i selskapets hovedstrategi er det utformet mål, strategier, risikoprofil og verdier som skal legges til grunn ved styringen av selskapet. Selskapets mål og hovedstrategier fremgår av årsrapporten for 2018. Virksomheten drives for øvrig i henhold til norsk lov, offentlige tillatelser og interne regler.

Styret har klargjort selskapets verdigrunnlag, og fastsatt etiske retningslinjer. Det er også fastsatt egne instruksjoner for styret og administrerende direktør. Enkelte overordnede styringsprinsipper, aksjonærrettigheter og -plikter fremgår også av aksjonæravtale.

Styret har utformet retningslinjer for samfunnsansvar.

SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Egenkapitalen i selskapet og konsernet tilfredsstiller de krav som følger av lov og forskrifter, og er tilpasset selskapets mål, strategi og risikoprofil. Styret har fastsatt en klar og forutsigbar utbyttepolitikk for selskapet.

Det foreligger ikke styrefullmakter til kapitalforhøyelse eller kjøp av egne aksjer.

LIKEBEHANDLING AV AKSJEIEERE OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Selskapet har bare én aksjeklasse. Likebehandling av aksjeeiere er sikret via vedtekter, styreinstruks, etiske retningslinjer og aksjonæravtaler. Transaksjoner med nærstående forutsettes å skje til markedsmessige vilkår.

Selskapet har ikke etablert tilbakekjøpsprogram for egne aksjer.

Selskapets styreinstruks og etiske retningslinjer inneholder bestemmelser som skal sikre at styremedlemmer og ledende ansatte melder fra til styret hvis de direkte eller indirekte har en vesentlig interesse i en avtale som inngås av selskapet.

AKSJER OG OMSETTELIGHET

Selskapets aksjer er ikke fritt omsettelige. Ved enhver overdragelse av aksjer har de øvrige aksjonærer forkjøpsrett på ellers like vilkår. Hovedbegrunnelsen for omsetningsbegrensningen er at selskapets aksjer ikke er børsnotert, og at selskapet inngår som en del av SpareBank 1-alliansen.

GENERALFORSAMLING

SpareBank 1 Gruppen AS har en konsentrert aksjonærstruktur, og erfaringsmessig er nærmere 100 % av aksjene representert på generalforsamlingene. Selskapet søker å tilrettelegge og avvikle generalforsamlingene i samsvar med Norsk anbefaling, men for et selskap med få aksjonærer, svært liten omsetning i aksjen og hvor samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i styret, er det hensiktsmessig å foreta visse tilpasninger i forhold til anbefalingen.

VALGKOMITÉ

Selskapet har en valgkomité med tre medlemmer valgt av generalforsamlingen. Det er i aksjonæravtale og ved etablert praksis gitt føringer om valg av styremedlemmer i selskapet. Valgkomiteens arbeid er tilpasset selskapets aksjonærstruktur og at aksjene ikke er børsnotert samt at selskapet inngår i SpareBank 1-alliansen.

STYRET, SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper inngår som del av SpareBank 1-alliansen, og dette preger også styrets sammensetning. Styret er sammensatt av representanter fra aksjonærene og de ansatte. Samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i styret enten direkte eller indirekte. Generalforsamlingen velger styrets leder. Sammensetningen er nærmere omtalt i eget avsnitt i årsrapporten.

Selskapet har ingen enkeltpersoner som aksjonærer, og følgelig heller ingen styremedlemmer som personlig eier aksjer i selskapet.

STYRETS ARBEID

Styret utøver sitt arbeid i henhold til lov, vedtekter samt fastsatte instruks og retningslinjer. Styret har også fastsatt instruks for administrerende direktør. Styret følger opp internkontrollen i samsvar med forskrift og instruks fastsatt av Finanstilsynet, og har også internrevisjon for konsernet.

Styret kan i henhold til styreinstruksen opprette særskilte utvalg og komiteer, men kan normalt ikke delegere beslutningskompetanse til slike utvalg eller komiteer. Styret besluttet i 2008 å opprette revisjonsutvalg og godtgjøringsutvalg. I 2013 besluttet styret å opprette et risikoutvalg.

Styret foretar en årlig evaluering av sitt arbeid og kompetanse.

RISIKOSTYRING OG INTERN KONTROLL

SpareBank 1 Gruppen AS er som finansforetak underlagt detaljerte regler for risikostyring og intern kontroll. Det gis en beskrivelse av selskapets risikostyring og interne kontroll i styrets årsberetning.

GODTGJØRELSE TIL STYRET

Styrets godtgjørelse fremgår av notene til årsregnskapet. Godtgjørelsen er ikke resultatavhengig. Det er ikke utstedt opsjoner til styremedlemmer.

GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Godtgjørelse til administrerende direktør og ledende ansatte fremgår av noter til årsregnskapet. Styret har fastsatt retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte.

Selskapet avviklet samtlige bonusordninger i løpet av 2015. Opplysninger om tidligere opptjent bonus for administrerende direktør og ledende ansatte er også gitt i note til regnskapet. Det er ikke etablert opsjonsordninger i selskapet.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Selskapet tilstreber en åpen informasjonspolitikk overfor markedet. Styret har for øvrig ikke fastsatt retningslinjer for rapportering av finansiell og annen informasjon til markedet. Selskapets finansielle kalender, regnskapsinformasjon og pressemeldinger legges ut på selskapets IR-side. Årsregnskap presenteres på IR-siden etter avholdt generalforsamling.

Styret har ikke fastsatt retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen. Samtlige aksjonærer og aksjonærgrupperinger er representert i selskapets styre, og mottar således samme informasjon fra selskapet i egenskap av styremedlemmer.

SELSKAPSOVERTAKELSE

Norsk anbefalings regler på dette området anses ikke for å være relevante for SpareBank 1 Gruppen AS på grunn av aksjonær- og styresammensetning.

REVISOR

Styret har ikke fastsatt retningslinjer for ledelsens adgang til å benytte ekstern revisor til andre tjenester enn revisjon. Revisors rådgivningsvirksomhet er imidlertid, som det fremgår av notene til årsregnskapet, på et beskjedent nivå.

Styret har avholdt ett møte med revisor uten at administrerende direktør eller andre fra den daglige ledelse var til stede.

REVISJONSUTVALGET

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har et revisjonsutvalg bestående av fire av styrets medlemmer. Utvalget består av leder Arne Austreid (SpareBank 1 SR-bank ASA) Jan-Frode Jansson (SpareBank1 Nord-Norge), Tor-Arne Solbakken (LO) og Åse Blomkvist (hovedtillitsvalgt SpareBank 1 Gruppen AS).

Revisjonsutvalgets sekretær er Brigitte Ninauve (SpareBank 1 Gruppen AS)

Revisjonsutvalgets overordnende funksjon er å føre en uavhengig kontroll med selskapets finansielle rapportering og kontrollsystemer. Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra konsernets organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. Minst ett av utvalgets medlemmer må ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon. Revisjonsutvalgets formål, oppgaver og funksjoner er fastsatt i samsvar med internasjonale regler og standarder, og også i samsvar med lovendringene som følge av implementering av EUs revisjonsdirektiv.

Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret, og det har i utgangspunktet ikke selvstendig beslutningskompetanse. Revisjonsutvalgets oppgave er blant annet å påse at konsernet har uavhengig og effektiv ekstern revisjon, samt føre tilsyn med regnskapsavleggelsen. Revisjonsutvalget skal også vurdere og overvåke revisors uavhengighet, jf. Revisorloven kapittel 4, herunder særlig i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor eller revisjonsselskapet utgjør en trussel mot uavhengigheten.

Revisjonsutvalget gjennomgår blant annet drifts-, kvartalsrapportering og årsregnskapsrapportering før behandling i styret. Utvalget vurderer særskilt spørsmål vedrørende tolking og overholdelse av regnskapsprinsipper og – praksis, samt verdsettelse av datterselskaper. I sin gjennomgang har utvalget diskusjoner med ledelsen og ekstern revisor. Minst en gang i året har utvalget møte med ekstern revisor uten tilstedeværelse av administrasjonen.

Revisjonsutvalget har holdt åtte møter i perioden april 2018 til og med mars 2019.

REVISJONSUTVALGETS FOKUSOMRÅDER

Finansiell rapportering:

- Vurdere egnetheten av regnskapsprinsippene
- Etablere regler for informasjonsplikt
- Kvalitetssikre overgang til nye regnskapsprinsipper
- Følge opp nyetablerte selskap
- Gjennomgang av store vurderingsposter i regnskapet som goodwill, utsatt skattefordel og annet

Ekstern revisjon:

- Utnevne og gjenvelge revisor
- Diskutere omfanget av revisjon
- Vurdere revisors uavhengighet
- Gjennomgå vesentlige revisjonsfunn
- Kvalitetssikre revisors arbeid

I tillegg til faste saker har utvalget hatt saker som bonusordning, nye skatteregler i liv- og skadeselskapene, regnskapsmessige konsekvenser av skadefusjonen, og avsetninger i livselskapet til behandling.

RISIKOUTVALGET

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har et risikoutvalg bestående av fire av styrets medlemmer. Utvalget består av leder Arne Austreid (SpareBank 1 SR-bank ASA), Jan-Frode Jansson (SpareBank 1 Nord-Norge), Tor-Arne Solbakken (LO) og Åse Blomkvist (hovedtillitsvalgt SpareBank 1 Gruppen AS).

Risikoutvalgets sekretær er Brigitte Ninauve (SpareBank 1 Gruppen AS).

Risikoutvalget har egen instruks vedtatt av styret. Risikoutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret og skal bidra til at risiko- og kapitalstyringen i konsernet støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Risikoutvalget skal overvåke den samlede risiko og vurdere om konsernets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfanget av virksomheten. Risikoutvalget har ikke selvstendig beslutningskompetanse.

Risikoutvalget har holdt syv møter i perioden april 2018 til og med mars 2019.

RISIKOUTVALGETS FOKUSOMRÅDER

Risk management og internkontroll:

- Gjennomgå risikostyring og compliance i konsernet
- Forstå områder identifisert som nøkkelrisiko (key risk)
- Vurdere effektiviteten av etablerte kontroller
- Mislighetsrisiko
- Omorganisering i konsernet
- Kapitaloptimalisering

Intern revisjon:

- Fastsette arbeidsoppgaver, rapporteringslinje og angi ressurser
- Diskutere omfanget av intern revisjonen
- Komme med innspill på fokusområder
- Vurdere effektiviteten
- Følge opp anbefalinger fra intern revisjon

GODTGJØRELSESUTVALGET

Godtgjørelsesutvalget i SpareBank 1 Gruppen AS har i mandat å:

- Innstille til styret i saker som gjelder lønn og øvrige ansettelsesbetingelser for administrerende direktør
- Gi råd til administrerende direktør i saken som gjelder lønn og øvrige ansettelsesbetingelser til de som rapporterer til administrerende direktør

Godtgjørelsesutvalget består av fem styremedlemmer og ledes av styrets leder. I 2018 har Godtgjørelsesutvalget bestått av:
Perioden 1. januar 2018 til og med 24. april 2018:

- Finn Haugan (leder av utvalget), Jan-Frode Janson, Odd Einar Folland, Peggy Hessen Følsvik og Åse Blomkvist.

Fra om med 25. april 2018:

- Odd Einar Folland (leder av utvalget), Richard Heiberg, Peggy Hessen Følsvik og Åse Blomkvist.

Administrasjonen har i 2018 ivaretatt sekretærfunksjonen ved HR-direktør Kjersti Jargvoll.

Det har vært gjennomført fire møter i godtgjørelsesutvalget i 2018. Saker som er behandlet i utvalget er: innstilling på lønn og lønnsrelaterte goder til ny administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS og ekstra påskjønnelse til nøkkelpersonell i SpareBank 1 Gruppen konsern som har ytt en ekstra innsats i forbindelse med fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS.

SpareBank **1**

